

הישיבה השישים-ושמונה של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, כ"ו באייר התשמ"ט (31 במאי 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:07

א. ציון יום-ירושלים

"אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני".

חברי הכנסת, לציון יום-ירושלים יישאו דברים סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון דוד לוי, ואחריו — חבר הכנסת עמנואל זיסמן. אני מתכבד להזמין אל הדוכן את סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון מר דוד לוי, בבקשה.

סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון ד' לוי:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא היתה שמחה לעם ישראל כיום שבו שוחררה ירושלים. לא היתה השתאות רבה כל כך על דרכי ההשגחה, השגחה שנרמה היה אולי לרכים כי הסתתרה מאתנו. ולפתע, בפרץ של התבהרות, באור שנגה מעיני חיילינו, החזירה לידנו את הכותל, את הרה"בית, את הרובע היהודי, את הרה"צופים, את דרך-יריחו, את משעול עברנו והנתיב לעתידנו.

ירושלים חזרה אל חיקנו ואנו חזרנו אל חיקה. תחושת השמחה העצומה הזו, תחושת השלמות שחזרה אלינו, הפיחה בנו חזון ואמונה.

רוח גדולה עברה בעם, רוח של התחדשות והתעוררות. הצורך לאחד את ירושלים, לחבוש את פצעה, לבנות את הריסותיה, לשקם את הרובע היהודי, להרחיב את גבולות העיר — הצורך הזה היה כה טבעי, כה מוכן מאלי ומשותף לכולם, עד שהוליד סערת עשייה וחדוות בנייה, שהעלתה את ירושלים אל ראש שמחתנו ורשמה את הפרק המזהיר ביותר בתולדות בירת ישראל.

מיום שחרור העיר לא שבתה בה הלמות הבנייה. ירושלים רחבה ויפתה. פרצה את גבולותיה אל מרחבים חדשים. עשר שכונות חדשות מעטרות אותה, כבנות לאמן. לכל אחת מהן מראה ועיצוב משלה, בשילוב הנאות בנוף ההר או הגיא. כל שכונה גודלה כעיר, וכולן כאחת יוצרות פסיפס המשלים את הישן ומוסיף עליו נופך משלו.

הרובע היהודי קם מעפרו כעוף החול, נבנה על תלו והיה לאזור שוקק חיים יהודיים.

מסביב לירושלים, מכל עבריה, הוקמו ערים חדשות. ירושלים היתה בתקופתנו לירושלים רבה.

היקף העשייה הזו, אדוני היושב-ראש, הביא במרוצת דור אחד להכפלת אוכלוסייתה של הבירה. 70,000 דירות חדשות שהוקמו בה העלו את בירת ישראל מן העיר השלישית בגודלה לעיר הגדולה במדינה — עיר בת 500,000 תושבים, כן ירבו.

כל העשייה הזאת לוותה בבניית מוסדות ציבור, מוסדות חינוך, תרבות ודת בהיקף ההולם את צמיחתה ופריחתה של הבירה. כבישים חדשים בבקעה ובהר פילסו דרכים נוספות אל ירושלים וממנה.

ירושלים היתה לעיר מאוחדת. עיר רבת פנים, חובקת היסטוריה ותרבויות — עיר מקודשת למאות מיליוני מאמינים בעולם, בני שלוש הדתות.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אני מתכבד לברך את בני הנוער, נציגי תנועות הנוער, שבאו אלינו לכנסת כדי להכריז על הקמת "כנסת צעירה". ברוכים תהיו.

חברי הכנסת, בעוד יומיים נחוג את יום-ירושלים. הכנסת תיחד את תחילת הדיון היום ליום חג זה.

על מקומה של ירושלים בלב עמנו ניתן ללמוד מן העובדה, שכל אירוע בחיינו הלאומיים והפרטיים אנו מזכירים את ירושלים. אנו פונים לעברה בתפילותינו מכל מקום בעולם. משוררים הרבו לעטר את ירושלים בשירי יופי ונענועים, שירי ערגה וכיסופים.

במלחמת השחרור נגזרה ירושלים לשני חלקים, ואנו, שנקרעו ממקומותינו הקדושים, היינו עולים להר-ציון לצפות בערגה לעבר הר קודשנו.

ירושלים חזרה להיות עיר שחבורה לה יחדיו במלחמת ששת-הימים, מלחמת המגן שאחריתה שחרור העיר.

ככן לעם היהודי, שירושלים היא תמצית ייחודו ותכלית כיסופיו, אני מאמין, שהיום שבו שבה ירושלים המאוחדת להיות בירתה של מדינת היהודים היה אחד הגדולים והמפעמים בתולדות ישראל בכל הדורות. משחבורה העיר, חובר ישראל לארצו. עצמאותנו וריבונותנו קיבלו משנה תוקף.

ירושלים בירת ישראל היא היום עיר גדולה ורחבת ידיים. היא משמשת מקור השראה לא רק לתושבי מדינת ישראל ולעם היהודי בחפצות, אלא לעולם כולו. היא אבן שואבת לחיירים מכל העולם, הבאים לראות את יופיה ולרוות מעברה.

ירושלים אף זכתה שיוחק למענה חוקי-סוד: ירושלים בירת ישראל.

בימים אלה ממש מנסים גורמים מבית ומחוץ לערער על קביעה היסטורית זו, שבאה לידי ביטוי חריג-משמעי באחד מחוקי-הסוד של כנסת ישראל הריבונית.

ירושלים איננה נושא לחילוקי דעות, ירושלים איננה נושא למיקח וממכר. ירושלים היא אחת, ושום אדם בעולם, ותהא לאומיותו זרה או שהיא ללא לאומיות, אין לו היכולת, אין לו הזכות או המעמד להטיל ספק בשלמותה של אותה ישות לאומית ומוניציפלית. כל אדם המתגורר בירושלים דינו כדון אזרח ישראלי המתקדש בעטרת ריבונות זו.

לעם ישראל יש זכות על ירושלים, זכות היסטורית וזכות מוסרית, ואין לערער עליה.

ירושלים היא בירת ישראל הנצחית, עיר שלא תחולק עוד לעולם, עיר שתוסיף להיות בירת ישראל המאוחדת לנצח נצחים.

הימים, ביום שלישי, 27 ביוני 1967, לפני 22 שנים ושלוש ימים, קיבלה הכנסת שלוש הצעות חוק שהוגשו על-ידי הממשלה. הצעות חוק אלו קבעו הלכה למעשה את איחוד ירושלים, ונתנו חוק משפטי לחוק הישראלי בכל שטחה של העיר המאוחדת.

באותו יום פרסם שר הפנים את הכרזתו הידועה, ולפיה שונו הגבולות המוניציפליים של ירושלים והיו למה שהם היום. שטחה של העיר המאוחדת הוגדל ל-110,000 דונם, העיר היתה לגדולה שבערי הארץ, וכיום מוצאים בה את ביתם 500,000 תושבים.

אולם האיחוד בפועל בין שני חלקי העיר בוצע רק כעבור יומיים, כאשר עם שחר, ביום חמישי, סולקו מחסומי הביקורת שהפרידו בין שני חלקי העיר והמוני תושבי ירושלים רבתי התערכו אלה באלה. יהודים וערבים גילו כי עתה עליהם לחיות ביחד, וביחד לבנות את עירם.

כאשר אנו בוחנים את הישגי ישראל בבנייתה של ירושלים המאוחדת, אנו צופים בסיפוק עמוק על השכונות החדשות המקיפות את העיר. בשכונות הללו גרים כיום למעלה מ-100,000 איש, והן שוקקות חיים. כל שכונה כזו היא עיר בפני עצמה, היא גדולה מערים ומעיירות רבות במדינה. בכל שכונה נבנו בתי-ספר, גני-ילדים, בתי-כנסת, ישיבות, גינות, מרכזים קהילתיים, מרכזים מסחריים.

תנופת פיתוח גדולה עברה על העיר כולה ושינתה כליל את פני ירושלים. מוזיאונים, מוסדות תרבות ואקדמיה, תיאטרות, מוסדות תורה, אזורי תעשייה, מתקני ספורט בהיקף ללא תקדים — לרבות מגרש הכדורגל המרכזי, שבנייתו החלה — כל אלה הם חלק בלתי נפרד מהווייתם היומיומית של ירושלים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

גם באתונה שיחק כדורגל.

עמנואל זיסמן (המערך):

שינוי מעמיק ויסודי חל גם בשכונות הוותיקות יותר של ירושלים, ובעיקר בשכונות המצוקה.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת זיסמן. אני הפסקתי את חבר הכנסת זיסמן משום שיש לי תחושה משונה, שהוא פשוט מפריע לנאומי של חבר הכנסת רביץ. אנא, חבר הכנסת רביץ, תור נאומך בוא יבוא. עכשיו תורו של חבר הכנסת זיסמן. בבקשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הרב רביץ קרא קריאת ביניים.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה על ההסבר.

עמנואל זיסמן (המערך):

שינוי מעמיק ויסודי חל גם בשכונות הוותיקות יותר של ירושלים, ובמיוחד בשכונות המצוקה: הקטמונים, קריית מנחם, עיר-גנים, תלפיות, שמואל-הנביא ומוסדרה. הן כבר לא מה שהיו אי-פעם. את השכונות הללו פקד שינוי גדול, גם חברתי וגם פסי. המלאכה לא הושלמה עדיין, אולם אנו מצויים בדרך הנכונה.

במקביל לתנופת הפיתוח הגדולה שפקדה את ירושלים, ההישג הגדול הוא דווקא במציאות היומיומית, השגרתית כביכול, שבה חיים ופועלים יחד בני כל העמים והדתות בכירה. למרות האיתניפאדה, העיר שקטה יחסית. אין להתעלם מהמתח

עיר זו, בירה רוחנית לבני התרבות בעולם כולו, היא בירת ישראל המאוחדת מכוח הזכות, בחיל וברוח, בצדק ובסובלנות. התייחסן לעם כעמנו ובדור כדורנו גאוה רבה מזו?

אלף משוררים שרו לירושלים ושירתה לא נדלתה. נזר היתה למלכות ישראל, סמל לעצמאותו וכינויו לכיסופי גאולה.

כמו מרכז קוסמי, שהכול סובב את צירו, כן היתה ירושלים, מאז ומעולם, הביטוי האחד והשלם לציונות המשיחית ולציונות המגשימה כאחת.

היא היתה מגדלור לכל יהודי בחשכת מנהרת הגולה והגלות, מזור לתלאותיו, מקור לתקוותיו, שורש אמונתו כשיבת ציון — "לשנה הבאה בירושלים", לא איחולים ולא משאלת לב בלבד, אלא קוד וצופן מאב לבן, לאורך כל הדורות נפש יהודי הומייה: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה".

ירושלים אכן בנויה לתפארה. אנו מציינים את יום שחרורה כאן, בכנסת ישראל, בירושלים המאוחדת, ועמנו כל יהודי כאשר הוא, מקרוב ומרחוק.

ירושלים היא לנו פיקדון בן דורות. נחזיק בו ונתחזק. ניתן לומר עליה, בימים אלה דווקא: עיר שלם, וכשמה כן היא — שלומה בשלמותה.

אתמול, ערב יום-ירושלים, למרגלות החומה בואכה שערייפו, הוספנו נדבך לאיחודה של ירושלים. פרויקט ממילא הוא חוליה נוספת, הקושרת ברצף של בנייה את שני חלקי העיר. זה פרויקט ייחודי ורב ממדים, הגדול בסוגו בארץ, המשלב מגורים ומסחר, מלונאות וכידור, מוזיאונים ובימות למופעי תרבות, והכול בתכנון קפדני כשער בין ישן לחדש — המשך עשייתנו, שלא פסקה ולא תיפסק אף לא יום אחד, מתוך הזכות הגדולה שלנו לבנות ולהיכנות בעיר דוד המאוחדת והמאחדת.

תשורה היא לבני ירושלים ביום חגם ותשובה מוצקה לכל המבקש לחלוק ולחלק, לשכוח ולהשכיח את שבועת האמונים בת הנצח של העם היהודי: "אם אשכחן ירושלים תשכח ימיני". על כסי המשפט הזה, שנאמר בכבל באבל ובערגה, בציפייה ובתפילה, עת הוגלינו מארצנו, והדהד מדור לדור כמסר מאב לבן לכל יהודי כאשר הוא — כאשר הוכחת צדקתו בעצם יישומו והתגשמותו של המשפט, נאמר, אדוני היושב-ראש, מעל במה זו כיהודים, כישראלים, שירושלים היתה להם ולאבותיהם בכל אתר ואתר המגדלור והמזור, אור גנוז לעיניהם, שהפיה בלבם תקווה מוצקה לעתידם.

על רקע אותו משפט שהתגשם, שבועת אמונים שלנו בבית-הנבחרים היום היא: ירושלים ביום חגך, אנו נשבעים שלא תחולקי עוד לעולמים.

דן תיכון (הליכוד):

האם הוומנה הטלוויזיה למעמד הזה, או שהוא לא חשוב?

שבח וייס (המערך):

זה "לא חשוב".

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מודה לסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, ואני מזמין אל הדוכן את חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה.

עמנואל זיסמן (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כנסת נכבדה, לאחר ניצחוננו המפואר של צבא-הגנה לישראל במלחמת ששת-

את שר השיכון והבינוי מר דוד לוי, את ראש העיר ירושלים טדי קולק ואת היוזמים על כך שהתגברו על מכשולים רבים והביאונו לרגע חשוב זה.

אולם עדיין אין מרכז העסקים הראשי הישן-נושן, המשרת את בירת ישראל, עיר שכמעט שילשה את אוכלוסייתה מאז מלחמת ששת-הימים, הולם את בירת ישראל.

צעירים רבים עוזבים את ירושלים בשל העדר היצע תעסוקתי מתאים. עד כה לא נעשו מאמצים מספיקים כדי להביא לירושלים תעשיות עתירות ידע בהיקף גדול, וזאת למרות ההצלחה הגדולה של היש הקיים כיום בתחום זה בעיר.

עיריית ירושלים, בכוחות עצמה, עשתה דברים גדולים בפיתוח העיר, אולם ללא תוכנית לאומית כוללת, שתעמיד משאבים גדולים יותר מאלה הניתנים כיום, לא יפתרו בעיותיה המרכזיות של ירושלים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשנה ה-22 לאיחודה, ירושלים ניצבת על פרשת דרכים. נחוצה תנופה חדשה, רבת דמיון ותעוזה, כדי להבטיח את המשך התנופה בפיתוחה של העיר, כדי לחזק ולחשל את אחרותה של ירושלים, כדי להרגיש את רצונו הנחוש לכצר את חברתנו ולחזקה מבחינה כלכלית וחברתית. על הכנסת לקרוא לממשלת ישראל לפעול ברחיפות בכל התחומים הדרושים כדי להבטיח השגת יעדים אלה.

ירושלים אינה עירם של התושבים הגרים בה בלבד. כבירת ישראל, כבירת הנצחית של העם היהודי כולו, נשואות אלינו עיני כל היהודים בעולם כולו. גם המאמץ לפיתוחה ולשגשוגה של העיר חייב להיות מאמץ משולב של העם היהודי כולו, אך בראש ובראשונה של ממשלת ישראל. על ממשלת ישראל לתת כתף כדי להבטיח את הגשמתו והצלחתו.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת עמנואל זיסמן, חברי הכנסת, תם הסעיף הזה בסדר-היום.

ב. שאלות בעל-פה

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת פרוש, כבוד שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הידיעה איננה נכונה. לא צומצם היקף לימוד התנ"ך. לימוד החובה נשאר כפי שהיה וגם חובת הבחינה נשארה. יש שינויים טכניים לגבי כמה שאלונים ורמות, אבל לא בהיקף הלימוד, בחובת הלימוד והבחינות. הבחינות נשארו כפי שהיו.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לשר. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרוש, בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני מתאר לעצמי שהשינויים האלה לא יפגעו בתוכנית הלימודים, והייתי רוצה לשאול אותך: כיצד אתה חושב לפעול כדי להגביר את לימודי היהדות והתנ"ך ואת תודעת היהדות, החשובה כל כך? וגם אתה התבטאת לא פעם אחת לגבי חשיבות תגבור הלימודים האלה.

הקיים ביחסים שבין שני העמים, אולם הרוב המכריע בקרב היהודים ובקרב הערבים שואף לשלום, שואף להמשך ההבנה, שואף לשיחוף פעולה עם העם השני. התביעה לסובלנות ולאורך רוח, שהושמעה בתוקף על-ידי ההנהגה בעיר הזאת, בראשותו של ראש העיר טדי קולק, מצאה הרוב בלבם של תושבי ירושלים.

הבטחנו וקיימנו חופש פולחן לכל הדתות והוכחנו כי דווקא בירושלים המאוחדת מתקיים העיקרון הזה, ולא בירושלים המחולקת מלפני 1967. העיר הפכה להיות עיר מודרנית בעלת צביון חיים מתקדם, היא נותנת שירותים לכל חלקי אוכלוסייה בהתאם לצורכיהם, ללא הבדל השקפה, מוצא ודת.

אולם אסור לנו להניח להישגים הללו, גדולים ככל שיהיו, למנוע מאתנו לראות את התמונה הכוללת. הכשחת שלומה וחוסנה של הרקמה החברתית, המהווה יסוד לחיי בניין ויצירה בכירה, היא עדיין בתהליך ביצוע ורחוקה מהשלמה. בתמונה הכוללת יש קטעים שאין אנו יכולים להתפאר בהם. התמונה הכוללת מתייחסת גם ליוזמות ולפעולות חיוניות בירושלים, שעדיין לא נעשו, למרות כל ההצהרות שנכתבו ונאמרו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קיימת הסכמה לאומית רחבה — ואני בטוח שדברי הם בשם הרוב הגדול בבית הזה — שיש לעשות מאמץ לאומי לפיתוחה ולחיזוקה של ירושלים. במשך שנים רבות היתה לי הזכות לכהן בתפקידים מרכזיים כחבר מועצת העירייה, שבה אני מכהן גם כעת. במשך שנים רבות טוענים אנו, נבחרי העיר, כי העיר זקוקה בדחיפות לסיוע גדול מזה הניתן לה כיום. ניתן לעשות למען חיזוק התשתית של העיר אם תוכן בדחיפות תוכנית לאומית לפיתוחה ולבניינה של ירושלים, תוכנית שתכלול את כל תחומי הפעילות הפיזית, התרבותית והחברתית של הכירה.

אתמול הוחל בביצוע פרויקט ממילא. פרויקט זה הוא חוליה נוספת באיחוד הפיסי של חלקי העיר השונים. אני מבקש

היו"ר ג' גדות:

ועתה לסעיף ב': שאלות בעל-פה. שר החינוך והתרבות ישיב על שאלת בעל-פה מס' 112 מאת חבר הכנסת מנחם פרוש, בנושא: צמצום לימוד התנ"ך בבתי-הספר התיכוניים. חבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה.

112. צמצום לימוד התנ"ך בבתי-הספר התיכוניים

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיתון "יום השישי" מיום כ"א באייר התשמ"ט פורסם, כי משרד החינוך החליט לצמצם את היקף לימוד התנ"ך בבתי-הספר התיכוניים במדינה.

אורה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם כן — האם מוצדקת ההחלטה נוכח הצורך והמגמה שהצגת עליהם בעבר, של הגברת לימודי התנ"ך והיהדות בבתי-הספר?

3. האם יש כדעתך לשנות את ההחלטה?

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלות נוספות לחברי הכנסת וייס וגנדי, סליחה, חבר הכנסת רחבעם זאבי, חבר הכנסת וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):
זה דווקא יפה.

היו"ר ג' גדות:

אני מפנה את כבוד השר למילון של נתיבה בן-יהודה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
המלה הזאת כבר מופיעה גם בשירה העברית.

יואש צידון (צומת):

אני מקווה שאתה לא מפנה אותנו — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בשנה הבאה תהיה הלשון העברית נושא מרכזי בכתיבה הספר, במלאת 100 שנה לייסוד ועד הלשון העברית, שבימינו הפך להיות האקדמיה ללשון העברית — גם זו מלה לא עברית, אבל היא כבר נחקלה בשפתנו.

חבר הכנסת וייס, אחד הנושאים שאנו מתרכזים בהם הוא שיפור ההבעה בעל-פה ובכתב של תלמידים. לשון התלמידים רדודה, אוצר המלים קטן, ויש גם אופנה שלא להשתמש במלים ובציטוטים וכדומה. גם את זאת אנו מנסים לשנות, הן בעזרת חומר חדש שנכתב והן בעזרת הטלוויזיה החינוכית, שנרתמה לנושא הזה.

שבח וייס (המערך):

ומה עם הלימוד בעל-פה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תתפלא, גם זאת עשינו. הקמנו ועדה מיוחדת, והיא בחרה טקסטים שונים שיש ללמוד אותם בעל-פה. הם חולקו לבתי-הספר. לא כל המורים מאושרים מכך, אבל אני חושב שיש לעשות זאת.

לשאלה של חבר הכנסת זאבי, אינני מקבל את ההגדרה שלך. אני חושב שזה כתב קטגוריה בלתי מוצדק. התלמידים היוצאים מבתי-הספר שלנו אינם דומים למי שיוצאים מבתי-ספר בבלגיה ובהולנד מבחינת ידיעת היהדות והציונות. אני חושב שזוהי הוצאת לעז לא מוצדקת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הוא צודק במאה אחוז.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אתה אומר שהוא צודק במאה אחוז.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, כבוד השר, אני רוצה להפנות את תשומת-לב חברי הכנסת לכך, שבשלב זה של שאלות בעל-פה, אין לקרוא קריאות-ביניים ואין לשאול שאלות נוספות. אנא הקפידו על כך, ולא, ניאלץ למנוע מחברי הכנסת לשאול שאלות נוספות.

בבקשה, אדוני השר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני חוזר: אינני מקבל את ההכללה הזאת ולא את כתב הקטגוריה הזה. אני חושב שתלמידינו יוצאים יהודים טובים וציונים טובים. נכון שעדיין חסר להם הרבה מאוד מידע. מורשת ישראל היא כל כך גדולה, רבת היקף ועמוקה, הן בצד ההיסטוריה של עמנו והן במורשת שירשנו מאבותינו, עד שהיינו הלימודים בבתי-הספר אינו מספיק לכלול את כל זאת.

אבל, באופן כללי, כל הלימודים הקשורים ליהדות, לציונות ולתולדות עמנו, לרבות התנ"ך, תופסים יותר משליש

אדוני סגן ראש הממשלה, כידוע, בשנת הלימודים הבאה יהיה הנושא המרכזי של מערכת החינוך הלשון, השפה, הספרות העברית. רציתי לשאול אותך, כמי שעוקב אחרי שפתנו ושפת הצעירים, המידלדל מציטוטים ומהסתמכות על מקורות: אם קיימת תוכנית לשים בשנה הבאה במסגרת הפרויקט הזה, במסגרת המבצע הזה, הרבה יותר דגש בתנ"ך ובמקורות שלנו, כמרכיבים חשובים מאוד בשפת היום-יום, גם בדיבור על-פה וגם בכתובה?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות השאלה הנוספת לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בתי-הספר שלנו מוציאים תלמידים טובים, שברמתם הם זהים לתלמידים היוצאים מבתי-הספר בבלגיה ובניו-יורק. אלה גם אלה יודעים על מונסונים, אלה גם אלה מכירים את משפטי-פיתגורס. אבל, התלמידים היוצאים מבתי-הספר הישראלי אינם יוצאים יהודים טובים ואינם יוצאים ישראלים טובים.

האם תהיה מוכן לבדוק את שינוי תוכנית הלימודים של בתי-הספר שלנו, באופן שלימודי חורף ישראל ועם ישראל ולימודי המולדת יקבלו עדיפות אחרת או משקל אחר בתוכנית הלימודים?

היו"ר ג' גדות:

תודה. רשות התשובה לשר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לשאלת חבר הכנסת פרוש, בהחלט יש רצון להגביר את לימוד היהדות. אנו נזמין בקרוב דיון על האופן שבו ניתן לחבב מה שקרוי בלשון בתי-הספר חושב"ע, תורה שבעל-פה. יש הרבה מאוד בעיות, לא אטיריד את הכנסת בכך. זה נושא מעניין, אבל יש רתיעה מלימוד תורה שבעל-פה: אפילו בבתי-הספר הממלכתיים-דתיים לא נמצאה הדרך לחבב את הלימוד הזה על התלמידים. אנו עוסקים בכך, ובהחלט נגביר את הוראת התחום, כי אני מודע לצורך שתלמידי ישראל ידעו יותר מקורות יהדות ולימדו את שורשינו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מה אתה אומר?

היו"ר ג' גדות:

לא, כבוד השר, אני מצטער. בשלב זה של הדיון בשאלות בעל-פה אין שאלות וקריאות ביניים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אבל זה כבר נעשה.

היו"ר ג' גדות:

בסדר, אותו כבר "פקשתי", אני מתייחס עכשיו לתשובה.

זו תפשוט בהחלט הרבה מאוד מהליכי הביורוקרטיה ותהפוך את הקליטה לאטרקטיבית יותר.

2. השואל הנכבד שואל, מה נעשה כדי לפעול בקרב העולים הפוטנציאליים במדינותיהם, על-מנת שיבואו לארץ — לצערי, משרד הקליטה ממנה אך ורק על קליטת העלייה בישראל. הוא אינו ממנה על העלייה לישראל ולא על עידוד העלייה לישראל. התחום הזה עדיין מופקר, כידוע, בידי הסוכנות.

3. אשר לשאלה כיצד פועלת מדינת ישראל על-מנת להביא עולים לישראל מתחנות המעבר כמו איטליה — כפי שאמרתי, נושא עידוד העלייה, לרבות עידוד נושאים לעלות לישראל, מופקר בידי הסוכנות ולא בידי משרד הקליטה. אולם, אני שמח לומר לך, שהגם שאני ממנה אך ורק על קליטת העלייה, יצאתי גם לווינה וגם לרומא, נפגשתי עם נושאים רבים, דיברתי איתם, ועודדתי אותם לעלות לארץ. אני שמח לבשר לך, שבעקבות הסיוור שלי בלדיספולי הגיעו עד היום 120 איש משם לישראל. זאת, כמובן, כשיחוף פעולה עם הסוכנות היהודית, אבל, הביקור שלי במקום עורר תסיסה ועניין. לפני שהגעתי לכאן קיבלתי טלפון מאיש הסוכנות היהודית בלדיספולי, שבישר לי שעדיין יש התעוררות בקרב הציבור שם בעקבות הביקור שלי, והתעניינותם בעלייה לארץ הולכת וגוברת.

ה"ור" ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי ברעם, בבקשה.

עוזי ברעם (המערך):

אדוני השר, למען האמת, לא ציפיתי שהתשובה שלך בעניין תהיה פורמלית כל כך — הסוכנות, משרד הקליטה.

אני מדבר כאן אתך, עם הכנסת כולה, על עניין חמור הרבה יותר ודחוף הרבה יותר. עכשיו אתייחס לנושא הספציפי יותר. כולם מדברים על העלייה הפוטנציאלית מברית-המועצות. יבשת דרום-אמריקה, לרבות ארגנטינה, נמצאת במשבר חמור מאוד. העובדה שמנס נבחר עכשיו לנשיא ארגנטינה יוצרת מצב לא ברור. במצב הזה, האפשרות לעלייה מארגנטינה היא ממשית. מניסיון של שנים, לא תהיה עלייה מארגנטינה בלי שממשלת ישראל תזוים פרויקטים מיוחדים.

בזמנם היו בארגנטינה חברי ועדת העלייה והקליטה בראשותי. עם חברת הכנסת גאולה כהן וחברי הכנסת לשעבר הרכ מנחם הכהן ודרור וייגרמן. הפוטנציאל היה אז גדול אבל האווירה הייתה נינוחה, הדמוקרטיה חגגה. היום הדמוקרטיה במשבר, הלחץ על הציבור היהודי גדול.

אני שואל: האם משרדך — עם הסוכנות או בלעדית — עורך לאפשרות הממשית של עלייה מארגנטינה, מדרום-אמריקה?

ה"ור" ג' גדות:

רשות הדיבור, לשאלות נוספות, לחבר הכנסת יצחק לוי, ואחריו — לחבר הכנסת רענן כהן.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

קריאות:

— — —

ה"ור" ג' גדות:

אני מצטער, חברי הכנסת, מוכיר הכנסת העביר לי רשימה

הלימודים במערכת החינוך ויותר משליש השעות. להגיד שלא צריך לעשות יותר? יש לעשות יותר, בהחלט. אבל, אני הייתי מציע, שהחברים האלה יירממו פעם אחת כדי להגדיל את היקף השעות בבתי-הספר, באופן שיהיה אפשר לכלול עוד ועוד נושאים בתחומים שהוזכרו כאן.

ה"ור" ג' גדות:

אני מודה לשר החינוך והתרבות. כבוד השר לקליטת העלייה ישיב על שאלתא בעלפה מס' 114, מאת חבר הכנסת עוזי ברעם, בנושא: היערכות לקליטת עלייה. חבר הכנסת עוזי ברעם, בבקשה.

114. היערכות לקליטת עלייה

עוזי ברעם (המערך):

היערכותה של מדינת ישראל לקליטה של רבבות יהודים שעשויים לעלות מברית-המועצות ומדרום-אמריקה היא מחול קיומי. העדיפות הניתנת לקליטת העלייה נמוכה ביותר ועומדת בניגוד משוער לצורך הרחוף בעלייה.

שאלות לכבוד השר:

1. מה עושה ממשלת ישראל על-מנת להקל על העולה הפוטנציאלי את הקשיים הביורוקרטיים הקשורים בדיוור ובמצאת מקום עבודה — עובדות המרתיעות את העולים מלבוא?

2. מה עושה ממשלת ישראל כדי לפעול בקרב העולים הפוטנציאליים במדינותיהם על-מנת שיבואו הנה?

3. כיצד פועלת מדינת ישראל על-מנת להביא עולים לישראל מתחנות מעבר כמו זו שבאיטליה, שם מרוכזים עולים פוטנציאליים רבים?

ה"ור" ג' גדות:

תודה רבה לחבר הכנסת עוזי ברעם. בטרם ישיב השר, אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הכנסת לעובדה, שכאשר אתם מגישים את השאלות, לפעמים משנה בהן מזכירות הכנסת מלה או שתיים, כדי לדייק עם התקנון. כל מה שאני מבקש הוא — וזו בקשת הנשיאות כולה — שכאשר באים לכאן וקוראים את השאלות מחדש, יש לקרוא אותה מתוך הדפים המונחים על השולחנות לפנינו, ולא לקרוא את השאלות כפי שנוסחה בעת שהוגשה למזכירות הכנסת. תודה על תשומת-הלב. כבוד השר לקליטת העלייה בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני מסכים עם חבר הכנסת הנכבד בקביעה שלו, שהעדיפות הניתנת לקליטת העלייה הוא נמוכה ביותר בסולם-העדיפויות, לצערי הרב.

לעצם השאלות: 1. שיטת הקליטה הישירה הנהוגה כיום במשרד הקליטה במסלול ניסיוני, המקבילה לקליטה דרך מסגרות המעבר, באה גם לענות על הבעיות הביורוקרטיות בתחום הקליטה ולפשט את התהליכים.

לפי השיטה החדשה עולה מגיע לשדה-התעופה, מופנה לבית-מלון לתקופה קצרה ומשם לדירה בשכירות פרטית. שיטה זו מאפשרת לעולה בחירה חופשית של מקום המגורים ועצמאות בקבלת החלטות לגבי עתידו, הן בתחום הדיוור והן בתחום התעסוקה. כאשר יופעל סל הקליטה במתכונת האידאית שלו, יקבל העולה לידייו סכום כסף לכל הצרכים הראשוניים ויכלכל את צעדיו בהתאם לשיקול דעתו. שיטה

של שני שמות. השמות הם חבר הכנסת יצחק לוי וחבר הכנסת רענן כהן.

גאולה כהן (התחיה):

תמיד צריך להיות מישור מאופוזיציה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש כלל שמקפידים עליו מאוד בעניין הזה. משתדלים שזה לא יהיה חבר סיעתו של השואל.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, בשל חשיבות העניין, אאפשר לאחר מכן לשני חברי כנסת נוספים לשאול שאלות נוספות: לחבר הכנסת חסיין פארס, ולאחר מכן — לחברת הכנסת גאולה כהן. בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הרחבת הלאומית):

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, על-אף קביעתך שאינך עוסק בעלייה אלא רק בקליטה, עיני העולים מופנות למשרד הקליטה. זה מה שמעניין אותם.

לאחרונה התפרסמה ב"מעריב" סדרת כתבות חקירה, שהזיקה באופן יוצא מגדר הרגיל לתדמיתו של משרד הקליטה. על-פי רשמים ששמעתי, גרמו הכתבות האלה — ואינני דן בשאלה, האם כל מה שנכתב בכתבות האלה הוא אמת או לא — לרפיון גדול גם בקרב משפחות רבות שחשבו על עלייה, ולא רק בארגונינו, לא רק בכרית-המועצות, אלא גם בארצות-הברית ובמקומות אחרים. כל העיתונים — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יצחק לוי, אני מצטער, יש לך דקה בדיוק. המבוא נמשך דקה ורבע. להשיב על קריאות ביניים ודאי שאין לך זמן.

יצחק לוי (המפלגה הרחבת הלאומית):

השאלה היא: האם יראה כבוד השר לנכון לערוך מסע הסברה נגדי, בעקבות התחקירים האלה, כדי למחוק את הרושם השלילי שהם עשו וכדי להביא לעידוד העלייה?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי, רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת חסיין פארס.

רענן כהן (המערך):

אדוני שר הקליטה, לפי הנתונים שבידי, יש כ-10,000 עולים השהים כיום במרכזי הקליטה ובמסגרות מעבר. חלק גדול מהם נמצאים שם שנה עד שנתיים, בעוד מדיניות הממשלה היא קליטה ישירה. מה עושה השר כדי להפנות אותם להתישבות קבע ולאפשר קליטת עולים חרשים?

אני רוצה לנצל הזדמנות זו, שבה יושבים אתנו כאן גם נציגי תנועות הנוער, שהם עתידה של המדינה. מה עושה השר כדי להבטיח — — —

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת רענן כהן, אני מבקש, בלי מחטפים, אחרת לא תקבל, ממני לפחות, רשות לשאלות נוספות. עד כאן השאלה. אני מודה לך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה שיקול דעת לא נכון שלך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חסיין פארס. חבר הכנסת רענן כהן, אני מבקש ממך לשבת.

מיכה גולדמן (המערך):

הוא לא שאל את השאלה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת גולדמן, אילו כרית את אוזניך היית יודע שהוא אכן שאל את השאלה. חבר הכנסת פארס, בבקשה, במסגרת דקה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כבוד שר הקליטה, האם יודע כבודו על כוונתם של 140 עולים מדרום-אמריקה, השהים בכרמאל, לרדת מן הארץ? מה עשה כבודו למניעת הירידה הזאת?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת פארס. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

דן תיכון (הליכוד):

איזה תקדים הוא יצר.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הקליטה, למרות התדמית הקיימת של משרד הקליטה, הרי בחודשים הקרובים, או בשנה הבאה יהיה זה, לדעתי, המשרד העוסק ביתר במדינת ישראל. זו כבר לא אמונה, אלא דברים המביססים על תחזיות. רק הבוקר שמענו שוב, שבחודשים הקרובים חשנה כרית-המועצות שוב את מדיניות ההגירה שלה, ואין לנו ספק שאנחנו צריכים להיערך לעשרות אלפים, לרבות עולים, ואולי מעבר לזה.

אני יודעת שאני באה לשאול אותך במצב-רוח מהפכני, מדוע אתם צמודים עדיין לכל מיני קונצפציות ו"נעולים" עליהן — אם ביחס לקליטה ישירה, אם בקשר למרכזי הקליטה. אנסח את הדברים בצורת שאלה: האם אינך חושב, שבמצב כזה צריכים להיערך בכל הדרכים ובכל האמצעים — קליטה ישירה, מרכזי קליטה, כל הדרכים — ולא להיות "נעולים" על קונצפציה אחת? צריך לפעול כבר היום ולא לחכות עד שהעולה הראשון יגיע. הקליטה צריכה להתחיל זמן רב לפני שהעולה מגיע. לכן אני מיעצת לך שלא "להינעל" על קונצפציה, ואני רוצה לשמוע את דעתך, כי אני מכירה את הקונצפציה שלך בקשר לקליטה ישירה ולמרכזי הקליטה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות התשובה לשר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פריץ:

תשובתי הראשונה היא לחבר הכנסת עוזי ברעם, על שאלתו האם משרדי ערוך לאפשרות של עלייה גדולה מדרום-אמריקה. התשובה היא: לא ולא. תוכניות מגירה קיימות.

ידוע לך שכיום ראשון שחלף, ביס ראשון זה, הבאתי את כל נושא הקליטה לשולחן הממשלה. הצגתי שם את הבעיות, התרעתי על כך שהקליטה בישראל נמצאת על סף משבר, דרשתי משאבים, התוויית דרך כיצד ניתן להתגבר על הקשיים וכיצד ניתן לצאת מן המצר אל המרחב. הממשלה הקימה ועדת שרים בראשותו של ממלא-מקום ראש הממשלה ושר האוצר, השר פרס, והיא דרשה להביא לממשלה פתרונות בתוך שלושה שבועות. אני רוצה להאמין, ששר האוצר יבין את גדול השעה ויכיר בגודל הסכנה הטמונה בשעה זו ויחפש דרכים על-מנת שנוכל לצאת מן המצר.

אשר לכתבות, חבר הכנסת יצחק לוי, ובכן, כמון קראתי אותן. אילו קראת את הכתבות בשם לב, היית רואה שהאצבע

אבל, כפי שאמרת, ובצדק, אסור לדבוק בקונצפציה אחת. יש לחפש כל דרך על-מנת לשחרר את הפקקים זאת המכשולים הקיימים בדרכם של העולים. אני מאמין שהממשלה, ששמעה את הדברים שלי מתוך כאב עמוק ומתוך דאגה חמורה למה שעתיד להיות, תיערך אחרת לגבי כל נושא קליטת העולים. תודה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לשר. אנחנו עובדים עכשיו לשאילתא בעל-פה הבאה. שר התקשורת ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 113, מאת חבר הכנסת אברהם רביץ. בנושא: חשבונות טלפון מוגזמים.

113. חשבונות טלפון מוגזמים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני מוכרח להעיר הערה. קשה לעבור מנושא כל כך חשוב כמו קליטת עולים אל בעיות קטנות של טלפון, אבל, תיקון איכות החיים גם בתחום זה אף הוא יעזור לנו בקליטה.

כבוד היושב-ראש, אדוני השר, אזרחים רבים עדיין ממשיכים לקבל חשבונות מוגזמים מחברת "בזק", על אף כל ההבטחות שהדברים יסודרו, ועל אף הפרסום בדוח מבקר המדינה.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה בדעת השר לעשות על-מנת שהדבר ייפסק?
2. איך בדעת השר לפעול על-מנת שמי ששילם חשבונות מוגזמים יזוכה בהתאם?

הי"ר ג' גדות:

תודה. רשות הדיבור לכבוד השר.

שר התקשורת ג' יעקבי:

חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, הנושא הזה מוכר ומטריד לא מעט את חברת "בזק" וגם אותי, כמי שאחראי לחוק הבזק, והוא נדון לא אחת בחודשים האחרונים, במסגרת הדיונים המשותפים שנערכו בין החברה לבין משרד התקשורת.

קודם כול, כדאי לדעת מהו היקף האוכלוסייה שבה אנחנו מטפלים. מדובר היום ביותר ממיליון מנויים של מערכת הטלפונים בישראל — מיליון מנויים, לעומת כ-500,000 מנויים לפני ארבע שנים. אם כן, חל גידול דרמטי ומהיר מאוד, שאפשר כמובן גם שיפורים בתחומים שונים, ובראש ובראשונה באפשרות להשיג טלפון, וגם כשכלול ניכר מאוד של הציוד המשמש את הפעלת מערכת הטלקומוניקציה בישראל.

שנית, שני-שלישים מהמכרות הן עדיין מרכזות אלקטרו-מכניות, כלומר מהסוג הישן, ורק כשליש הן מרכזות דיגיטליות ספרתיות, המאפשרות שירות יותר יעיל, יותר מדויק, וגם הנפקת חשבונות טלפון יותר מדויקים ויותר אמינים.

במרכזות האלקטרו-מכניות עדיין נעשה כל מערך החשבונות באורח ידני, וממילא גם עלולה לקרות בו טעות אנושית. אבל, זה גם מאפשר איתור יותר מהיר של מקום הטעות. ואכן, כאשר מתקבלת חלונה על טעות בחשבון רגיל של מרכזת אלקטרו-מכנית, הטעות הזאת מתוקנת בתוך זמן קצר מאוד, שבו-שבוועים, כ-95% מן המקרים — זאת לפי

המאשימה. בכל הכתבות לא היתה מופנית אל משרד הקליטה אלא אל הסוכנות והממשלה. הכתבות הדגישו ואמרו: אין לנו טענות כלפי משרד הקליטה. משרד הקליטה הוא משרד קטן, ללא משאבים, ללא אפשרויות. הדרישה מופנית כלפי הסוכנות, שיש לה משאבים, הדרישה מופנית כלפי הממשלה, שיש לה משאבים. על הסוכנות והממשלה להעמיד את מלוא המשאבים הדרושים כדי לחלץ את כל הקליטה מן המשבר.

אי לכך, אין לי שום כוונה לצאת במסע הסברה. מערכת ההסברה הטובה ביותר היא המאבק שאני מנהל כבר חודשים מספר, ובשבועות אלה בחריפות. למען מתן משאבים לפתרון הבעיות. זו ההסברה הטובה ביותר.

יש עלייה, ידידי הנכבד, העלייה נמצאת בטור חשבוני עולה.

רענן כהן (המערך):

תחזיקו את הצעירים שלא ירדו.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

לחבר הכנסת רענן כהן, ששאל מה אנחנו עושים כדי לפנות את מסגרות הקליטה ולקבל עולים אחרים: ובכן, אמרתי, שאחת הדרישות שדרשתי מהממשלה היא הקמת 700 יחידות דיור במרכז הארץ, במקום שיש בו תעסוקה, על-מנת לפנות לאלתר את מסגרות המעבר, קרי מרכזי הקליטה, ולאפשר זרימה של עולים למרכזי הקליטה הקיימים.

חבר הכנסת פארס שאל, האם ידוע לי על 140 עולים מארגנטינה בכרמיאל, העומדים לעזוב את הארץ. ובכן, זה ידוע לי. מנכ"ל משרד, הרב לפידות, הקים בנושא ועדת חקירה, שמנתה חמישה חברים דוברי ספרדית מצמרת המשרד. הם יצאו לכרמיאל, בדקו את הנושא במשך יומיים, ובסוף התברר, שכל הסיפור היה בלון מנופח. למעשה, אין עולים מכרמיאל העומדים לרדת, לא מצאו אפילו — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פארס, אף לא מלה נוספת, אני אקרא אותך לסדר.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

הוועדה שבדקה במשך יומיים את הנושא לאורכו ולרוחבו נפגשה עם כל הגורמים הקשורים לנושא ולא מצאה אף לא משפחה אחת העומדת לרדת מן הארץ. מה שהיא מצאה הוא, שיש מאבקים בקרב התאחדויות העולים, ואלה הביאו לפרסומים לא-נכונים.

לחברת הכנסת גאולה כהן, להווי ידוע לך, שאני איני צמוד לשום קונצפציה. אני פתוח לכל קונצפציה שתוכל לעזור לנו לקלוט עולים. אשר על כן אמרתי, הן בישיבת הממשלה והן בתוכנית הטלוויזיה "מוקד", שבה הופעתי, שאני בעד שתי מסגרות מקבילות: הן מסגרות המעבר, קרי: מרכזי קליטה, והן הקליטה הישירה — שתיהן יעילות, שתיהן נכונות.

יש עולים שאי-אפשר להפנותם לקליטה ישירה מסיבות של מנטליות. של הרגלי חיים וכו'. אלה זקוקים למרכזי קליטה. לעומתם יש עולים, עולים מארצות הרווחה, שבנויים יותר למסלול הקליטה הישירה. ביום רביעי לפני שבוע נפגשתי עם עולים שעברו את מסלול הקליטה הישירה, והם לא פסקו מלהלל את המסלול הזה.

המידע שאני מקבל. מוכן שזה עדיין מותר, לעתים, כמה אלפי תלונות בחודש, שטרם זכו לטיפול במהלך אותו חודש.

נושא שני הוא נושא החשבונות החריגים כתוצאה מאירוע חד-פעמי או כתוצאה משני תנאי הפעולה של המנוי, בין שהוא חברה ובין שהוא לקוח פרטי. במקרה כזה חברת הבזק כורתת את הנושא, ובדרך-כלל עושה הערכה מחודשת, אם היא משתכנעת שיש מקום להערכה מחודשת. לפי הנחייתי, בניגוד למה שהיה נהוג עד לפני חודש-חודשיים, בחשבון הבא שהיא שולחת אל המנוי, היא מתקנת את החשבון אם היא משתכנעת שיש סיבה לתיקון. כאשר הגישה היא גישה של בית-הלל ולא של בית-שמאי.

שלישית, יש כמובן צורך בתיקון יסודי של כל מערכת החשבונות בחברת הבזק. כאשר קיימתי אתם דיון בנושא זה לפני כמה חודשים, החלטתי — ואני שמח שהם קיבלו זאת, שכן אני מנהל "בזק", ואני יכול רק להנחות אותם בנושאים שבתחום המדיניות ובמסגרת החוק — לעבור למערך ממוחשב, מוקלט ומלא, לרבות המרכזות האלקטרוניות המכניות, של כל מערכת החשבונות. לשם כך הם התקשרו עם חברת IBM, והוחלט על פרויקט גדול מאוד, בהיקף של 40 מיליון דולר, שיימשך זמן רב. כמובן, ובמסגרתו תמוחש כל המערכת הזאת, והטעויות הנגרמות היום עקב טעויות אנוש במרכזות הישנות תיעלמנה כמעט כולן, ואולי כולן, עם השלמתו של הפרויקט הזה והכנסתו לפעולה.

אני רוצה לומר, כי נוסף על כך הגענו להסכם עם חברת הבזק, על הקמת צוות מיוחד ב"בזק", במסגרת היחידה לתביעות הציבור, שיעסוק באופן מיוחד בתלונות בנושא החשבונות. בימים אלה גם הוקם צוות משותף ל"בזק" ולרשות להגנת הצרכן, לטיפול בתלונות של לקוחות, כאשר הרשות להגנת הצרכן מעמידה לרשות העניין הזה גם כוח-אדם וגם מערכת מיעצת, ובכלל זה עורכי-דין, במידת הצורך.

לכן אני מאמין, שלמרות הגידול הניכר מאוד במספר מנויי "בזק" בישראל, כתוצאה מהגידול במספר התלפונים — דבר שאפשר, כאמור, ירידה דרמטית באורך תור הממתנים להתקנת טלפון, מממצע של שלוש שנות המתנה עד לפני כארבע שנים עד לממוצע של חודשיים המתנה כיום, בכל רחבי הארץ, ובתוך שנה נגיע לשבועיים המתנה. למרות זאת, נוכל להתמודד בתוך פרק זמן לא ארוך עם הבעיה הזאת, שמטרידה רבים, וגם אותי. משום כך גם הנחייתי לערוך שינויים די מפליגים בדרך הפעולה של "בזק" בתחום הזה.

הי"ר ג' גדות:
רשות הדיבור לחבר הכנסת רביץ לתגובה, ולאחר מכן, לשאלות נוספות, לחברי הכנסת מיכה גולדמן ודן תיכון.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אדוני השר, האם תסכים לומר לחברת הבזק, שמותר לה לפעמים אפילו להפסיד כאשר האורח צודק? כוונתי לכמה מקרים — אחד מהם גם עתר לבית-המשפט — שבהם קיבלו לקוחות חשבונות עם אות ה"א קטנה, ולא הבינו את משמעותה. רק לאחר שנה הסבירו להם, שהה"א הזאת מסמלת הערכה. הם קיבלו חשבונות של אלפי שקלים. הם לא ידעו, שכל כך יקר להשתמש בטלפון במדינת ישראל. לאחר שנה עליהם לשלם. מוכנים לתת להם הארכה של 4 חודשים לתשלום.

אנחנו מדברים על אורחים קטנים, שלא יוכלו לעמוד בתשלום הזה. האם תסכים להנחות את חברת הבזק, שבמקרים אלה פשוט חותר על הכסף? תודה.

הי"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת רביץ. רשות השאלה לחבר הכנסת גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):
איך בדעת השר לפעול לקביעת תעריף זול יותר בחשבונות מגזמים לאזורים רחוקים, שהצורך במכשיר הטלפון בהם רב יותר?

הי"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת גולדמן. רשות השאלה לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני השר, בשנה האחרונה לחצתי על הנהלת חברת הבזק, שהיא מונופול שאמור לשמור גם על האינטרס של הלקוחות, למנות מורשה לטיפול בתלונות הציבור, שלא יהיה כפוף לחברת הבזק ו/או להנהלתה. הדרישות, לפחות עד השבוע האחרון, נדחו.

כפועל, בהיות האומבודסמן של חברת הבזק איש חברת הבזק, חלק ניכר מן התלונות של הלקוחות נדחות תוך כדי נקיטת סנקציה מיידית של ניתוק הקו.

הייתי רוצה לשמוע מה עמדתך כאשר למינוי מורשה מטעם הציבור ולא מטעם חברת הבזק, שכן חברת הבזק, כאמור, מהירה לנחך ואינה רגישה לתלונות המגיעות אליה.

הי"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת דן תיכון. רשות הדיבור לשר.

שר התקשורת ג' יעקבי:
אני רוצה לומר לחבר הכנסת רביץ, שכבר במהלך התשובה שלי אמרתי, שהנחייתי את חברת הבזק לנקוט גישה של בית-הלל בחשבונות שיש לגביהם ספק, כך הם נוהגים זה חודש ימים. לכן, התחושה שקיימת שרירות-לב תצטמצם, אם כי, כאמור, מדובר, כפי שהסכרתי, בהיקף של 12 מיליון חשבונות בשנה. בהיקף של 12 מיליון חשבונות לשנה יכולות להיות חריגות.

מדובר בעניין המנוי מאוד, וצריך להבין, שגם אם מדובר בעשר תלונות, ואלה מגיעות לידיעת הציבור בדרך זו או אחרת, הרי שהדבר הופך להיות עניין בעל אופי ציבורי.

אם מותר לי להעיר עוד הערה אחת: אני מקבל גם מכתבים אישיים, לא מעטים, ואותם אני מעביר לבדיקה יסודית של אגף הפיקוח על הבזק במשרד התקשורת. אלה אינם אנשי חברת הבזק — מדובר בעובדי מדינה, ואני סומך עליהם שגישתם היא אובייקטיבית. הם ניגשים לעניין ברצינות רבה מאוד, ולעתים מקדישים ימים שלמים לכל לקוח. לא אחת אני מקבל מידע מעניין מאוד.

הי"ר ג' גדות:
כבוד השר, אני רוצה להסב את תשומת-לבך לכך, שכרגיל יש לך שתי דקות לתשובה.

שר התקשורת ג' יעקבי:
אני מיציתי אותן?

הי"ר ג' גדות:
עוד לא, אבל אתה מתקרב בצעדי רץ למרחקים קצרים.

שר התקשורת ג' יעקבי:
אתה רשאי להפסיק אותי בתום שתי הדקות.

צוות מיוחד במשרד התקשורת עומד להגיש את מסקנותיו בנושא זה. כאמור, גישתי העקרונית כביא לכך, שהתעריפים יהיו זולים יחסית לעלויות במרכז הארץ.

לשאלתו של חבר הכנסת דן תיכון — אין היגיון במינוי מורשה בחברת הבזק עצמה, שלא יהיה כפוף להנהלת "בזק" ולמועצת המנהלים שלה. הרי אם הוא בחברת הבזק, הוא חייב להיות כפוף לרשויות "בזק". לכן יש בכוונתי להפוך בזמן הקרוב את ראש אגף הפיקוח על הבזק במשרד התקשורת לאומבוסדמן. שיהיה לו, נוסף על היותו ראש אגף הבזק, גם מעמד של ממונה על פניות הציבור בסמכות הכרעה, על דעת מבקר המדינה, מהממשלה, לא מ"בזק".

דן תיכון (הליכוד):
ממי הוא מקבל משכורת?

שר התקשורת ג' יעקבי:
מהממשלה. לכן יהיה לו, לפי דעתי, מעמד אובייקטיבי, ותהיה לו סמכות החורגת מעבר לסמכותו של מי שממלא היום את התפקיד בחברת הבזק עצמה. כפי שאמרת, ונכון אמרת, יש בחברת הבזק אדם הממלא את תפקיד הממונה על פניות הציבור, אבל הוא כפוף, כאמור — כך צריך להיות — למועצת המנהלים של "בזק" ולהנהלתה. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לכבוד שר התקשורת.

ג. שאלות ותשובות

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לכבוד השר. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):
זו לא שאלה נוספת אבל אני מבקש לומר, כי אני חושב שראוי שנשיאות הכנסת תדון בשאלה, מה ערכה של שאלתא רגילה שהוגשה 41 יום לפני שהוגשה השאלתא בעל-פה באותו נושא. אם אני שופט נכון, התשובה על השאלתא הרגילה באותו נושא מספקת אותי יותר מהתשובה שניתנה על השאלתא בעל-פה.

היו"ר ג' גדות:
אני מבטיח לך, חבר הכנסת מגן, להעביר את משאלתך-שאלתך לנשיאות הכנסת. אני מודה לך, אדוני השר.

שר התקשורת ג' יעקבי:
אני אמור להשיב על שלוש שאלות נוספות.

היו"ר ג' גדות:
אדוני השר, הנשיאות קבעה, שהנושא הבא בסדר-היום יהיה לכבודם של נערי ישראל, נציגי תנועות הנוער.

שר התקשורת ג' יעקבי:
נחבקשתי להשיב היום על ארבע שאלות, ובאתי ערוך וחמוש ומוכן להשיב עליהן.

היו"ר ג' גדות:
אני מבטיח לך שלא נוותר על התשובות שלך.

היו"ר ג' גדות:
לא עולה על הרעת שאפסיק אותך. רמזתי לך כדי שתכלכל את זמנך כראוי, כאילו היה מונה של "בזק" יושב לך כאן ליד האוזן.

שר התקשורת ג' יעקבי:
חס-חולילה, ישמור אותי השם ויציל.

עקרת-בית מסוימת — רק כדי להפיס את דעתכם — באה בתלונה על חשבון טלפון גדול מאוד. התברר, שהיתה לה עוזרת פיליפינית, שהיתה מטלפנת למשפחתה כל אימת שעקרת-הבית היתה יוצאת מביתה לבית-קפה. היא התפלאה על שבתום החודש נהגה לקבל חשבון טלפון מנופח. היא הרגישה עצמה מקופחת ורדופה על-ידי חברת הבזק. הזכרתי זאת רק כדי שתבינו, שלא אחת, לא שתיים, גם לא עשר ולא מאות פעמים, הצדק איננו בצד הלקוח, והבעיה אינה חדר-צדדית.

חבר הכנסת גולדמן שאל לגבי תעריפים באזורים מרוחקים. קודם כול, גישתי היא חיובית. אני חושב, שאזורים מרוחקים צריכים לקבל מידה זו או אחרת של הנחה, לא משום שעולה להם יותר להתקשר, אלא משום שמדינת ישראל מעוניינת בעידודם של אזורים מרוחקים לצורכי אכלוסם הנוסף.

לכן אני חושב, שגם כאשר למחירי מים, למחירי תקשורת ולמחירי תחבורה ציבורית, ולכל הנושאים הקרויים "שירותים ציבוריים חיוניים", הנמצאים בפיקוח המדינה, יש היגיון בתעריפים מוזלים.

היו"ר ג' גדות:
עתה אני מתכבד להזמין את שר התקשורת אל דוכן הנואמים, כדי להשיב על שאלתא רגילה מס' 647. של חבר הכנסת דוד מגן. בנושא זה ממש.

647. ערעורים על חשבונות טלפון

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר התקשורת ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

ברצוני לשאול:

מה היא התייחסות משרדכם לממצאי המועצה הישראלית לצרכנות, המדגישים כי 35% מהערעורים על חשבונות הטלפון נמצאו מוצדקים?

שר התקשורת ג' יעקבי:

כפי שהסברתי קודם לכן, במהלך התשובה על שאלתא בעל-פה, הנושא הזה נמצא בתהליך של בירור מחדש. לחברת הבזק ניתנו הנחיות לטפל באורח שונה מכפי שטיפלה עד לפני זמן מה גם בנושאים הקשורים בטעויות במהלך ניהולם של חשבונות הבזק וגם בנושאים שיש להם אופי חריג, וכן להעביר בתוך פרק זמן מסוים את כל מערכת החשבונות של הבזק למחשב. פרויקט כזה נמצא בתהליך של מימוש. לאחר שנחתם הסכם עם חברת IBM, בעלות כוללת של 40 מיליון דולר. זאת נוסף על תהליך מתמיד של שיפור, הנובע מהמעבר ממרכזות אלקטרו-מכניות מהסוג הישן, שעדיין משרתות, לצערי, כשני שלישים ממנויי הטלפון בישראל, למרכזות דיגיטליות, כלומר, מרכזות ספרתיות, שבהן תהיינה הטעויות מוגבלות ומצומצמות הרבה יותר.

שבח וייס (המערך):

היו"ר ג' גדות:

אני מצטער, סדר-היום נקבע. יכול להיות שמישהו כיוון

שר התקשורת ג' יעקבי:
תודה רבה.

ד. הצעות לסדר-היום מקומן של תנועות הנוער בחינוך לציונות

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עובדים להצעות לסדר-היום מס' 1012, 986, 1009, 989 ו-1017, בנושא: מקומן של תנועות הנוער בחינוך לציונות — מאת חבר הכנסת עוזי לנדאו, חיים אורון, יצחק לוי, חגי מירום ואליעזר ולדמן. ראשון הדוברים — חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נציגי תנועות הנוער, אני מבקש תחילה לברככם על ביקורכם במשכן הכנסת ועל השתתפותכם הפעילה בוועדות ובדיוניהן. תוכלו להתרשם מן המליצה, מטיב העבודה של הכנסת, וכמובן, כשתחזרו הביתה תספרו לחברים בתנועות שלכם מה טיבו של הבית הזה. הדבר הזה חשוב להידוק הקשר שבין הציבור לבין הכנסת ומוסדות המדינה ולהעמקת הדמוקרטיה.

השעה שבה אנחנו מתכנסים ונפגשים היא שעה לא-קלה במדינת ישראל. אנחנו נמצאים בעיצומו של תהליך התרופפות של הרוח הציונית. יש פחות מחויבות לארץ-ישראל. יש פחות מחויבות לעם ישראל, יש פחות התנדבות. יש גם ירידה הולכת וגדלה מן הארץ, ומה שמאפיין אותה, ולא אפיין אותה בעבר, הוא שהיום אין כושה בירידה. מעל לכול, יש פחות בתחושת הצדק של המעשה הציוני.

לפני עשרות שנים, לפני 50 ו-60 שנה, דיברו ראשי הציונות, דיבר זאב ז'בוטינסקי, על כוח הזכות. בן-גוריון דיבר על האיות המוסרית. שניהם התכוונו לאותו כוח עצום, הנובע מהתחושה שהציונות היא תנועה העושה מעשה של צדק היסטורי. ואילו היום יש לפנינו פחות והתרופפות. הסיבה להם — חבר הכנסת זאבי נגע רק באפס קצהו של הנושא כאשר שאל את שר החינוך — הסיבה העיקרית היא, שאנחנו נמצאים בעיצומו של תהליך התרחקות מהמקורות היהודיים שלנו, שהיו מקורה האמיתי של האיות, והם שהחידור כוח עצום בעם מוכה ומפוזר בעולם להתגבר על קשיים, על סכנות, לעלות ארצה, להילחם ולהשיג את עצמאותו.

הנה היה לנו בגולה במשך אלפיים שנה חלום לבנות מדינה משלנו, לחדש את עצמאותנו, להיות ככל הגויים. זה בעיקר במאה האחרונה. מן התנופה הזאת של הרצון להיות ככל הגויים, להידימות לאחרים, אני חושב שעברנו איכשהו את קו המטרה ושכתנו דבר פשוט אחד: שבראש ובראשונה עלינו להיות יהודים במדינה הזאת.

במשרד החינוך לימדו בשנה שעברה על חשיבות הדמוקרטיה ודיברו בזכותה של הסובלנות. השנה היא שנת החוק והמשפט: ויספרו לנו על הומניזם. כל אלה ערכים חשובים של מדינות חשובות בעולם. חשוב שנזכור את האמת הפשוטה: ככל שדמוקרטיה חשובה והומניזם חשוב וחוק ומשפט חשובים, חשוב מכולם בדור הזה בניין הארץ כמדינה יהודית לעם היהודי. יהדות לפני הכול.

לצערי, מערכת החינוך לא הצליחה, בכל שנות קיומה של מדינת ישראל, להחזיר לתוך הלבבות של הנוער את גודל השעה ההיסטורית שאנחנו חיים בה — מה גדולה חשיבותה של מדינה יהודית ומה גדולה זכותנו אנו להיוולד בדור הזה שבו היא קמה — ולא הצליחה למצוה את הפקפק בתחושת הצדק, ההולך ואוחז בקצות המחנה. על תנועות הנוער להשלים את הפרק החסר הזה בחינוך הנוער, לחזק את תחושת הצדק של המעשה הציוני בארץ-ישראל.

היום אנחנו מואשמים בהאשמות חריפות, במיוחד בחוץ-לארץ, באירופה, באמריקה. יאמרו עלינו שאנחנו גזענים, שאנחנו גזולים אדמות אחרים, שאנחנו גרים במולדת לא לנו, שבשל השואה שלנו הבאנו שואות על עם אחר. מחדש עולות וצעות מנככי ההיסטוריה אותן תמונות, על-ידי מי שמעולם לא אהבו אותנו מציגים אותנו שוב כדמות, בדמות היהודי המכוער. רבים אצלנו מתהלכים בתחושה קשה של מועקה, שפופים — כאילו הנה אנחנו באמת כפי שמתארים אותנו.

חובת תנועות הנוער לחנך ולהפיץ את האמת כפי שהיא. צריך שנשוב ונשנן ונזכיר לעצמנו מה היה גורלנו במשך אלפיים שנים. נרדפנו על צוואר, נתונים היינו למרמס, לבוז, לפוגרומים. מה הבחירה שעמדה אז בפני יהודים שחיו בגולה? מה הייתה הבחירה של סבי שלי ושל סבו שלו? כאשר היה בורח מעיירה בוערת אחת, כמה יכול היה לבחור? — בעיירה בוערת אחרת. הוא יכול היה לבחור בפריץ אחר או באדון אחר. מה היה אז הסיכוי ליהודי בגולה לחיים, לעתיד, לביטחון?

היום יש לנו מדינת ישראל והיא נותנת, לאחר אלפיים שנות גולה, אפשרות ליהודי לחיות במדינה משלו. מדינה זו היא מקלט לעם נרדף, וממנה נוכל לסייע לכל תפוצות הגולה. הקמת מדינת ישראל היא מימוש צדק היסטורי, החזרת מולדת עתיקה, והיא הארץ הקטנה הזאת, לעם שנגזלה ממנו, לעם שהוגלה ממנה וחלם כל השנים לשוב אליה. היא הסיכוי היחיד הקיים היום ליהודי בדורנו לעתיד, לפרנסה, לכבוד, לביטחון, למימוש השאיפות הלאומיות שלו במדינה משלו.

אנחנו חיים היום מוקפים בעשרות מדינות ערב, הסובבות אותנו ורוצות בחורבנו, והן עשירות באדם, במשאבים, בטריטוריה. המלחמה הזאת שלנו היא מלחמת העני על פת לחמו האחרונה. המפעל הציוני הזה שאנחנו בעיצומו, אין צורך ממנו. אין שום מפעל לאומי בעולם של עם כלשהו, שהוא כה נעלה, כל כך צורך כמו המפעל הציוני שלנו.

נתמזל לנו, נתמזלתם ונפלה ברשומכם הזכות להיוולד ברגע ההיסטורי הזה, זכות שלא היתה לנוע יהודי לפני 100 שנה, לפני 200 שנה וקודם לכן, לקחת את עתידנו בידינו, לקחת חלק במפעל ההיסטורי הזה. זאת איננה רק זכות, זוהי גם אחריות כבדה.

אנו עומדים בפני תקופה קשה, הוויכוחים ילכו ויגברו. יש

היונקת ממורשתן של תנועות רבות, שונות ומגוונות, שהן, במידה רבה מאוד, הערכה העיקרית להמשך קיומן.

אני חושב, שהמשבר שתנועות הנוער נמצאות בו — וצריך להגיד זאת בפשטות: תנועות הנוער נמצאות במשבר — הוא השתקפות של המשבר החמור עוד יותר שהחברה הישראלית נחווה בו, שעיקרו חוסר היכולת לנסח לעצמה, לא באופן משותף ולא באופן אחיד, את עולם וסולם הערכים שלה.

מוכן שכאשר אנחנו דנים בחינוך, כאשר אנחנו מדברים על הנוער, תומרתו של משבר מהסוג הזה מתבטאת הרבה יותר. כל המחלוקות, כל הוויכוחים מתקיימים בתוך תנועות הנוער.

מהי בעצם תנועת נוער? זוהי מערכת אידיאולוגית, מערכת של סגנון חיים; זו מערכת ומסגרת שבה נוער מתחנך על-ידי נוער. מה תפקידה העיקרי? — לחנך את הנוער למחויבות, למעורבות, לחידוד הרגישות שלו, לנטילת אחריות, ובחלק מהתנועות, בסופו של התהליך החינוכי — להגשמה אישית בדרך שתנועת הנוער מחנכת לה.

מכאן אני רוצה לומר, כלי לחדר ויכוח לשמו, כי אני חושב, שראוי שהדיון הזה לא יתנהל באווירה הפולמוסית שבה מתנהלים הדיונים בשבועות האחרונות בבית הזה. חובה שגורה כאמת: כותרת הדיון, "מקומן של תנועות הנוער בחינוך לצינונות", מעלה בעיה קשה, שכן יש בקרבנו ויכוח גדול בשאלה: מהי ציונות בשנת 1989? ויכוח זה יורד עד שורשי הערכים שלנו. אין כל אפשרות לקיים חינוך אמיתי לאחריות, למעורבות ולאכפתיות מתוך עקיפת הוויכוח הזה.

החברה הישראלית תעשה טעות, אם לא תספק את הכלים הלא-פורמליים שבהם יתרחש עימות הדעות הזה, חידוד ההשקפות הללו, שיאפשרו לנוער ליטול אחריות לגבי עתידו. אין נטילת אחריות ומעורבות ללא קביעת עמדה בשאלות המרכזיות של החברה הישראלית — יש מסלול כזה. זהו המסלול של הקונפורמיזם, של ההשלמה שלא מרעת, או מרעת, עם כל מה שקורה, וזה בעצם האויב הגדול היום של תנועות הנוער, וזה, לדעתי, האויב הגדול של הסיכוי להגשמת הציונות באופן שאני מכין אותה. ונדמה לי שבנקודה זו הוויכוח איננו בין הקצוות השונים של העמדות, אלא הוא נובע מהתפיסה האומרת: האדם הוא ארון לגורלו, הוא חייב לקחת אחריות, וזכותי כנוגד לחנך אותו על בסיס מערכת ערכי ליטול את האחריות במעורבות הזאת.

ומכאן, חבר הכנסת עוזי לנדאו, אנחנו מגיעים היום לוויכוח אפילו על מסלולי הטיולים. כחניך תנועת הנוער מאז, היה לי ברור לאן מטיילים. היום הוויכוח הזה הוא ברמה של איפה מטיילים, ואי אפשר להסתיר אותו. היום הוויכוח הוא ברמה של איך מטיילים, ואי אפשר להסתיר אותו. אני חושב שטוב שלא נסתיר אותו.

חוכנתו פה, בבית הזה, ליצור את האווירה שתתרום לכך שבתנועות הנוער, על כל הגוונים הקיימים בתוכם, יהיו כבוד הדדי והסכמה הדדית וגם עימות ביניהן, אבל עימות באופן שהיינו רוצים שיתקיים גם בינינו, והדבר לא תמיד מתקיים. לא נוכל, כאשר הנושאים מגיעים עד שורשי קיומנו בארץ הזאת — והם ילכו ויחריפו בתקופה הקרובה — לשטש את העובדה הזאת.

תנועת הנוער שאני חבר בה — סליחה, ואולי אין צורך לבקש סליחה, אינני יודע אם זה כשל לשון, כי יש מי שמציג אותנו, את אנשי "השומר הצעיר", כאנשי תנועת נוער שלא התבגרו. הוא רואה בכך טעם לפגם, אני אינני רואה בכך

תופעה של קיטוב חמור בחברה שלנו, בין ימין לשמאל, בין דתיים לחילונים. יש ויכוח הולך וגדל בין ישראל ובין התפוצות. למדנו בשנים עברו, במערכת החינוך, על חשיבותה של הדמוקרטיה.

אינני יכול להימלט מן התחושה, שרק במקרים מעטים הדגישו במערכת החינוך אותו עיקרון זה חשוב, כה בסיסי בדמוקרטיה, שאותו צריך לזכור במיוחד לקראת העתיד, והוא, שדמוקרטיה איננה שיטת ממשל סתם שבה ההלכה נוהגת על-פי הרוב. דמוקרטיה היא תרבות חיים, שבה הכרת ערך הזולת, כיבוד ערכו וכיבוד דעתו הם תנאי הכרחיים לחיים זה עם זה. חשוב שנדע, בוויכוחים שיבואו, שאין מטרתם לסלק את היריב מן הזירה, לרמוס אותו, לדרוס אותו, לבזות אותו. חרף כל ההבדלים שיש בינינו, עם כל השוני באידיאולוגיות, מעל לכל הוויכוחים, אנחנו כאן כדי לחיות זה עם זה. חשוב שבוויכוחים האלה נחוש את הכבוד הבסיסי זה לזה, מתוך רצוננו לבנות כאן יחד מדינה ציונית לתפארת על אף חילוקי הדעות.

אני מבקש להדגיש עוד נקודה לסיום. כרגע אנחנו נמצאים — אין קרא לזה משהו? — בתקופת האבן, האבנים מתגלגלות. דרכי הארץ ריקות, ובמיוחד ירושלים העתיקה, המזרחית, עיר הקודש שוממה ממבקרים יהודים. מנסים לסלק אותנו מירושלים, מנסים לחלק את העיר מחדש. הכול כתוכנו מסכימים שכן אי אפשר, אבל העיר העתיקה נותרת שוממה. הורים ומורים חוששים, כתי-ספר אינם מטיילים ואומרים לנו "אין ברירה, זה מסוכן".

אני שואל אתכם, את הנוער: גם אתם תאמרו אין ברירה, זה מסוכן? אולי תאמרו דווקא? אדרבה. אין ברירה, אלא לקום ולקבל את האתגר, דוחקים אותנו מן העיר? — אנחנו נבוא בחומותיה. מרחיקים אותנו מירושלים? — נטייל בה יום יום, ואם אומרים לנו סכנה לטייל בכירה — אנחנו מחפשים את הסכנה האלה. אנחנו נוער יהודי וציוני.

קחו את המפעל הזה, הוא גזור לפי מיתכס, הוא על-פי רוחכם, רוח נעורים, הקוראת תיגר על הסכנות. שאלו את רחובות ירושלים, בקרו בה, מלאו אותה בטילים, בסוירים, בימי עיון. עשו את הביקורים בירושלים המזרחית, בירושלים העתיקה ובסביבותיה, ספורט לאומי יהודי בשנה זו, תורה רבה.

הי"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק לוי.

חברי הכנסת, דומה, כך נאמר לי, שחברי הכנסת הבטיחו שלא למלא את מכסת הדקות שהוקצבו להם לעניין זה. האם זה כך? אם כן — אודה על כך, שהיו סדר-היום שלנו עמוס לעיפה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לצרף את ברכותי למשלחות תנועות הנוער — כל תנועות הנוער המיוצגות פה ביציע — ואני כאמת מקווה, שהיום הזה — אף שידוע, שימים מסוג זה, תפוקתם מוגבלת — יהיה בו כדי לתרום גם למעמדן של תנועות הנוער בקרב הנוער, גם למעמדן של תנועות הנוער בקרב העיבור, וגם לחידוד השליחות הייחודית של תנועות הנוער.

אנחנו עוסקים בעצם במערכת הגדולה ביותר של החינוך הלא-פורמלי בישראל. מערכת זו מקיפה מאות אלפי חניכים, אלפי מדריכים, ומה שאולי חשוב לא פחות — זו מערכת

יותר ויותר לשכונות מצוקה ולעיריות פיתוח, דבר ההופך אותן לתנועות עממיות הרבה יותר, העוסקות גם בנוער שוליים.

תנועות הנוער היו תמיד החלוץ העובר לפני המחנה בהנחלת ערכי הציונות, באהבת הארץ, בהגשמה, בהתיישבות. הן הטביעו את חותמן בכל שנות קיום המדינה על מפת הארץ — בכל רחבי ארץ-ישראל. למעט צה"ל, תנועות הנוער הן אולי הגורם האינטגרטיבי, המאחד, החשוב ביותר בעם. מכאן חשיבות הדיון ומכאן חשיבות העמדת הנושא במרכז חשימת הלב שלנו היום.

בתקופה כה קשה לעם ישראל, בשעה של קיטוב עמדות, של מחלוקות קשות בעניינים מהותיים, פועלות תנועות הנוער, כפי שאני מתרשם, בדרך של אחדות למען ערכים ציוניים משותפים — ואין זה אומר שאין מחלוקות בין תנועות הנוער. תנועות הנוער משקפות את כל המגוון הפוליטי הציוני, וחשוב וטוב שיש מחלוקות. אחד הדברים המייחדים את תנועות הנוער הוא הבירור הערכי הפנימי, וברגע שהוא ייפסק, יפכו תנועות הנוער למועדוני נוער. לכן אנו צריכים לעודד את ההתמודדות הערכית הזאת, את הדיונים הערכיים האלה בתוך תנועות הנוער, בתוך כל תנועה ותנועה. ואף-על-פי-כן הרושם הוא, ואני חושב שזה רושם נכון, שהמחלוקות והיגודים שיש בין תנועות הנוער בהשקפות אינם מייקים לאחדות הציונית שלהן.

אינני רוצה להתפלמס עם חבר הכנסת חיים אורון לגבי מסלולי טיולים. יש לי הרבה מה לומר על כך. אבל גם מסלולי הטיולים לא מצליחים להפריד בין תנועות הנוער לגבי העיקר, לגבי המעשה הציוני של תנועות הנוער.

בהזדמנות זו אני רוצה להעיר כמה הערות גם באוזני שר החינוך והתרבות וגם באוזני נציגי תנועות הנוער. לאחרונה יש הרגשה, על-אף מה שאמרתי קודם, שבגלל מצוקה תקציבית הופכות תנועות הנוער להיות תנועות נוער לעשירים — אולי תנועות נוער מסוימות. דמי החברות גבוהים, דמי ההשתתפות במחנות גבוהים. כבר אמרנו קודם, שאחת המטרות החשובות של תנועות הנוער היא להיות תנועות נוער של כל עם ישראל, לא רק להיות תנועות נוער כפחית-הקוה, ברמת-גן ובירושלים.

ועדת הכספים הוסיפה בתקציב הנוכחי תוספת משמעותית לתנועות הנוער, ואין ספק שזו תעזור, אבל אנחנו צריכים להקפיד, אנחנו צריכים להיזהר ולדאוג לכך, שתנועות הנוער לא תהיינה אקסקלוסיביות, שהן תהיינה עממיות, שהן תגענה לכל מקום, כי הן נדרשות בכל מקום וכולם רוצים בטובתן וכולם צמאים לכך שתנועות הנוער יגיעו ויטפלו בנוער בכל יישוב.

הערה שנייה — בנושא פועלן של תנועות הנוער בחוץ-לארץ בנושא העלייה. אנחנו נמצאים במשבר חמור בתחום העלייה. גלי העלייה שאפיינו את מדינת ישראל במשך 40 שנה כמעט שאינם קיימים היום, ואם הם קיימים, אלה גלים קטנים מאוד. חלק מהעולים המגיעים היום, בעיקר חלק מהנוער המגיע היום, מגיע הודות לפעילות של חלק מתנועות הנוער בחוץ-לארץ.

בחודש האחרון התכשרו תנועות הנוער על-ידי אנשים מרכזיים בהנהלת הסוכנות, שעומדים לקצץ את תקציביהן בצורה משמעותית. כפי שידוע לי לגבי התנועה שאני קשור אליה, בני-עקיבא, פירוש הדבר פחות שליחים, פחות סניפים, פחות פעילות, פחות מחנות, ובסופו של דבר פחות עולים.

תנועות הנוער הן מהגופים היחידים, הבודדים, שעדיין עוסקים בעלייה פרופר, ושעדיין מצליחים להביא אנשים,

טעם לפגם. אם נכשלתי בלשוני, כבוגר תנועת הנוער אני אומר, שאני, כאיש "השומר הצעיר", תפסתי את החיבור של המאבק על דמותה של הציונות כמצב שבו מחוברות יחד השאלות החברתיות והשאלות שאנו קוראים להן היום פוליטיות. אנחנו דיברנו על ציונות ודיברנו על מדינה ציונית בעלת ערכים מסוימים, וראינו במאבק על הגשמת הערכים הללו חלק מהמאבק על הציונות. לא קיבלנו את התיאוריה של "אחר כך". לא קיבלנו את התיאוריה, שלא חשוב מה תהיה דמותה של המדינה, קודם כול שתהיה מדינה. הוויכוח על עצם הקיום וטעם הקיום הוא ויכוח עם מי שמתכוון לומר, שלטעם הקיום אין משמעות.

אין תנועת נוער אמיתית בלי שטעם הקיום יהיה בה השאלה המרכזית, וטעם הקיום בנושא שאנו עוסקים בו עכשיו הוא כשאלה, איזו ציונות תהיה בארץ, איזו ציונות תהיה בארץ ביחסים בין העמים, איזו ציונות תהיה בארץ ביחסים בין העדות, איזו ציונות תהיה בארץ ביחסים בין דתים לחילונים, איזו ציונות תהיה בארץ ביחסים בין בעלי השקפות שונות.

כשאלות הללו יש לנו עמדות שונות, ולכן חובתן של תנועות הנוער לחדר אותן, לא להחריק אותן לשמן. לא נחזיק היום בציבור שלנו לחפש מחלוקות סתם. המחלוקת היא מבחינה זו לשם שמים, היא במהותה של הוויכוח, משום שיש תפיסה ציונית, שאם היא תוגשם, זו איננה הציונות שלי. אני יודע שיש חברים בבית הזה, המשוכנעים באותה מידת שכנוע שאני משוכנע בה, שאם תפסתי הציונית תגשם — זאת איננה ציונות.

לכן אני חושב, שההיסטוריה של העם היהודי יצרה לנו כל, תנועת הנוער, שבו ניתן וחובה עלינו לקיים את המערכת המשולשת הזאת של עולם ערכים, סגנון חיים, שהיה בעבר אופייני יותר לתנועות הנוער ובתוך השחיקה גם הוא נשחק, אותו סגנון חיים, איך קראנו לו? — ישראלי, עם תרבות חיים, עם מערכת ערכית הבאה לידי ביטוי גם באופן ההתנהגות. אני לא מאמין שניתן להגן נוער ללא המרכיבים הללו, וללא הקריאה להרחצת להגשמה אישית, או, כמלים פשוטות יותר: אותם ערכים שאתה מאמין בהם, קח על עצמך מחויבות לגביהם, היאבך עליהם, אם אתה רוב, אם אתה מיעוט, אם אתה מיעוט קטן, משום שזאת השליחות הייחודית של הנוער.

אם את השליחות הזאת לא יקיים הנוער, אנחנו נאבד עוד אחת מנקודות האחיזה המשמעותיות לשינוי דמותה של הארץ הזאת. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת חיים אורון. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק לוי, ולאחריו — לחבר הכנסת חגי מירום.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עטרת זקנים בני בנינו ותפארת בנים אבותם — פסוק מספר משלי, שאמר שלמה המלך. תפארת מדינת ישראל כתנועות הנוער שלה. ברכות מאליות לחברי תנועות הנוער, להנהגות, למדריכים, לרגלים תנועות הנוער, לרגל כינון "כנסת צעירה", ונקווה שהיא שתהיה טובה לא פחות מהכנסת המקורית.

תנועות הנוער הן תפארת האבות והבנים גם יחד. הן עוסקות בפעילות חינוכית רחבה במסירות גדולה, במרץ נעורים בלתי-נידלה. תנועות הנוער מקיפות היום מאות אלפי חניכים ופרסות על פני הארץ כולה. אני רוצה לציין במיוחד את כניסתן לאחרונה, בשנים האחרונות, של תנועות הנוער

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
12 המאושרות עליידי משרד החינוך והתרבות כתנועות
נוער.

חגי מירום (המערך):
ספרתי 12, אדוני השר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לדבר במלים
ספורות על מוטיבים מרכזיים בחינוך הנוער לציונות. אינני
רוצה היום לדבר על מצוקה כלכלית-כספית של תנועות הנוער.
המוטיב הראשון שאני רוצה לדבר עליו, ידידי הצעירים
היושבים כאן באולם, הוא החינוך לזכותו על הארץ הזאת.
כלא חשיכות להבדלי ההשקפות הפוליטיות, חשוב שתנועות
נוער ציוניות-חלוציות ימשיכו לחנך לערכים ולהרחיב את
הפעולות העוסקות בנושא הזכות שלנו על הארץ הזאת.
בסוגיית השיבה של העם היהודי אל הארץ הזאת, ולהעמיד את
הסכסוך היהודי-הערבי במוכן הנכון שלו. אין לחנך לפנטיות,
מצד אחד, ולא לכפירה בעיקר, מצד שני. עליהן לשקוד על
החינוך לקדושת האדמה, אך להדגיש כראש וכראשונה את
החינוך לקדושת האדם.

סוגייה שנייה שאני רוצה לדבר עליה היא סוגיית החינוך
לאהבת הארץ. אתם, ידידי הצעירים, מטיילים ברחבי הארץ
הזאת, מרכיבים כטיולים, כמחנות ובפיקניקים, ועליכם לחנך את
הנוער לאהוב את הנופים של הארץ, את הטבע, את החן. עליכם
לחנך את הנוער על ברכי מורשת העם היהודי וההיסטוריה של
העם היהודי בארץ. ועל מורשת הקרב שלו ב-100 השנים
האחרונות של ההתיישבות החדשה במדינת ישראל.

אחזור פה על סיפור שסיפרתי בשבוע שעבר במכון
ן-ליר. כשהייתי חייל בצבא, חכנונו עם מפקד הפלוגה,
באימון של הצנחנים, כיבוש יעד. מפקד הפלוגה נתן הנחיות
לפלוגה כיצד להתכונן, כיצד להתחמש, כיצד לערוך את
הפריצה, כיצד להיכנס לתעלות, איך לייצר אש, התכוננו באופן
יוצא מן הכלל. מפקד הגדוד הגיע, ובכרע המתאים התחלנו את
התרגיל. הכול "דפק" כהלכה, במונחים צבאיים. הקבוצה
הראשונה פרצה את הגדרות, הקבוצה השנייה נכנסה אל
התעלות, הקבוצה השלישית באה אחריהן ויצרה אש, ולבסוף
דיווח מפקד הפלוגה: היעד ביד. כאשר אסף מפקד הגדוד,
סגן-אלוף יאיר תל-צור, זיכרוננו לברכה, את הגדוד כולו,
בטרם תחקר את החיילים לגבי התרגיל הוא שאל אותם: מהו
היישוב הנמצא פה ממערב? — היתה דומייה. מהו היישוב
הנמצא שם במזרח? — איש לא ידע להשיב. מהו הוואדי
הגדול שאתם רואים שיורד מהרי ירושלים אל תוך העמק? מהו
שמו של העמק? — החיילים לא ידעו להשיב. אמר מפקד
הגדוד: רבותי, חיילי, מפקד הפלוגה, קצינים, התרגיל שלכם
נכשל, כי אם אינכם יודעים על איזו ארץ אתם לוחמים, מה הם
היישובים כאן, מה היא ההיסטוריה — כל התרגיל שלכם,
האש, פריצת הגדר, הכניסה לתעלות — כל זה לא שווה בעיני
דבר וחצי דבר.

ללמוד מהסיפור הזה אני מבקש מכם, נציגי תנועות
הנוער: לחנך בכל מקום שנוער מטייל בו, להסתכל, ללמוד,
להכיר, לדעת את ההיסטוריה היהודית של ההתיישבות במקום
הזה, של קרבות העם על הארץ הזאת.

תחום נוסף שאני רוצה לדבר עליו, ויש לכם חלק בו, הוא
הירידה. ידידי הצעירים, בארץ לגיטימי היום לקום ולרדת. יש
מקומות שבהם עורכים מסיבת סיום בכיתהספר לילד
שמשפחתו יורדת לארצות-הברית. יש בתים שבהם הבית עורך

ולהביא בני נוער מתוך אידיאליזם, מתוך הכרה ציונית אמיתית.
לכן אני פונה מכאן להנהלת הסוכנות בקריאה שלא לקצץ
בתקציבי תנועות הנוער. יש מקומות רבים שאפשר לקצץ בהם.
יש שירותים רבים שם, שלצערו הרב הם כמעט לא רלבנטיים
היום. אסור לפגוע בתנועות הנוער הציוניות הפועלות
בחוץ-לארץ. הכיוון צריך היה להיות הפוך, צריך היה לחזק
אותן.

בקשר ליום-ירושלים, אני מצטרף לדבריו של חבר הכנסת
עוזי לנדאו — דרכי ציון שוממות, לא אבלות חלילה, אבל
שוממות. אנחנו — כל מי שמסתובב בירושלים — שומעים,
רואים שיש ירידה משמעותית מאוד בטיולים בירושלים.
רבותי, הרבה פעמים המציאות קובעת גם את המתרחש בלבבות
האנשים. הקשר לירושלים צריך לעבור דרך הרגליים. הקשר
לירושלים צריך לעבור דרך הטיולים. זו הדרכה חינוכית לכל
חינוך בתנועות נוער. אם רוצים שחינוך תנועות הנוער יראו
בירושלים עיר מאוחדת, יראו בירושלים עיר אחת, יראו
בירושלים עיר בלתי נפרדת, יראו בה בירה שלעולם לא ניפרד
ממנה — החינוך צריך לעבור דרך הרגליים, דרך אהבת
הסמטאות שבה, דרך אהבת האבנים שבה, דרך הכרת הערכים
שבכל בניין ובניין שבה. לכן תנועות הנוער צריכות להוביל את
הדגל בעניין זה.

ובעיקר — אני רוצה לפנות אליכם ביום-ירושלים הקרב
ובא — יום-ירושלים צריך להיות יום של הזדהות שלמה,
הזדהות של כל האומה עם איחודה של ירושלים. נבוא
בהמונינו. הביאו את כל החניכים, הציפו את העיר. אין פעולה
משמעותית יותר וחשובה יותר מביקוריהן של כל תנועות
הנוער בעיר ביום-ירושלים. יש פעולות מתוכננות, פעולות
ממשלתיות, אפשר לעשות זאת גם בצורה לא-מתוכננת, אבל
הביאו את כל חניכי תנועות הנוער ליום-ירושלים, לשמח
בשמחת ירושלים.

אסיים דברי בפסוק: וכל בניך למודי ה' ורכ שלום בניך.
דרשו חז"ל: אל תקרא בניך אלא בוניך. הבנים בכל עם,
בעיקר בעם ישראל, הם הבונים. אני רוצה לאחל לכל תנועות
הנוער ברכה והצלחה בכל המפעל הגדול הזה, ושימשיכו
בהגשמת החזון הציוני. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי, רשות הדיבור לחבר
הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר ולדמן.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר החינוך
והתרבות, אני רוצה לברך את אנשינו במשרד החינוך
והתרבות: מר עוזר כהן ומר דוד זמרן, ראש האגף ומנהל
המחלקה לתנועות נוער — הנמצאים כאן אתנו, ועוסקים כל
השנה בכל הקשור לתנועות הנוער: את הגברת ורדי מעיריית
חיפה, שהיא מיוזמי הרעיון של כינוס "כנסת נוער" בישראל;
ובמיוחד ברוצני לברך את מועצת תנועות הנוער הציוניות
בישראל, ואת התנועות הנמצאות כאן אתנו: הנוער העובד
והלומד, הצופים, בית"ר, בני-עקיבא, האיחוד החקלאי, הנוער
הלאומי, הנוער הדתי העובד והלומד, הנוער הציוני,
השומר-הצעיר, מחנות-העולים, מכבי-צעיר ועזרא. מנתי
לפרוטוקול את כל התנועות, ואני מברך אותן כאן.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
ספרת 12?

ירידה המקיפה כל שנה ושנה אלפים — גם כאן שורש הבעיה בחינוך. מוסדות החינוך לא הצליחו לעמוד על החיסרון הזה, ולהעמיד עניין זה כראש סדר-העדיפויות החינוכיות. הפיחות כמוטיבציה החלוצית למילוי משימות לאומיות וציבוריות, גם הוא פגם במערכת החינוכית הפורמלית.

לכן, טוב שיש מסגרות של תנועות-נוער, שהמתח החינוכי והערכי, על כל מגוון ההשקפות והדעות, קיים בהן. אני תולה תקוות רבות במסגרות אלו, שהן ישלימו, ואולי יביאו לידי כך, שגם מסגרות החינוך הפורמלי ידעו שיש צורך לתקן, שיש צורך לעשות מהפכה ולהביא לידי כך שאותם ערכים יהודיים של מורשת ישראל, אותם ערכים ציוניים, ימצאו את ביטויים הנכון במסגרות החינוך.

אני רוצה לפנות מכאן אל נציגי תנועות-הנוער היושבים כאן בשלוש בקשות-קריאות: אני קורא לתנועות הנוער, למדריכים ולמנהיגים קודם כול, לעשות מאמץ רציני ועקבי להרחבת השורות. החיסרון הוא בכך, שהן אינן פועלות די לפי צורכי העם — שלא יהיה כפר או מושב, שלא תהיה שכונה בכל עיר ועיר שלא יהיו בה סניף או קן של תנועת הנוער.

שנית, אני קורא להמשיך ולהעמיק את המגע והמפגש בין תנועות-הנוער בעלות ההשקפות השונות. אלו הן מסגרות שיש בהן עירנות ומתח חינוכי-חברתי-לאומי, וחשובה ההתססה ההדדית והחלפת הדעות והחוויית ביניהן.

כבוד שר החינוך, אמרתי לפני כמה שנים, ואני מצוין זאת גם עכשיו: קודם כול, יש להשקיע אנרגיה בפגישות שבין נוער יהודי לנוער יהודי, לדעת מי אנחנו ומה אנחנו לפי כל ההשקפות השונות, כדי שאחר כך נוכל לעמוד באתגר של ההתמודדות גם עם נוער שאינו מבני עמנו.

ושלישית, אני קורא לתנועות-הנוער להעמיק את המגע והקשר, גם של ידיעה וגם של חוויה, עם מקורות מורשת ישראל, שהם מקורות החלום הציוני, וגם את הקשר החווייתי לארץ-ישראל — לטילל בכל מקום בארץ-ישראל, אני רוצה להזכיר דברים שאמר ותיאר לפני היושב-ראש לשעבר של ועדת החינוך והתרבות, נחמן רו, הוא סיפר על הטיוולים שנערכו לפני קום המדינה בכל רחבי ארץ-ישראל, ועל מה שזה עשה להעמקת הדבקות בארץ-ישראל, יש להמשיך בכך גם היום, תחת שלטון יהודי, עם כל הקושי בדבר — וזה לא צריך לסתור השקפה כלשהי, שהרי כולם אומרים שיש זיקה לכל חלקי ארץ-ישראל.

בהקשר זה אני רוצה לציין, שבתלמוד מסופר על חכמים הראשונים, שהיו מנשקים את אבני ארץ-ישראל וביטאו בכך את חיבתם לה. אולי בשל התרופפות החיבה הזו משמשות היום האבנים כלי בידי אויבינו לפגוע בנו. צריך לחדש את קשר החיבה לארץ-ישראל.

אני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש, במלים של חזון, של חלום — אין כתנועות-הנוער להגברת הדבקות בחלום, בחזון, ולחוסר ההשלמה עם המציאות הלקויה. והדברים אמורים בדברים החצופים, לדעתי, של שר החינוך האמריקני, שקרא לנו לזנוח חלום — והחלום שהוא מתכוון אליו הוא החלום של שיבת ציון — משום שהוא לא-מציאותי. איננו מקבלים את המציאות רק כפי שהיא, ובמיוחד תדענה התנועות-הנוער לעורר בנו, להעמיק בנו, את האמונה בחלום הזה.

אסיים בקריאת כמה משפטים מפרק בבבלי מרן הרב קוק זצ"ל, הרב הראשי הראשון של ארץ-ישראל, בספרו "אורות הקודש", בפרק הנקרא "החלומות הגדולים". כך הוא כותב:

חגיגה למשפחה העוזבת בעוד שבוע את הארץ. נוסעים גם להיפרד מהם בשדה-התעופה.

חנכו לדה-לגיטימציה של תופעת הירידה: הדגישו באוזני הנוער, שיש בכך נטישה של העם, של הארץ ושל הערכים שאנחנו מגדלים את הבנים עליהם. לתנועות הנוער יש תפקיד בלתי רגיל בחינוך למניעת הירידה. כי עם כל הכבוד לעבודה בתחום קליטת העלייה — ודובר פה היום בשאילתא על קליטת העלייה — אין כמו השקעה במניעת הירידה בקרב הנוער שלנו, שהוא אשר צריך להישאר בארץ הזאת.

צריך לטפח את רוח ההתנדבות בקרב הנוער, ואתם ראשונים לעשות מעשים בתוך הקהילה. צריך להגשים הגשמה אישית. תנועות הנוער הן המגשימות היחידות היום של מעשה ההתיישבות החלוצית בגולן, בגליל, בכקעה, בערבה, בנגב ובכל מקום אחר, ומעבר לחילוקי הדעות — גם ביהודה ובשומרון, חלק מכם.

הדבר האחרון שאני רוצה לדבר עליו כאן הוא החינוך להומניזם. אנחנו מצויים היום בתקופה קשה מאוד. עם ישראל נתון היום במצב מסוכן מאוד מאוד, של שלטון על עם אחר. המצב הזה מצריך אותנו, מצד אחד, לא לסרב לשרת בצה"ל בנוסח הסרבנים למיניהם, ולבצע את ההוראות ולעשות את העבודה, הגם שהעבודה קשה ולא-סימפתית במקרים מסוימים, אבל מצד שני, לשמור על צלם אנוש, לשמור על צלם האדם שבנו, על ערכים הומניים — לא להתאכזר, לא לעשות מעשי הפקרות, לא להיכנס ולערוך פוגרומים בכל מיני מקומות.

לכן יש לחנך היום את הצעירים. בואת תהיו לנו למופת. אני מאמין שאכן תצליחו בכך, ומאחל לכם הצלחה בכינוס "כנסת הנוער" החדשה. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת חגי מירום, רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר ולדמן, אחרון הנואמים, ואחריו ישיב שר החינוך והתרבות.

אליעזר ולדמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ואחרונים-אחרונים חביבים: נציגי תנועות הנוער. יש חשיבות מיוחדת לקביעת דיון על-ידי הכנסת ויום מיוחד שבו תועלה על נס פעילות תנועות הנוער שלנו, ואשרי העם שיש לו תנועות-נוער כפי שיש לנו במדינת ישראל.

אין ברירה אלא לציין, שביחס למוסדות החינוך הפורמלי במדינת ישראל יש חילוקי-דעות אם אכן הם מוסדות חינוך או מוסדות לימוד בלבד. יש הרגשה — בוודאי מבחינת המתח החינוכי, התוכן החינוכי — שהדברים לקויים ביותר, והליקויים האלה מוצאים את ביטויים קודם-כול בנגע הנוגף של הסמים בישראל, שהוא נגע חברתי חמור ביותר, המתחיל בנער, ואביא כמה דוגמאות. צריך לומר, שהנגע הזה אין מקורו בהעדר חוקים נגד הסמים, או בהעדר מערכת ענישה; מקורו בכך שאין נותנים לנוער את סם החיים שהוא זקוק לו מבחינה נפשית, במיוחד במצבים הקשים שידענו מאז קום המדינה, הסם שירומם אותו, שייתן לו סיפוק, שייתן לו תחושה, שכדאי ואפשר לעמוד בקשיים האלה, משום שהייעוד של העם הוא כה נעלה, עד שכדאי לסבול את כל הקשיים במשכיל כך. אם זה אינו ניתן לו בתחומים העיקריים של הירות וציונות, פונה הוא לסמים אחרים — סמי מוות ולא סמי חיים. דוגמה שנייה לכישלון החינוכי היא הירידה מן הארץ.

אלה דברים שהם מחוץ לתנועות הנוער, אבל יש שאלות שעניינן בחוץ תנועות הנוער.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש כאן יותר מדי תנועה. אומנם מדובר בתנועות הנוער, אבל תנועות המבוגרים מפריעות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

יש, ללא ספק, משבר רעיוני ברוב הגדול של תנועות הנוער, גם ארגוני, תקציבי, אבל גם רעיוני. בהודמנויות שונות, כשנפגשתי עם נציגים של תנועות נוער — כשכולם היו בכפיפה אחת, באותו מקום — הם דיברו על כך בגלוי לב. אנחנו איננו שומעים די את רחשי הלב האלה. אם בתנועה אחת היה נושא ההתיישבות נושא מרכזי במשך כל ימות קיומה של התנועה ואם ההתיישבות נמצאת במשבר, מה עכשיו? אם יש חילוקי דעות לגבי מיקומם של אותם יישובים, משבר פוליטי, ויש ויכוח פוליטי, אבל גם כשאין ויכוח פוליטי החוצה אותנו, הנושא המרכזי הזה של חלוציות והתיישבות נמצא במשבר — המשבר אינו נובע מסיבות התלויות בתנועות הנוער; זה משבר כלכלי, משבר חברתי, משבר אחר. אחת מחנך כל הזמן את תנועות הנוער להתיישבות, לחלוציות, ליישוב מקומות נוספים, והנה כל ההתיישבות הזאת נמצאת במצוקה ובמשבר. יש תנועה בכיוון אחר. אני שמעתי מנציגי בית"ר, באופן גלוי — והתרשמתי מהחברות השורות ביניהם — שיש אצלם משבר בנושא של שתי גדות לירדן. יש רק גדה אחת.

יש עוד דברים ממין זה. יש תנועות חזקות יותר, ולא כולן מצויות באותה עוצמה של משבר. אבל הן אינן מוצאות סעד וסיוע ובמות לדיונים עם המבוגרים, אנשי המפלגות. לא כל התנועות כך. אני חושב שיש שתי תנועות שבהן יש יותר האזנה והקשבה ופחות משברים. כוונתי לבני-עקיבא ול"שומר הצעיר". אבל, ייתכן ששם יש בעיות אחרות. כללית, כל העניין הזה איננו פשוט.

נשאלת השאלה, האם יש דברים משותפים לכל תנועות הנוער, מבחינה ערכית, שאנו יכולים, למרות חילוקי הדעות הפוליטיים של המפלגות, להתלכד סביבם? לי נדמה שיש כאלה. חלק מחברי הכנסת שדיברו לפני ציינו את הערכים הבסיסיים הללו, שהם אהבת המולדת, הזיקה לעם ולמורשתו, הכרה אישית, פיסית, של חבלי הארץ השונים, חינוך בכיוון של העדפת צורכי הכלל על צורכי הפרט, התיישבות — נושא מיושבת, לפי כל השקפה; גם מדינת ישראל, המוכרת פורמלית על-ידי אומות העולם בגבולות "הקו הירוק", רובה איננו מיושב — היחלצות לעזרה לנוער במצוקה, בשכונות, בפרברים ובצרי פיתוח. חונכות, אימוץ — כל אלה משותפים לכל תנועות הנוער בלי יוצאת מן הכלל. הם יכולים להיות משותפים לכל תנועות הנוער.

אוסף עוד: עזרה בקליטת עולים. אני מתכוון לעזרה אינדיבידואלית לקליטת עולה, ולא לקליטת עלייה. יש דברים מסוימים קונקרטיים שיכולים להיעשות בתחום זה. אני גם חושב, שהנושא של התנדבות לכוחות הביטחון הוא עדיין משימה שיכולה להיות משותפת לכלל תנועות הנוער. עוד הרבה זמן ידרשו צורכי הביטחון את מיטב הנוער שלנו, את ההתנדבות הגדולה ביותר ליחידות הנבחרות ולצה"ל בכללותו.

טוב שיש יום כזה. אני שמח שבעזרת חברי כנסת שונים אפשר היה להגדיל את תקציב תנועות הנוער ב-50%. אומנם איננו עוסקים היום בצד הכספי, אם כי הוא חשוב, כי

"החלומות הגדולים יסוד העולם הם. המדרגות שונות הן. חולמים הם הנביאים, בחלום ארבר בו. חולמים הם המשרדים. בהקצין, חולמים בעלי המחשבה הגדולים לתיקון העולם. חולמים אנו כולנו בשבוע ד' את שיבת ציון, הגסות של החיים החברתיים, בהיותם שקועים רק בצדם החומרי, נוטלת את אור החלום מן העולם, את זוהר ההרחבה שלו, את עלייתו העליונה מהמציאות הקודרת, עד שהעולם מפרפר כמכאובים מתוך עקיצותיה הארסיות של המציאות, חסרת זוהר החלום. רק המכאובים הם ייסורי אהבה, הם ימרקו את העולם, יבררו לו כמה גדולה היא הטעות של המתפארים במציאות הלוקיה, בעת אשר רק החלום החופשי, המורד במציאות וגבוליה, הוא הוא באמת האמת היותר הרוחנית של המציאות".

במלה אחת: תנועות הנוער, עליכן להמשיך את החלום של שיבת ציון ולהביא אותו לשלמותו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת ולדמן. אני מזמין את סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות להתייחס להצעות האלה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נציגי תנועות הנוער, מעל דוכן זה אמרתי בעבר, שיש שני סוגי אזרחים במדינת ישראל: אלה שהיו בתנועות נוער ואלה שלא היו. החותם שתנועת הנוער הטביעה על חניכיה איננו כן-חלוף, אלא הוא נשאר טבוע בהם לאורך ימים. הדבר מתבטא בנושאים שונים: במידת המחויבות לכלל, במידת הנכונות לתרום, במידת החברותא, החברות, במידת הנתינה לזולת ולא תביעה לעצמם. נוסף על כך — הקשר לארץ, למולדת, לערכיה. הדברים הללו מוטבעים באדם לאורך כל מסלול חייו — כמובן, תלוי כמה זמן הוא שהה בתנועת נוער. אלמלא תנועות הנוער, ספק אם הייתה קמה מדינת ישראל.

אבל אני רוצה לומר כאן כמה דברים מעבר למלות ההערכה למשימות, לפעולות של תנועות הנוער. אני רוצה לדבר על הבעיות, ואין טעם שלא לדבר על כך. הבעיה הראשונה היא, שמפלגות האם של התנועות רובן מקפחות את התנועות שלהן. מפלגות אחדות — ולא אכנס לפירוט של שמות — משלמות מס שפתיים לתנועות הנוער אך אינן נוקפות אצבע כמעט ואינן מקיימות קשר עם תנועות הנוער. לא קשר ארגוני ולא קשר אידיאולוגי-רעיוני. יש כאלה המרגישים יתומים. מפלגות האם, לעתים קרובות, אם זה ערב בחירות, אם זה לצורך כלשהו — יש כאלה, לא כולן, חלילה — מגייסות את הנוער, פונות אל הנוער, אבל ברוב ימות השנה תנועות הנוער מוזנחות על-ידי אמותיהן המפלגות.

אינני סבור שאנחנו ככנסת יכולים לדבר אל תנועות הנוער ולפנות אליהן בחביעות ובדרישות כאשר כאן יושבים נציגים של מפלגות האמורות לתת את חסותן לתנועות האלה, ולא להפנות אל עצמנו ואלה דברים. אלה היו חברי תנועות הנוער גם חברי הכנסת, ייתכן שהיינו שומעים מהם כמה דברים ברוח זו.

דבר שני: יש בעיה של יחס הרשויות המקומיות, ושוב, אסור לעשות הכללה. במקומות רבים מביטים ראשי הרשויות המקומיות על תנועות הנוער במידה מסוימת כעל מטרד הדורש מועדונים ומבקש מבנים ותקציבים. אי-פה אי-שם יש איהו צריפון ואיהו מקלטון, אבל בחלק ניכר מהרשויות המקומיות אין התנועות זכות למקום הראוי להן. אם יש לנו יכולת לדבר ולהשפיע על ראשי רשויות מקומיות, עלינו לפעול לשם כך — שידעו, שייציבו נושא זה במקום חיוני המגיע לו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אמרנו מעל כמת הכנסת: כל מקום בארץ, לרבות יהודה, שומרון ועזה, יש לסייר בו, ובלבד שיהיה תיאום עם כוחות הביטחון. זו ההנחיה — לטייל בכל מקום בארץ-ישראל, ובלבד שמתאמים עם גורמי הביטחון.

לחבר הכנסת לנדאו עניתי — הוא אומר שלא דיברנו על כיבוד הזולת והשקפתו, במסגרת החינוך לדמוקרטיה — זה פשוט לא נכון, צר לי. הלוואי שאנחנו בכנסת היינו יכולים לשמש מופת לבני הנוער בסובלנות ובדרך-ארץ לזולת. הלוואי שאפשר לחנך נוער רק על-ידי הטפה. חייבים לתת לו דוגמה. והדוגמה והמופת שאנו כולנו, או רובנו, נותנים כחברי כנסת לנוער, אינן חיוביות ביותר. לגבי נושאים כמו סובלנות, קשב לזולת, התרחקות מהקצנה ועוד דברים כולטים כאלה — אין זה נכון שלא הדגשנו נושאים אלה, אלא שלפעמים קורים דברים.

רכותי, אני חושב שמי שזכה להיות בתנועת-נוער, כפי שאמרתי בתחילת דברי, כל תנועת-נוער, משהו באורח-חיי שונה, משהו טבוע בו למשך כל חייו.

אין לי ספק שתנועות-הנוער זכאיות וחיוביות לקבל יותר עידוד ויותר תשומת-לב הן מצד רשויות מקומיות, הן מצד מפלגות-האם והן מטעם המדינה. יש לדבר פחות על חשיבותן ולהיפגש אתן יותר בשטח; להפסיק את הרגשת הכבדות הזאת שאני חש במגע עם תנועות הנוער. אם זאת נעשה, יהיה קשר בין דיבורינו לבין מעשינו.

אשר להצעות, מובן שהנושא חשוב מאוד. לגבי זה אין חילוקי דעות, אדוני היושב-ראש. אם יסכימו חברי הכנסת להסתפק בדיון שהתקיים עד עכשיו, נשים כאן נקודה.

היו"ר ש' וייס:

נברוק את העניין. תודה רבה, אדוני סגן ראש הממשלה. האם חבר הכנסת עוזי לנדאו מסכים להסתפק בהודעת השר?

עוזי לנדאו (הליכוד):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:

האם חבר הכנסת חיים אורון מסכים?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:

האם חבר הכנסת יצחק לוי מסכים?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:

האם חבר הכנסת חגי מירום מסכים?

חגי מירום (המערך):
מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אליעזר ולדמן איננו, אבל קיבלתי הודעה מקובצת של החבורה היוזמת שהוא מסכים. יש פה גם הודעה של יושב-ראש סיעתו.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

— — —

תנועות-הנוער נקלעו בשנים האחרונות למשברים, ומדי פעם היינו צריכים לחלץ אותן ולהוציאן מהמצוקה.

כרשותכם, אוסיף כמה מלים על הדברים שנאמרו על-ידי חברי הכנסת שדיברו לפני, ואתחיל מן הסוף. אומנם חבר הכנסת ולדמן איננו כאן, אבל אני חייב לומר, שהצגת הדברים על ידו לא היתה מדויקת — לדבריו המערכת הפורמלית נכשלה, אינה עושה דבר, ולכן אתן תקוותנו היחידה, אתן, תנועות-הנוער. חבר הכנסת ולדמן פשוט איננו מכיר את המציאות. ודאי שמקריאה בעיתונים אפשר להתרשם מקיומם של הדברים השליילים — ואני האחרון שאסתייר את דבר קיומן של בעיות ותופעות שליליות. אבל, הוצאת לעז בסיטונות, דיבורים על כישלון חינוכי, כל זה מוגזם. אינני מדבר דווקא על התקופה שאני משמש בה שר החינוך, כי חבר הכנסת ולדמן דיבר על השנים שמאז קום המדינה ועד היום.

מי יישב את הארץ? מי לחם במערכות ישראל? מי נלחם היום? מי מתנדב היום? אחוז ההתנדבות דווקא הולך וגדל, לפי דבריהם של אנשי צה"ל. מה הלעז הזה? מה הקטרוג הזה? האם צריך לשאוף עוד לדברים אחרים? — כן.

גם במערכת הפורמלית נעשים דברים. 70,000 בני נוער נמצאים במסגרת תוכניות מחויבות אישית. כ-35,000 עובדים הכשרה ומדריכים צעירים. קרוב ל-30,000 נמצאים במחנות קיץ. 36,000 תלמידי י"ב ו-15,000 תלמידי י"א עובדים סדרה שלמה של הכנה לקראת הגיוס לצה"ל. יש גם טיולים, אולי לא די, אבל זה מה שניתן — 10 ימים בשנה, שישה יחידים וארבעה מרוכזים. יש מכונים ציוניים — זה בפירוש שמם — ו-40,000 בני נוער עברו דרכם. כל זה נעשה, כל זה נעשה השנה.

אני רוצה להוסיף ולהדגיש את המאמץ שאנחנו משקיעים בנושא הסיוע בפולין במחנות ההשמדה, ובהכנה לקראתם — לימוד השואה, היקפה ומשמעויותיה לעם ישראל. משם נראית הארץ שלנו באור-יקרות. הרכה מן הסכסוכים והוויכוחים בינינו נראים כל כך תפלים ולא במקומם, והדגש העיקרי, של ריכוז העם היהודי בארצו ההיסטורית, בולט כל כך לעיני כול. הנערים חוזרים משם מלאי חוויות. השנה ייסעו לפולין כ-3,000 בני נוער, ואנו מקווים להגדיל את המספר.

לדברי חבר הכנסת לוי — אנו מעודדים כיקורים בירושלים, ומספר המבקרים אכן גדל בעקבות פעילות יוזמה של משרדנו. מחז בערב ייערך בגן-סאקר כנס של אלפי בני נוער מבתי-ספר בירושלים, וייערכו גם סיורים בעיר עצמה.

עוזי לנדאו (הליכוד):
הם יגיעו גם לעיר העתיקה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני מניח, שחלק מהם ילך גם לירושלים העתיקה. היו טיולים שאנחנו יזמנו, אבל הורים התנגדו להם, כימים שהתפרסמו ידיעות על התנכלויות, על פגיעות ועל זריקת אבנים. אתה יכול להציע, אתה יכול לעודד, אבל אינך יכול לכפות על הורים לתת לילדיהם להגיע למקום זה או אחר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבל מה השר אומר להנהגות של תנועות-הנוער היום בסוגיה זו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ההנהגות אינן כפופות לשר. אולי זה מולך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבל מה השר מציע להן?

הי"ר ש' וייס:

הי"ר ש' וייס:
אבל זה הנוהג. אתה ותיק ממני בכנסת. אינך יכול להציע שום הצעה אחרת. זה הנוהג.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הי"ר ש' וייס:

אתה יכול להציע הצעות אחרות כמזנון, בפרוודור, אבל כאן במליאה — לא.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

ה. שאלות ותשובות

הי"ר ש' וייס:

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אדוני היושב-ראש, ממשלת ישראל פועלת ותפעל בתקיפות ובכל מסגרת אפשרית למען שחרורם של יהודי סוריה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו ומשלימים את הפרק של מתן תשובות על שאלות. שר התקשורת יענה בהודעות אחרת. הוא השיב היום על חלק מהשאלות.

527. מחיקת "הקו הירוק" ממפת ארץ-ישראל

חבר הכנסת ח' אורון שאל את ראש הממשלה כיום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

ב-28 בדצמבר 1988 שלחו תלמידים ומורים מבית-הספר "אשלי-הנשיא" מחאה על מחיקתו של "הקו הירוק" ממפת ארץ-ישראל, שחולקה על-ידי מרכז ההסברה.

אני מזמין את השר רוני מילוא, השר לאיכות הסביבה, אבל הפעם בתקן של נציג הממשלה, להשיב תחילה על ארבע שאלות שהוגשו לראש הממשלה. אחר כך הוא ישיב על שאלות הנוגעות למשרדו. בבקשה, השר מילוא.

483. יהודי סוריה

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את ראש הממשלה כיום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

לפי פרסומים גלויים נותרו בסוריה כ-4,000 יהודים, החיים שם בתנאים של השפלות והטרדות מצד השלטונות, ומתבצעים כלפיהם גם מאסרים שרירותיים.

ברצוני לשאול:

1. האם נשלח המכתב על דעת ראש הממשלה ובאישורו?

2. האם מסכים ראש הממשלה עם הקביעות שהובעו במכתב? אם לא — כיצד מתכוון ראש הממשלה להביע את הסתייגותו?

3. מדוע לא סומן במפה קו הפסקת האש משנת 1949?

4. האם מתכוון המשרד להנפיק מפות עדכניות, המציירות את המצב החוקי באזור?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

1. ראש הממשלה אחראי לכל הודעה ופעולה הנעשית במשרדו.

2. ראש הממשלה מסכים עם הקביעות במכתב, כי קווי 4 ביוני 1967 היו קווי שביתת הנשק משנת 1949 ובוטלו מתוקף התקפתן של מדינות ערב על ישראל.

3-4. אין שום צורך בהנפקת מפות עם קווי שביתת הנשק. שאין להם תוקף. וודאי שאין בהן תוכן חינוכי.

הי"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כבוד השר, צר לי שלא ענית על השאלה העיקרית. השאלה היתה בקשר לקביעות המופיעות במכתב מטעם ראש הממשלה ואומרות: "יש על כן לחמוה על מכתבכם הסותר את תוכנה של הציונות וזיקתנו לארץ — — גורמת דמורליזציה לילדינו ומגבירה תוקפנות האויב ומרחיקה את השלום". זו תשובה על

הי"ר ש' וייס:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, פדיון שבויים הוא ערך עליון במסורת ישראל. זה נטוע חזק כל כך בלבותינו. עד שממשלת ישראל אפילו שגתה ועשתה את עסקת ג'יבריל, הזכורה לדיראון, שבה שוחררו 1,150 מחבלים תמורת שלושה מחילליו. ומהם הושארו בארץ 600. שהביאו עלינו את האינתיפאדה.

האם לא מוצדק שנראה גם ב-4,000 היהודים, החיים בסוריה בתנאים כל כך בלתי אנושיים, שבויים ונפעל למען שחרורם בתקיפות בכל במה ובכל פורום בין-לאומי?

הי"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני השר.

613. בני הזוג פולארד

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את ראש הממשלה ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

בחודש מרס 1989 שהו בארץ הוריו של ג'ונתן פולארד, ולא נפגשת אחם.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא נפגשת עם הוריו של ג'ונתן פולארד?

2. האם העלית את ענייניהם של ג'ונתן פולארד ושל אשתו, אן, בכיקורן בארצות-הברית? ואם לאו — מדוע?

תשובת השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הוריו של ג'ונתן פולארד נפגשו במשרד ראש הממשלה עם מזכיר הממשלה.

2. כפי שנמסר בעבר, מעלים נציגי ממשלת ישראל, על בסיס אנושי, את הנושא עם נציגי ממשלת ארצות-הברית, וזאת בהודמנויות שונות.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו אני מבקש מהשר מילוא להשיב בתור השר לאיכות הסביבה.

494. זיהום מי התהום באזור זכולון

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

בעיתון "הארץ" מיום י' באדר ב' התשמ"ט, 17 במרס 1989, פורסם כי מי הביוב מחלחלים אל מי התהום באזור זכולון ויוצרים סכנה בריאותית לכל האזור. עוד נאמר, כי יש לאטום את מאגר מי הביוב במקום בחומרים מתאימים, כדי למנוע את הזיהום.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. מה עושה משרדך כדי למנוע את זיהום מי התהום הנ"ל?

תשובת השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה שפורסמה בעיתון "הארץ" מיום י' באדר ב' התשמ"ט, 17 במרס 1989, בעניין זיהום מי התהום נכונה בכך שבבדיקת שיקוע של מתקן ביוב נתגלה בוודאות לחלול למי תהום וכי יש חשש לחלחול כזה גם ממאגר השפכים.

2. המשרד לאיכות הסביבה משתדל להפעיל את כל הגורמים הקשורים אליו ואת הגורמים האחרים הקשורים בנושא, כדי לטפל בכביה ולפתור אותה.

ניסיון העבר מוכיח, שללא הענקת אחריות וסמכויות ברורות למשרד לאיכות הסביבה לטיפול בנושא לא ניתן להשיג פתרון יעיל של הבעיה, והסיכון הגדול שכבר התממש לא אחת, של זיהום מי תהום בישראל על-ידי שפכים, מוכיח זאת.

מכתב של ילדי בית-ספר, שאלתי היתה, האם הסגנון הזה מקובל על ראש הממשלה ומבטא את דעתו? זו בעצם האשמתם בבגידה של ילדים שכתבו מכתב לראש הממשלה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

חבר הכנסת אורון, לא היתה כל כוונה להאשים משהו בדברים חריפים כפי שאמרת כאן.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
קראתי מתוך המכתב.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

בדברי התייחסתי למהות חלק מהדברים, לא לסגנון הדברים כפי שאתה הבאת אותם. אני חושב שלא היתה כל כוונה להעמיד תלמידים או משהו אחר באור של מי שפוגע באינטרסים של הציונות או של מדינת ישראל. יש נקודה של השקפה לגבי גבולות 1967, אם יש לציין אותם או אין לציין אותם, ואני מציע שלא לייחס למישהו במשרד ראש הממשלה, ודאי לא לראש הממשלה עצמו, דברים שלא היתה שום כוונה לומר אותם.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ציטטתי מלה במלה מהמכתב. האם ראש הממשלה נוטל אחריות — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, אין מקום לשאלה שלישית. זו התשובה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אבל לא עונים על השאלה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אף שכבר ענית, אני חוזר ואומר: אם מתפרש כאילו שמים על משהו תווית או רומזים על כוונות, כפי שציין חבר הכנסת אורון, לא היתה כל כוונה כזאת.

536. בני הזוג פולארד

חבר הכנסת י' עוזן שאל את ראש הממשלה ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

בעקבות ביקורי הוריו של יונתן פולארד בישראל, קיבל הנושא תהודה והתעוררות. הם מבקשים לדעת, מה עושה הממשלה למען בני הזוג פולארד ולמען הטבת תנאי כליאתה של אן פולארד, החולה אנושות.

ברצוני לשאול:

1. כיצד פועלת הממשלה למען בני הזוג פולארד?

2. האם פנתה הממשלה בבקשה להקל את תנאי מאסרה של הגברת פולארד?

3. מדוע לא קיבלו בני הזוג פולארד אזרחות ישראלית?

תשובת השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הממשלה מקיימת, על בסיס אנושי, מגעים עם שלטונות ארצות-הברית, ובמיוחד כאשר לתנאי כליאתה של הגברת פולארד והטיפול הרפואי בה.

3. לכשיוכלו בני הזוג פולארד לעלות ארצה וירצו בכך, תוכל להיות מוענקת להם אזרחות ישראל מכוח חוק השבות.

539. אתר לאיסוף פסולת בכפר מוסמוס

חבר הכנסת נ' מסאלחה שאל את השר לאיכות הסביבה ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

בכפר מוסמוס יש מחסור בחלקות אדמה לשפיכת אשפה. הדבר נמשך שנים רבות. עד כי ב-1986 הוקם גוף וולנטרי מתוך הכפר, אשר חיפש פתרון לבעיה ומצאה בחלקת אדמה הנמצאת בבעלות מינהל מקרקעי ישראל. הדבר גרר אחריו התראה בנקיטת אמצעים משפטיים מצד הממונה על מחוז חיפה, וזאת במקום למצוא פתרון הולם ומתמיד לבעיה.

בינתיים כל נוסע בכביש חדרה-עפולה רואה גל אשפה של הכפר משני צדי הכביש. דבר זה הפך זה כבר סימן ההיכר שלו.

ברצוני לשאול:

1. האם ניתן להשלים עם מצב זה?
2. מה מתכוון השר לעשות בנדון?
3. מתי?

תשובת השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בעיית הפסולת באזור נחל-עירון, שבו ממוקם הכפר מוסמוס, ידועה לנו. במסגרת פעילותנו אותר שטח להקמת אתר לסילוק פסולת — אס"פ — וכן תחנת מעבר. האס"פ אמור לתת פתרון לכל אזור נחל-עירון. ככלל זה למוסמוס, ונמצא בשלבי אישור סטטוטורי.

במסגרת המאמצים למציאת פתרון מתקיימות פגישות בין נאמני כמה כפרים באזור, בכלל זה מוסמוס, לבין נציגי המשרד לאיכות הסביבה.

568. תחנת-כוח בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את השר לאיכות הסביבה ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

ברצוני לשאול:

1. האם ההחלטה שלא להקים תחנת-כוח חדשה בחיפה היא סופית?
2. אם כן — מה היו המניעים להחלטה זו?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרי התשובה על שאלתך מס' 568 של חבר הכנסת שבח וייס בעניין תחנת-הכוח החדשה:

1. החלטת המועצה הארצית לתכנון ולבנייה מיום 4 באפריל 1989, למקם את תחנת-הכוח הבאה בחדרה, היא רק שלב אחד בתהליך אישור התחנה. בישיבתה הבאה תדון המועצה הארצית בתוכנית מתאר ארצית חלקית להקמת התחנה ותעביר אותה להערות הוועדות המחוזיות לתכנון ולבנייה. הנושא יחזור לדיון במועצה הארצית עם הערות הוועדות, ואחר כך יובא לאישור סופי בממשלה.

היו"ר ש' וייס:

האם יש אפשרות של שינוי מקום בשלב זה של הטיפול?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

להערכתך, לנוכח הדעות במועצה הארצית, אין לזה סיכוי.

2. עמדתנו היא, כי את התחנה הבאה יש למקם בחדרה. עמדה זו מבוססת, בין השאר, על עבודה שנעשתה בשנים האחרונות במסגרת השירות לשמירת איכות הסביבה ונקראת: "בדיקת כושר הנשיאה של אזור רצועת החוף". על-פי עבודה זאת, המקום המתאים מבחינה סביבית להקמת התחנה הוא חדרה.

עם זאת, אנו חומכים בשמירת אופציה קרקעית להקמת תחנת-כוח בחיפה בעתיד, אם ייווצרו התנאים, מבחינת מניעת זיהום אוויר, שיאפשרו הקמת תחנה כזאת באותה רורבה קרקעית שתישמר בחיפה.

583. מטרידים אקולוגיים בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את השר לאיכות הסביבה ביום א' בניסן התשמ"ט (13 באפריל 1989):

אזור התעשייה במפרץ-חיפה עמוס במפעלים תעשייתיים, בכת-מסחר גדולים, בכת-מלאכה, במוסכים, בכת-דפוס ועוד. האזור הזה הומה רבבות אנשים. חלקם עובדים שם ומבלים באזור את רוב שעות היום. האזור נגוע במטרידים אקולוגיים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרדך יטפל טיפול אזורי כולל בעניין זה במפרץ-חיפה?
2. האם קיימת נטייה לטיפול אזורי כולל בנושאים אקולוגיים, גם במקומות נוספים?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

1. תקן איכות האוויר שווה בכל מקום בארץ. לאחרונה חתמתי על חקנות הקובעות תקן חדש לאיכות אוויר, כפי שהומלץ על-ידי ועדת מומחים. התקן החדש יאפשר ריכוז איכות אוויר בערכים נמוכים בחצי מאלה שהיו מותרים עד התקנות.

נושא הטיפול באיכות הסביבה חייב להיות אזורי, מאחר שהזיהום לא נשאר בגבולות מוניציפליים, אלא פועל באזורים מסוימים שבהם נמצאים מקורות הזיהום.

גם כיום קיים באזור חיפה איגוד-ערים. האיגוד עוסק באזור כולו, ולא דווקא בחיפה. המשרד לאיכות הסביבה יקים בעתיד משרד מחוזי, שיעזור בטיפול באזור מפרץ-חיפה. מבחינת ההיערכות המחוזית של המשרד לאיכות הסביבה, אזור חיפה עומד בראש סולם העדיפויות של המשרד, בעקבות הבעיות המיוחדות של איכות הסביבה בחיפה.

2. הטיפול האזורי קיים גם במקומות אחרים. יש לנו כיום, נוסף על איגוד-ערים חיפה, שישה איגוד-ערים נוספים: אשקלון, חבל-יבנה, דרום-היהודה, גוש-דן, חדרה והגליל המערבי, ואנו מתכוונים להרחיב את הפעילות לאזורים נוספים.

היו"ר ש' וייס:

אני חושב שהנושאים שלך, אדוני סגן השר, מוצו. אני מודה לך מאוד. אני מזמין את שר הבריאות להשיב על שאלות של חברי הכנסת.

316. ביטוח לטיפול רפואיים בחוץ-לארץ

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את שר הבריאות ביום י"ח באדר א' התשמ"ט (23 בפברואר 1989):

לאחרונה נתבשרנו, שקופות-החולים מציעות ביטוח לטיפולים רפואיים מיוחדים מחוץ לגבולות המדינה.

ברצוני לשאול:

1. האם כדך משרד הבריאות את ההצעות הנ"ל מן ההיבט האקטוארי?

2. האם אין הסכום הנדרש על-ידי קופות-החולים בעבור הביטוח הזה מופרז, ונועד גם למלא את קופותיהן הריקות?

3. האם נשקל להביא לחקיקה, שתסדיר את נושא הטיפולים בחוץ-לארץ כאופן ממלכתי, או לפחות תאפשר פיקוח על מחיר הביטוח שגובות קופות-החולים?

4. נוכח העובדה, שבכל מקרה יצטברו סכומים גדולים בקופות-החולים עם הפעלת התוכנית, האם אין מקום לחייב בכיסוי מלאו עלות הטיפולים, האשפוז והקיום של מבטחיהן הרגילים, שכבר חולים וזקוקים לאשפוז?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הביטוחים הרפואיים מוצעים על-ידי חברות ביטוח, הנתונות לפיקוחו של המפקח על הביטוח במשרד האוצר. משום כך, לא היה משרד הבריאות צריך לבדוק את ההיבט האקטוארי של ההצעות או פרטים הקשורים בשיעור הפרמיות של הצעות הביטוח.

חיוב קופות-החולים לשאת בתשלומי הוצאות הטיפולים הרפואיים בחוץ-לארץ יחייב העלאת דמי הביטוח בקופות-החולים.

461. המצב בבתי-החולים הפסיכיאטריים הפרטיים

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר הבריאות ביום ט"ז באדר ב' התשמ"ט (23 במרס 1989):

בעדות שנתן פרופסור שמואל טיאנו, מנהל בית-החולים "גהה", התברר מצבם של חולי הנפש בבתי-החולים הפרטיים.

לדבריו, החולים נמצאים בתנאים כלתי מקובלים, אין סלקציה של חולים ואין עידוד להחזירם לחיים מחוץ לכותלי המוסד.

ברצוני לשאול:

1. האם תיאור המצב הקשה השורר בבתי-החולים הללו מוכר לשר?

2. האם מפעיל משרד הבריאות פיקוח על בתי-החולים הללו, וכיצד הפיקוח מתבצע?

3. מדוע לא מתבצעת תוכנית משרד הבריאות, שלפיה אמורים היו להעביר חולים מבתי-החולים הפרטיים לבתי-החולים הממשלתיים?

4. כיצד פועל המשרד לשיפור המצב בבתי-החולים הפסיכיאטריים?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המוסדות הפסיכיאטריים הפרטיים נמצאים בפיקוח קבוע של שירותי בריאות הנפש, ולצורך זה קיים צוות מיוחד המקיים פיקוח אינטנסיבי.

בחמש השנים האחרונות חל שיפור ניכר ברוב המוסדות הפרטיים, ואלה שלא עמדו בקריטריונים שהוצגו על-ידי השירות נסגרו. בעשר השנים האחרונות נסגרו 12 מבין 22 המוסדות, ובכך בוטלו 1,000 מיטות במוסדות פרטיים. נכון לינואר 1989, יש 2,942 מיטות בבתי-החולים הפרטיים. הן מאוכלסות כ-2,840 חולים, ועל חשבון משרד הבריאות נמצאים שם חולים שלא חל במצבם כל שיפור למרות הטיפול שקיבלו בבתי-החולים הציבוריים. הפוטנציאל השיקומי של רוב החולים במוסדות האלה הוא מזער, וכל הנדרש בשבילם הוא תנאים פסיים טובים, השגחה רפואית, יחס אנושי וניסיון להעסיק אותם באופן חיובי.

2. הפיקוח מתבצע על-ידי צוות רב-מקצועי בהנהגתה של רופאה פסיכיאטרית מומחית, שהיא האחראית לכל המוסדות האלה. מתלווים אליה אחים, מפקחים סיעודיים ומפקחת על ריפוי בעיסוק — מצורפת בזאת רוגמה של דוח פיקוח. הפיקוח נעשה לעתים בידיעה מוקדמת ולעתים בביקורי פתע גם כשעות היום וגם בלילה.

3. מדיניות זו מתבצעת באופן שיטתי. עובדה היא שבעשר השנים האחרונות בוטלו 1,000 מיטות וחלק מהחולים הועברו למוסדות ממשלתיים. המגמה של צמצום מיטות פרטיות נמשכת, ומתוכננת סגירת בתי-החולים פרטי נוסף והעברת חלק ניכר מהחולים למוסדות ממשלתיים. אכן קיים פער בין רמת בתי-החולים הממשלתיים לרמת בתי-החולים הפרטיים. עם זאת, אין כל אפשרות להפסיק לגמרי לאשפוז חולי נפש בבתי-החולים פרטיים, משום שמדובר באלפי מיטות שאין להן תחליף. אנו משתדלים לצמצם בכל שנה את מספר החולים המאושפזים בבתי-החולים פרטיים, ומגמה זו תימשך.

4. המשרד פועל לשיפור המצב על-ידי עדכון תעריף החזקת חולים אלה, במגמה לשפר את התנאים הפיסיים ולהעלות את הרמה הרפואית והתעסוקתית, וכן על-ידי פיקוח שוטף.

462. המצב בבתי-החולים הפסיכיאטריים הפרטיים

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הבריאות ביום ט"ז באדר ב' התשמ"ט (23 במרס 1989):

בכלי התקשורת התפרסמה ידיעה על-אודות רמת הטיפול במוסדות הפסיכיאטריים הפרטיים. פרופסור שמואל טיאנו, מנהל בית-החולים "גהה", הגדיר רמה זו כ"שערורייה ציבורית". הוא טען, כי "רמת המוסדות הפרטיים לבריאות הנפש היא מזעזעת, ומתאימה למאה השש-עשרה". הוא הוסיף ואמר, כי שערורייה היא שממשלת ישראל מסכימה, שמוסדות כאלה ימשיכו לתת שירות ברמה נמוכה.

ברצוני לשאול:

1. האם יש בסיס לדברי מנהל בית-החולים "גהה", כי בתי-החולים הפסיכיאטריים הפרטיים הם ברמה כה נמוכה?

2. האם קיימים קריטריונים ודרכי פיקוח על מוסדות אלה?

3. כיצד מובטחת שמירת רמה נאותה במוסדות הפרטיים?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. המוסדות הפסיכיאטריים הפרטיים נמצאים בפיקוח קבוע של שירותי בריאות הנפש, ולצורך זה קיים צוות מיוחד המקיים פיקוח אינטנסיבי.

בחמש השנים האחרונות חל שיפור ניכר ברוב המוסדות הפרטיים, ואלה שלא עמדו בקריטריונים שהוצעו עלידי השירות נסגרו. בעשר השנים האחרונות נסגרו 12 מבין 22 המוסדות, וכך כוטלו 1,000 מיטות בבתי-חולים פרטיים. כיום יש בבתי-החולים הפרטיים כ-2,840 חולים, ועל חשבון משרד הבריאות נמצאים בהם 2,650 חולים. נוסף על כך יש לציין, שלמוסדות הפרטיים הועברו אך ורק חולים שלא חל כמצבם כל שיפור למרות הטיפול שקיבלו בבתי-החולים הציבוריים. הפוטנציאל השיקומי של רוב החולים במוסדות האלה הוא מוערך, וכל הנדרש בשכלים הוא תנאים פסיים טובים, השגחה רפואית, יחס אנושי וניסיון להעסיק אותם באופן חיובי.

הפיקוח מתבצע עלידי צוות רב-מקצועי בהנהגתה של רופאה פסיכיאטרית מומחית, שהיא האחראית לכל המוסדות האלה. מתלווים אליה אחים, מפקחים סיעודיים ומפקחת על ריפוי בעיסוק — מצורפת בזאת דוגמה של דוח פיקוח. הפיקוח נעשה לעתים בדיעה מוקדמת ולעתים בביקורי פתע גם בשעות היום וגם בלילה.

נציגים של קופת-חולים ביקרו ומבקרים במוסדות אלה והתרשמותם אחרת. בזמן האחרון אף הכפילה קופת-חולים את מספר המיטות על חשבונה במוסד פרטי אחד — 50 חולים על חשבון קופת-חולים — כאשר בית-החולים "שלוותה" תורם לרמה המקצועית של בית-חולים זה עלידי הדרכה וייעוץ.

עם זאת, קיים פער בין מוסדות ציבוריים למוסדות פרטיים.

3. כאמור, המשרד פועל לשיפור המצב, עלידי עדכון תעריף החזקת חולים אלה, כמגמה לשפר את התנאים הפסיים ולהעלות את הרמה הרפואית והתעסוקתית, וכן עלידי פיקוח שוטף.

464. השתתפות המדינה במימון ניתוח השתלת לב

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר הבריאות כיום ט"ז באדר ב' התשמ"ט (23 במרס 1989):

תושב מדינת ישראל, מ"ח (שמו המלא מופיע במקור), זקוק בדחיפות לניתוח השתלת לב מורכב, עקב מחלת סוכרת. כל הגורמים והרופאים הרפואיים בבית-החולים "הדסה", במשרד הבריאות ובקופת-חולים הכללית קבעו, כי הניתוח יכול להתבצע רק בחוץ-לארץ. האיש מחוסר אמצעים ואינו מסוגל לממן את ההוצאות הכרוכות בביצוע ההשתלה, בסך 150,000 דולר. קיימת סכנה לחייו, אם לא יבוצע ניתוח ההשתלה, שנקבע בבית-החולים בגרמניה.

ברצוני לשאול:

1. מה ברעת השר לעשות?
2. האם תוכל המדינה לממן את ההוצאות, כדי להציל חיי אדם צעיר בן 39 ואב לארבעה ילדים?
3. האם נשקל לכלול מקרים כגון אלה בכיסוח הבריאות?

1. כל מה שהמשרד יכול לעשות, וגם עשה במקרה זה, הוא לבדוק את הצורך בנסיעה לחוץ-לארץ ולאשרה. אנו מצרפים לאישור דף מידע, המפרט את הזכויות הקיימות.

2. לצערי, לא קיימת כל אפשרות תקציבית למימון הוצאות כגון אלה עלידי גורם מממלתי כלשהו.

3. כידוע, הונהגו באחרונה ביטוחים מיוחדים לנושאים כאלה עלידי קופת החולים הכללית וגם עלידי חברות ביטוח פרטיות. ניתן לראות בהסדר זה הסדר נאות, העונה על הדרישות לעתיד.

502. ניטור האוויר בגוש-תפן

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבריאות כיום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

לפני כשנה החל משרד הבריאות בניטור האוויר של אזור התעשייה תפן.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הממצאים שנאספו?
2. אם יש ממצאים שליליים, מה הם הצעדים שנוקט משרד כדי למונעם?

תשובת שר הבריאות י' צור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדירות משרד הבריאות באזור תפן התייחסו למוזהם האוויר עופרת בבדיקות של אבק מרחף ואבק שוקע.

הממצאים לגבי אבק מרחף הציבעו על ריכוז ממוצע של עופרת של $0.1 / \text{UG} / \text{M}^3$ וערך מרבי של $0.7 / \text{UG} / \text{M}^3$. ממצאים אלה נמוכים מהתקן של $5 / \text{UG} / \text{M}^3$. באבק שוקע לא קיים תקן. אך הריכוזים שנמדדו אינם עולים על אלה שנמדדו, לשם השוואה, באזור תל-אביב.

2. לפיכך, לא נראה בשלב זה שיש להמליץ על נקיטת אמצעי מנע מיוחדים בנושאי איכות האוויר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
למה מטריחים בכלל את השר אם איש מהשואלים אינו נמצא כאן כדי לשמוע את התשובה?

שר הבריאות י' צור:
אני נמצא כאן כבר שלוש או ארבע שעות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש למחות על כך.

היו"ר ש' וויס:
רבותי, אני מבקש שלא להפריע. ככל זאת נוכחים כאן כמה מהשואלים. מייד תהיה הפתעה.

547. ניתוחי נפטרים על-סמך טפסים חתומים מראש

חבר הכנסת ר' פנחסני שאל את שר הבריאות כיום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

ד"ר דוד פרנקל, היועץ המשפטי לשעבר של משרד הבריאות, אמר, כי "יש בידי עדויות על שימוש בטפסים

לפני כשנתיים נפתח בבית-החולים "רמב"ם" מרכז להשתלות כבד. לאחר זמן, הופסקו ניתוחי ההשתלה שם.

ברצוני לשאול:

1. האם יש כוונה לחדש השתלות כבד בישראל?

2. אם כן — האם יפתח מחדש המרכז ב"רמב"ם"?

שר הבריאות י' צור:

1. כשלב זה יש לשלושה בתי-חולים בישראל אישור להשתלות כבד, אולם, לצערנו, מבחינה מעשית ערוך רק בית-חולים "בילינסון" לעניין זה. הגורם היחיד המעכב ביצוע השתלות בבית-החולים "בילינסון" הוא העדר תורמים.

2. כאשר ימצא בית-החולים "רמב"ם" רופא מתאים לביצוע השתלות כבד, אין כל מניעה שהוא יחזור לבצע השתלות.

יש לציין, כי מספר החולים הזקיקים להשתלה בישראל הוא כ־50 מדי שנה.

היו"ר ש' וייס:

יש לי שאלה נוספת, אבל אינני רשאי לשאול מהמקום הזה. אשאל אותך באופן פרטי.

624. הזרקת מים לבשר

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר הבריאות ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

בכתבת תחקיר שהתפרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום שני, ה' בניסן התשמ"ט, 10 באפריל 1989, נכתב כי מזריקים מים לבשר הנמכר בשווקים.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מידת האמת במידע שנמסר בעיתון?

2. האם משרד הבריאות מתיר זאת?

3. מה היא עמדת משרדך בנושא זה?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המידע שפורסם בעיתון "ידיעות אחרונות" נכון. הוא פורסם כתוצאה ממבצע שערך שירות המזון במשרד הבריאות.

2. החוק כיום אינו אוסר הזרקת מים לבשר. כנגד זה, הסימון על אריזות הבשר שקיבל הזרקת מים חייב לציין זאת באופן ברור וחד-משמעי. מאחר שהסימון לא הצביע על כך, נקט שירות המזון הליכים משפטיים נגד היצרנים, וכך כבד עס זאת חייבם לסמן את המוצר כחוק.

3. שירות המזון במשרדנו עומד להוציא הקנה, שתאסור הוספת מים לבשר.

626. תחליף סיגריות

חבר הכנסת ש' אלוני שאל את שר הבריאות ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

הניקורט הוא גומי לעיסה המכיל ניקוטין לגמילה מהתמכרות לעישון. הניקורט אושר לשיווק בארץ על-ידי משרד הבריאות בסטטוס של תרופת מרשם על בסיס פקודת הרוקחים המסווגת ניקורט כרעיל ברשימת החומרים הרעילים.

חתומים מראש" — לצורך ניתוחי מתים — "אומנם" — הליך — "זה מקצר פרוצדורות ולא צריך לכנס ועדה על כל מת, אבל לא לכך התכוון המחוקק". הכוונה לחוק הקובע, כי ועדה צריכה לאשר ולקבל את הסכמת בני המשפחה, על-מנת לנתח נפטר, והנ"ל מגלה כי יש טפסים חתומים מראש על-ידי ועדה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו על מקרים כאלה?

2. האם מותר לנתח נפטר ללא אישור הוועדה?

3. מה בדעת כבודו לעשות על-מנת שהחוק יבוצע כלשונו וכרוחו?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע על כך.

2. הדבר תלוי בנסיבות המקרה ומתבצע לפי הוראות חוק האנטומיה והפרטולוגיה.

3. למיטב ידיעתנו, מבוצע החוק כלשונו וכרוחו.

574. תשלום הוצאות למגן-דוד-אדום

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבריאות ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

בדצמבר 1988, במהלך אירוע חטיפת המטוס מברית-המועצות, הוציקה רשות שדות התעופה את כוחות מגן-דוד-אדום, על-פי נוהל מצב החירום המתאים. כמקובל, הוציא הארגון כתום האירוע חשבון לרשות שדות התעופה על הוצאותיו — כ־26,000 ש"ח — אולם נתקל בסירוב לשלם ובהפניה לצה"ל. צה"ל סירב גם הוא לשלם, ופנייה ל"אל-על" — ודרכה ל"אירפלוט" — זכתה לתגובה דומה ולהפניה חזרה לרשות שדות התעופה.

ברצוני לשאול:

1. האם הגיעה למשרדך בקשה לסייע במציאת אחראים לחשבון?

2. האם קיים נוהל מחייב לגבי נשיאה בהוצאות הכרוכות באירועים מסוג זה?

3. האם אין חשש, שמקרים מסוג זה יפגעו ביכולתו של מגן-דוד-אדום לבצע את המשימות המוטלות עליו?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא הגיעה בקשה.

2. אין נוהל פורמלי, אך במרוצת השנים התקיים נוהל, שרשות שדות התעופה משתתפת במימון תרגילי כוננות ואזעקה של כוחות מגן-דוד-אדום לנמל התעופה בן-גוריון.

3. יש מקום לבדוק מחדש את נוהל מימון מערך הכוננות של מגן-דוד-אדום בכלל ולגבי נמל התעופה בן-גוריון בפרט.

575. השתלות כבד בישראל

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הבריאות ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

בפעולות הפיקוח משתתפים רבים מעובדי המשרד, בכלל זה עובדי לשכות הבריאות, השירות הארצי לפיקוח המזון, מעבדות במכון לביקורת ותקנים של חומרי רפואה ושירותי בריאות הציבור.

למשרד הבריאות יש חוזה מיוחד עם רשות שמורות הטבע בקשר לפיקוח על השימוש בחומרי הדברה. נוסף על שיתוף פעולה שגרתי היו מקרים שהפעילו את "הסירת הירוקה" ואת משטרת ישראל כאשר נחגלה תוצרת חקלאית — אבטיחים — שטופלה בניגוד להוראות התקנות וגרמה להרעלה בקרב משפחה.

הטיפול בשאריות חומרי הדברה במזון נמצא במסגרת קבועה בתוכנית העבודה של המשרד. פורסמו תקנות הקובעות סביליות לרוב חומרי ההדברה שהם בשימוש בארץ. תוצאות הבדיקה מראות, שהמומט נמוכות מאוד, וזאת בהתאם לניסיון בעולם.

אין כיום מדעי לקשירת התפרצויות עונתיות לשאריות חומרי הדברה.

590. נשים במוסדות פסיכיאטריים

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר הבריאות ביום ח' בניסן התשמ"ט (13 באפריל 1989):

לאחרונה פורסם, שנשים המאושפזות במוסדות לחולי נפש נמצאות במשך אשפוזן, נגר רצונן ואמונתן, בתנאי אשפוז מעורבים.

עם המאושפזות נמנות נשים הנדרפות על-ידי המאושפזים, ואין להן לאן לברוח.

ברצוני לשאול:

1. מה בדעת השר לעשות כדי להגן על שלומן וכבודן של נשים אלה מפני התעללות גופנית ונפשית?

2. מה בדעת השר לעשות על-מנת לאפשר אשפוז נפרד?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. יש לציין, שגם בעבר נעשו מאמצים על-מנת שלא לחשוף את האוכלוסייה הדתית, וגם החילונית, למצבים של פעילות מינית לא-מבוקרת. יתירה מכך, כללי האיסור והמניעה של יחסים מאונס נשמרו בכל המוסדות כנורמה.

יש מקרים שבהם, בגלל חוסר שליטה בדחפים של חולים במצבים חריפים, הם עלולים להתנהג ללא מעצורים בתחום היצירי. כנגד זה, אין שום קו אידיאולוגי התומך בהתנהגות זו, ומובן שמעשים חוזרים ונשנים של אונס ומעשים מגונים נחשבים לעבירה על החוק גם בין כותלי בית-החולים. מחלת החולה אינה מנקה מאחריות יחסית על המעשים ומחייבת הפעלת אמצעי הגנה על החולות ו/או החולים מחוסרי היכולת להתגונן.

2. ברוב בתי-החולים הפסיכיאטריים בישראל לא קיימות מחלקות נפרדות לגברים ולנשים, כשם שאין מחלקות נפרדות בבתי-החולים הכלליים. אשפוז פסיכיאטרי במחלקות נפרדות לגברים ולנשים בא לענות על צורכי האוכלוסייה החרדית, שמערכת הערכים התרבותית שלה המחייבת הפרדה כזו. כטיפול נפשי יש להתחשב בצרכים האלה, במידת האפשר.

יש שני סוגים של גומי לעיסה מסוג ניקורט — "חזק", המכיל 4 מ"ג ניקוטין, ו"חלש", המכיל 2 מ"ג ניקוטין בלבד.

כמות הניקוטין הנמדדת כדם לאחר השימוש בניקורט היא נמוכה בהשוואה לסיגריות. סיגריות מזיקה גם לסוכבים את המעשן, והניקורט לא. כמובן, כמות המסטיקים הנלקחים ביום היא כמחצית, ואף פחות מזה, מכמות הסיגריות הנצרכות ביום.

כתשובה על שאלתא מס' 42 של חבר הכנסת אוריאל לין ענית, כי אתה תומך בתחליפי סיגריות.

ברצוני לשאול:

1. האם נשקל לתקן את הוראת הצו בדרך שתאפשר את רכישת המוצר ניקורט ללא מרשם רופא באמצעות בתי-המרקחת?

2. אם יש לך התנגדות לשינוי, האם תתיר שיווק חופשי בבתי-המרקחת, ללא מרשם רופא, של הסוג החלש של ניקורט?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבריאות יהיה מוכן לשקול, לאחר דיון מקצועי, להוציא את הניקוטין הנמצא בניקורט, או במוצרים דומים לו, מרשימת הרעלים.

2. לאחר שתוסר ההגבלה המשפטית, לא תהיה כל התנגדות לאפשר שיווק ללא מרשם רופא בבתי-המרקחת, ובתנאי שתיתן הדרכה מקצועית בנושא זה לציבור.

627. חומרי הדברה במוצרי מזון

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הבריאות ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

מוצרי מזון, בעיקר ירקות ופירות, מגיעים לשווקים כשהם ספוגים בחומרי הדברה רבים כתוצאה מריסוסים חוזרים ונשנים. יכולות להיות לכך תוצאות רפואיות שונות.

ברצוני לשאול:

1. האם קיים תקן כלשהו לפירות וירקות בקשר לאחוז חומרי ההדברה המוחדרים לתוכם?

2. האם קיימים במשרד תקנים מיוחדים לצורך פיקוח על חומרי הדברה במוצרי מזון?

3. האם מקיים משרד הבריאות פיקוח על הפירות והירקות ושאר מוצרי המזון, העוברים טיפול כימי כלשהו, כדי למנוע הרעלה?

תשובת שר הבריאות י' צור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. פורסמו תקנות משותפות על-ידי שר הבריאות ושר החקלאות, הקובעות רמה מרבית מותרת לרוב חומרי ההדברה הנמצאים בשימוש בארץ. כעת מעדכנים את התקנות על-מנת להשלים את רשימת חומרי ההדברה ולהתאימם לחקיקה הבין-לאומית.

2 — 3. לא קיימים תקנים מיוחדים לצורך פיקוח על שאריות חומרי הדברה.

מינית ועליהם לחזור ולהשתקם באותה חברה, וחברה מעורבת מעוררת בהם מתחים נוספים, שאתם לא למדו להתמודד.

עם זאת, יש לציין, כי הטיפול התרופתי מסייע ברוב המקרים לריסון הרחפים המיניים הלא-מבוקרים.

ה"יר" ש' וייס:

אדוני השר, אני מודה לך על המאמץ.

ו. הצעות לסדר-היום

קיום מופעים במסגרת פסטיבל ישראל

"קו מס' 4" של הפנטומימאי סרג' אלבו. ההצגה היתה אמורה להיות הצגה תמימה העוסקת בחוויות של המתנה בתחנת אוטובוס של קו מס' 4.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על מה מדובר כאן? מדובר כאן בהצגות ואומנותיות המוצגות במסגרת פסטיבל מן המוכרים ביותר שיש לנו בארץ. כל הצגה עברה תהליך שיפוט קפדני על-ידי יוצרים ואומנים מן המעלה הראשונה. אין בהצגות יסודות פוגעים לפי אמות המידה האומנותיות המקובלות בחברה בת-תרבות.

ההצגות של חברת "סמרטוט", "עלייה על המוקד", התנהלו כסדר והתקבלו יפה על-ידי קהל, עד שהחלו קבוצות מאורגנות של חרדים, המזוהים עם ש"ס, לפעול בעניין. ואז החלו הבעיות. ראשית חוכמה הם הפעילו לחץ להסיר את הפסל.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני יכול לשאול אותך שאלה?

ה"יר" ש' וייס:

כן, בבקשה, ברשותי.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבר הכנסת פרופסור שטרית, האב לדעתך זוהי התרבות שלנו? הרי אתה אדם נאור. האם ראת את ההופעה הזאת, והאם אתה חושב שזאת תרבות?

שמעון שטרית (המערך):

האמת היא, שאני לא יכול לדבר באופן אישי, כי לא הייתי במקום. שוחחתי עם אנשים מספר שתיארו בפני את מהלך ההצגה וקראתי עיתונים. לעניות דעתי, זו הצגת תרבות שמקובלת בחברה תרבותית. יש בה ביקורת על דת, לאו דווקא על הדת היהודית. יש בה ביקורת על דת, אבל מותר להשמיע ביקורת על דת, ומותרת ביקורת על כל מוסד חברתי שהוא. השאלה היא, האם יש בה יסודות פוגעים במיוחד. לאור מה ששמעתי על ההצגה, אני התרשמתי שאין בה יסודות כאלה, מה גם שחזקה עלי, שהצגה שעברה שיפוט של גוף ציבורי, שבו אנשים שהם מהמעלה הראשונה של האומנות בישראל, עומדת במבחנים ובאמות המידה המקובלות בחברה נאורה. זאת התשובה שלי על שאלתך.

ה"יר" ש' וייס:

חבר הכנסת דיין, ברשותך, אנחנו מתקשים לנהל פה סימפוזיון. זה לא מקובל. אני רק רוצה לומר לך, שבנשיאות הכנסת, כאשר העניין נדון, היתה הצעה להביא אותה להדגמה ואחר כך להכריע.

שמעון שטרית (המערך):

כבר אמרתי שהפסל הוא נאיבי. אין בו שום יסוד פורנוגרפי. זה פסל גדול בצבע שחור. נכון, איבר המין שלו

היום קיימות מחלקות נפרדות בבית-החולים "עזרת נשים", המשרת את תושבי צפון ירושלים. אזור שבו חלק ניכר מהאוכלוסייה היום היא חרדית ו/או שומרת מצוות. אנו תומכים בכל יוזמה מקומית של הקמת שירותים נפרדים לנשים ולגברים אם הדבר בא לתת מענה על צרכים של אוכלוסייה מסוימת. מכיוון שאנשים דתיים-חרדים גדלים בחברה חד-

ה"יר" ש' וייס:

השר לקליטת העלייה איננו. סגן שר האוצר אף הוא איננו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אולי השר רוני מילוא ייצג גם את שר האוצר? הממשלה, ברוך השם, מאוחדת ומסודרת, והשר מילוא יכול לייצג את כל השרים.

ה"יר" ש' וייס:

הוא מייצג כאן את הממשלה. אני קיבלתי הודעה מהממשלה מי מייצג כל נושא ומי לא מייצג כל נושא. אם כן, השר מילוא, במקרה זה, הוא ה"מי שלא מייצג".

חברי הכנסת, הנושא הבא בסדר-היום הוא הצעות לסדר-היום מס' 996, 1006, 1021, 1031 ו-1037. בנושא: קיום מופעים במסגרת פסטיבל ישראל. אני מזמין את הדובר הראשון בנושא זה, חבר הכנסת שמעון שטרית.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא הדיון הוא פגיעה והפרעה להצגות רחוב במסגרת פסטיבל ישראל בירושלים. הנושא, ואני שמח להיות הראשון המעלה אותו בפניכם, נוגע למהות אורח החיים שלנו, לתרבות שלנו. האם אנחנו רוצים לחיות בחברה נאורה, המושתתת על העקרונות שבהכרזת העצמאות של מדינת ישראל, על סובלנות: האם אנחנו רוצים לחיות בחברה המעודדת מקוריות, יצירה רוחנית וחופש אומנות, או שאנו רוצים לחיות בחברה ששולטים בה מחנק תרבותי ואלימות רחוב כלפי הצגות וכפלי יצירה תרבותית ואומנותית?

לצערי הרב, התופעה שחזרה על עצמה בשבוע האחרון, של פגיעה בכוח הזרוע בהצגות רחוב, יש בה משום התפתחות שלילית מאוד בהווה התרבותית שלנו, והיא יוצרת אווירה של מחנק תרבותי.

בתוך ימים אחדים פגעו גורמים שונים באלימות ובכוח בקיום שלוש הצגות רחוב בירושלים. ביום חמישי שחלף נגעו חרדים הצגה של חברת "סמרטוט", הנקראת "עלייה על המוקד" על קידוש השם". זאת אחרי שכפר עוד קודם לכן הסרת פסל תמים ונאיבי משום שהפסל היה עירום, שחור, ואיבר מינו היה צבוע בצבע אדום. המשטרה עמדה מנגד, ועל כך עוד ארחיב בהמשך.

האירוע השני היה ביום ראשון השבוע. גורמים אחרים פוצצו הצגת רחוב בשם "אם תרצו", על הרצל. הקיצוץ היה אחרי משפט מסוים שהרצל שרצא בהצגה, שהוא קיבל צו לשירות 30 ימי מילואים בחברון.

אירוע נוסף היה שלשום, ביום שני בלילה, אלמונים בלתי מזוהים הרסו כמה בכיר-ציון, שהוכנה להופעה של הצגת

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצגות רחוב מיועדות לאפשר לציבור הרחב לחזות בהצגות חנים. מאותן הצגות נהנה אותו חלק של האוכלוסייה שאיננו יכול להרשות לעצמו לקנות כרטיסים. לו אנו מאפשרים לחזות בהצגות חנים אין ספק.

ההצגות הללו היו מיועדות לעודד את ההבנה, לעודד את הסובלנות. בשנתיים הקודמות, כשהפסטיבל התקיים, היו הצגות רחוב במסגרת פסטיבל ישראל והן התקבלו יפה על-ידי הקהל.

מהבית הזה צריכים לצאת דברי גינוי, דברי הוקעה חריפים לתופעת האלימות והכוח נגד יצירה אמנותית. אנו חייבים לאפשר את חופש היצירה האומנותית ולהגן עליה, גם בהצגות ובמופעי רחוב, המיועדים לכלל הציבור, אף אם יש בהם איזה ממד שאולי שנוי קצת במחלוקת, אולי קצת שונה מטעמו של חלק זה או אחר של הציבור. מי שאיננו רוצה לבוא — אל יבוא. אבל אל לו למנוע מאחרים לצפות בהצגות רחוב שאין מחלוקת על ערכן האומנותי.

גם בימים הללו, שבהם אנחנו עסוקים ראשוני ורובנו בשאלות חשוכות ומרכזיות על קביעת עתידנו ובהתמודדות עם בעיות הכרוכות בהתנגשויות ובחיוך ובמצאות דרכים לקידום פתרון הסכסוך הממושך עם אויבנו ויריבנו, עלינו להקפיד על הבטחת חופש היצירה האומנותית.

לכן אני מבקש שיתקיים דיון בנושא זה במליאת הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שמעון שטרית. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי באותו נושא.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל אימת שיש אירוע תרבותי אצלנו, הוא יכול להיות גם עילה ובסיס לשערורייה. אם יש פסטיבל אומנותי בירושלים, וזה אחד מהאירועים החשובים בשביל הבירה, אינני חושב שצריך לשחק את כל הציבור ואת האורחים כשערוריות וכפיצוצים. זה אירוע תרבותי, גם אם הוא נראה להרבה אנשים לא-תרבותי וגם אם נפשו של מי נוקעת ממופע זה או מופע אחר.

מה שקרה כאן בירושלים הוא, שלאחר שחלק מהבקשה שביקשו הושג, והפסל שהטריד הוסר מהמקום, זה לא סיפק אנשים והם באו ופוצצו הצגה.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, לפוצץ הצגה — מה פירושו של דבר? זאת איננה מחאה, זו איננה אמירה "זה לא מוצא חן בעיני והייתי מבקש שזה לא יוצג", אלא זו הזדמנות להפריע למופע שאנשים אחרים רוצים לראות אותו, מופע שנעשה במסגרת חוקית ומבוקרת.

אנחנו מדברים על האלימות הגואה בחברתנו. אנחנו מדברים על כך שכל אחד צריך לשמור על החוק ולהשאיר בידי האנשים המוסמכים לכך את הפעלת החוק. הפעלת החוק יכולה להיעשות רק על-ידי הגופים המוסמכים לכך. זה נכון לא רק בתחום הביטחון וההגנה הפיסי אלא גם בתחומים אחרים.

אם חבר מועצת עיריית ירושלים וחבר תומכיו אינם מרוצים מאילו הצגה ומופע רחוב, או אם קבוצות אחרות, לאומניות אלימות, לא נהנות ממשוה שנאמר בהצגה — יש דרכים לגיטימיות להילחם. אבל לפוצץ הצגה פירושו להשתמש באלימות. להשתמש בכוח ולכפות את הרצון שלי על סביבתי. זה דבר פסול גם כשהוא קורה בעניינים יומיומיים,

צבוע בצבע אדום. אני רוצה בהמשך לשמוע מחברי הכנסת הנוספים שידברו, אלה שאולי נפגעו ולכן נציגים מחוגים שלהם פעלו כדי להסיר את הפסל, מה מרגיז כל כך בפסל נאיבי שחור גדול עירום בצבע שחור, שאיבר מינו אדום. לא ירדתי לסוף דעתם.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
כל כך קשה להבין?

שמעון שטרית (המערך):
לפי אמות המידה התרבותיות שלי — קשה.

היו"ר ש' וייס:
יש האדום והשחור של סטנדרל, והם אומרים שזה סקנדל.

אברהם רבין (דגל התורה):
אילו צבעים צריכים להיות?

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת רבין, יש לך הצעה לסדר-היום. הרי זהו הוויכוח, ננהל אותו על-פי התור.

שמעון שטרית (המערך):
חבר הכנסת רבין, רק תשובה קצרה. בפסיקה ובספרות המשפטית, כאשר ניסו להגדיר דבר תועבה, אמרו שהמבחן הטוב ביותר הוא כמו המבחן לקביעה מהי אשה יפה. אנחנו יודעים כי האשה יפה כאשר רואים אשה יפה. לכן אלה אמות מידה של החברה ושל הנורמות החברתיות. בהן, לפי דעתי, הפסל הזה עומד, ההצגה הזאת עומדת.

הפסל הוסר לאחר לחץ שהופעל על עיריית ירושלים. במהלך ההצגה הוסר הפסל ושמו שלט: כאן היה פסל. לא נחה דעתם של הגורמים שהתנגדו להצגה, גורמים חרדיים כפי שאני מגדיר אותם, זו עובדה, ולא שכך כעסם והם הודיעו שהם יפוצצו, או ימנעו, או יפריעו להצגה, אם אכן תתקיים. ואומנם כיום חמישי, כשניסו לקיים את ההצגה, התפרעו, התפרצו באלימות, הרסו את התפאורה ומנעו את הצגתה.

כאן אני רוצה להדגיש את עמדתה התמונה של המשטרה. הייתם חושבים שבמקרה כזה של התפרעות והפרעת סדר, האנשים שהתפרעו ושברו את התפאורה ייעצרו, והמשטרה תגן על הציבור הרוצה לראות את ההצגה, ותגן על השחקנים הרוצים להציג את ההצגה, שאושרה, והכול נעשה כהלכה, כדת וכדין. משום-מה לא כך נהגה המשטרה, אלא להיפך. לפי מה שנמסר לי בכירור שערבתי, היא לא עצרה ולא תפסה את המתפרעים. אלא מה היא עשתה? היא הורתה על הפסקת ההצגה.

מיותר לציין, שמן הדין היה, שהמשטרה תקיים את חובתה להגן על הציבור מפני מפירי סדר ומתפרעים ותאפשר קיום הצגות רחוב. זה היה הסיפור העגום של הצגת חבורת "סמרטוט".

בהצגת "אם תרצו", העוסקת בהרצל ובהסתכלות שלו על זמננו — כאן כבר לא היו גורמים חרדיים, כאן כבר היו גורמים אחרים. הם פוצצו את ההצגה. מתי? — באותו שלב שהרצל אומר שהוא קיבל צו מילואים ל-30 יום בחברון. בקטע הזה התפרץ מישו שמנע את המשך ההצגה.

האירוע השלישי שהזכרתי — הרסו כמה שהוכנה לקראת ההצגה "קו מס' 4" — פנטומימה תמימה לחלוטין, אין בה שום יסוד שאפשר העלות על הדעת שהוא פרוכוקטיבי, בלי התייחסות לשום תוכן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. אני מזמין עכשיו לכמה באותו עניין את חבר הכנסת מנחם פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, נוהלי הכנסת הם כאלה, שנשללה מסיעתנו הזכות לומר את דבריה גם בנושא יום-ירושלים וגם בנושא תנועות-הנוער.

במסגרת הצעתי לסדר-היום ובמסגרת הזמן המצומצם העומד לרשותי, אנסה להגיד כמה משפטים גם בנושאים האחרים, אשר, אם תרצו, יש קשר ביניהם.

אתחיל בנושא הראשון: נכונה היתה החלטתם של יושב-ראש הכנסת וסגניו לפתוח את המושב של היום בנאומים מיוחדים לקראת יום כ"ח באייר, יום-ירושלים, היום שבו שותררה ירושלים העתיקה, וניתנה לנו האפשרות לשוכן לשריד בית-מקדשנו, הכותל המערבי, שהשכינה לא זזה ממנו.

חבל שלא ניתנה לנו האפשרות לומר את דברינו כאשר דיברו על יום-ירושלים. כי לבנו מלא על כל גדותיו. לא פגה ולא תפוג ההתרגשות, כאשר 20 שנה אחרי שגלינו והתרחקנו מהכותל המערבי, שכנו אל הכותל, שיריד בית-מקדשנו.

אינני יודע אם משהו מסוגל לתת ביטוי למשמעות של הכותל המערבי לגבינו, ולמה שהוא מחולל בלבבנו, ובכלל, למשמעותה של ירושלים עיר הקודש בשבילנו. על זה דאב לבנו, על חילול השם בירושלים.

אומר עוד משפט אחד בנוגע ליום-ירושלים, כי לא אהיה שלם עם נפשי אם לא אזעיק את כל הגורמים הקובעים — אם זה הצאב, אם זו המשטרה — לנוכח ההתפתחויות הכאויות בירושלים, לאחר חירותה של האיתניפאדה למזרח-ירושלים. לא נעצום עינינו לנוכח ההידרדרות הביטחונית ולנוכח העובדה, שנשללה מאתנו תחושת הביטחון במזרח-ירושלים — וראינו כיצד מרחו אנשי אש"ף קירות בהר-הזיתים בצבעים של דגלי אש"ף. אם לא יינקטו אמצעים משמעותיים כדי לבלום זאת, הרי למרות כל ההכרזות שירושלים לעולם לא תחולק, אם לא יינקטו צעדים דרסטיים לעקירת קני הטרוריסטים — ירושלים תתחלק אוטומטית. אם לא יינקטו הצעדים מייד, מי יודע אם לא יהא מאוחר מדי.

ועתה לנושא שביקשתי להעלות בהצעה לסדר-היום — זוהי הפגיעה החמורה בקדושת ירושלים והעם היהודי על-ידי מופע התועבה, שנעשה במסגרת פסטיבל ישראל. אני מתכוון למופע הפוגע, שהוצג בכיכר-ציון בירושלים עיר הקודש. מפני כבודו של כל אחד מאתנו ומפני כבודו של הכנסת, לא אומר יותר, אבל, כל מי שקרא על המופע הפוגע יודע עד כמה זה פוגע ומשפיל. ואני יושבתי כאן המום ומשתומם, ולא ידעתי, ואני לא יודע גם עכשיו, לתת ביטוי לרגשותי. האם עד כדי כך אינכם חשים, חבר הכנסת פרופסור שטרית וחבר הכנסת וירשובסקי, מה זו תועבה, עד שאתם עולים על במת הכנסת ואומרים דברים כאלה? אניד לכם: אף שידעתי על המרחק בינינו, לא תיארתי לי שתהום כה עמוקה מפרידה בינינו.

חברי הכנסת, לא חרבה ירושלים אלא מפני שלא היתה להם בושת-פנים. כך אומרת הגמרא במסכת שבת, לא, אין לכם בושת-פנים. רק כאשר יורדים לדיוטה התחתונה, ללא מינימום של בושת-פנים, יכולים להרהיב עוז ולעשות מה שאנשי פסטיבל ישראל עשו בירושלים, עיר הקודש. בירושלים ששמך, שמו של הקודש-ברוך-הוא כתובה, ומקרשין בתוכה וצדיקים

בעניין של הצגה עממית, ובמיוחד כזשה נוגע לעיסוק רוחני, בין שהרוח הזאת מוצאת חן בעיני משהו ובין שאינה מוצאת חן בעיניו.

עלינו לזכור, שאחרי מערכה ממושכת, ביטלנו במדינת ישראל את הצנזורה על מחזות. אדוני היושב-ראש, ביטלנו את הצנזורה על מחזות, כדי שאפשר יהיה לבטא באופן חופשי רעיונות שונים, כדי שאפשר יהיה להתמודד בצורה אומנותית על כל נושא.

היו"ר ש' וייס:

אולי כדי שהצנזורה תעבור לעם.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אתה הגשת הצעת חוק, שהונחה על שולחן הכנסת השבוע, ובה אתה רוצה לסווג את הסרטים לגילים שונים. בחוצות ירושלים מסתובבים בני כל הגילים.

שמעון שטרית (המערך):

אז מה קרה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אינני אומר שלא יכולה להיות מחאה, אבל מחאה חייבת להיות תרבותית. ומחאה איננה יכולה לבטל משהו שעשו אנשים במסגרת סמכויותיהם החוקיות והציבוריות. על אחת כמה וכמה, כאשר אותו פסל שעורר את הסלידה, בצדק או שלא בצדק, הוסר מהמקום. לבוא ולפוצץ הצגה? בכל מקרה אסור לפוצץ הצגה. אם אתה רוצה שהצנזורה תעבור אל העם, אם העם ישב בהצגה ולא ימחה כף, או אפילו יצעק "כוז" בקטעים מסוימים של ההצגה — אני חושב שזה חלק מההווה. יש הצגות, לא רק בארצנו, שהקהל הצופה בהן מביע את מחאתו בכך שבמקום למחוא כף הוא צועק "כוז". גם זה יכול לקרות, אך ודאי שאין לפוצץ הצגה, לחבל בכמה או במתקניה ולמנוע בכך את העלאתה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

ומה עם זריקת עגבניות וקבוקות?

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש שאת כל ההצעות הבליסטיות נדחה למזון.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש מחאה ויש מחאה. אני בעד מחאות ואני בעד הפגנות של אנשים שנפגעים מדברים מסוימים. אך בין מחאות ובין אלימות יש הבדל עצום. מה שקרה בפסטיבל הזה על-ידי אנשים שאין להם שום זיקה לאומנות ושום הבנה לדברים האלה, שבאו לפוצץ הצגה כדי למנוע את העלאתה בפני אנשים שרצו לראותה — זה שימוש פסול בכוח, זו פגיעה בזכויות אזרחיות.

דווקא בתקופה שלנו, כאשר אנחנו רוצים כל כך להילחם באלימות, עלינו להילחם גם באלימות המכוונת נגד האומנות. אנחנו מדברים, בסופו של דבר, על פסטיבל ירושלים ולא על איוו הצגה פרטיזנית — וגם אותה אסור לתקוף. אם זוהי הצגה המתקיימת במסגרת הפסטיבל, אני חושב שמה שנעשה הוא מסוכן, מזיק ואיננו תורם לתרבות ישראל ולתרבות ירושלים. אני מציע שהנושא יידון בצורה מעמיקה בוועדה.

היו"ר ש' וייס:

אתה יכול להציע דיון במליאה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני חייב להגיד: במליאה, אם כי אני חושב שהמקום המתאים לדיון הוא הוועדה.

הארץ, הם עלולים, חלילה וחלילה, להתבולל בגויים, וזה אשר כואב לנו מאוד.

אם הציונות החילונית מטיפה שאנו עם ככל העמים, ככל הגויים בית ישראל וארצנו, מדינת ישראל, היא ככל המדינות — על זה אני זועק תמיד. כשם שהאיטלקי באיטליה והאירי באירלנד, כשלא נוח לו באיטליה או באירלנד הוא עוזב ובורח ממדינה למדינה אחרת, כך, למגינת לבנו, בני הנוער, שכל חינוכם היה רק על אדני הציונות החילונית, כשלא נוח להם בארץ-ישראל, במדינת ישראל, בורחים מהארץ.

בני נוער יקרים, אתם יקרים לי, כי גדולה תקוותי שה' ברחמי יערה עליכם רוח ממרום ותתורממו ותשובו למקור מחצבתנו. אני פונה אליכם: אנא, בני נוער, קבלו פנייתי היוצאת מעומק הלב, בואו לבתי-כנסיות ולבתי-מדרשות, חטעמו הטעם העליון הטמון באוצרות החיים, הרוח של תורתנו הקדושה. אין כל ספק שתהיו מאושרים כאשר תזכו, כאשר תזכה ותשאבו מהמעייץ המפכה, הנובע מערכינו הקדושים, הזכים, המזוקקים, הערכים התורתיים, הערכים הנצחיים. נצחיות עם ישראל שואבת מנצחיות תורתנו הקדושה.

בני נוער, אני פונה אליכם בשם יהדות התורה אגודת ישראל, אשר נודה לה' שנתברכנו ברכבות בני נוער הנאמנים לתורתנו הקדושה. אני בטוח שאתם חשים כי הלככות כמראות. אני פונה אליכם בקריאה מעומק עומקא דלבא, מתוך הוקרה לכם, כי ללא כל ספק אתם מסוגלים שנוכח עוד, כי עוד תעריכו רוממות התורה ומצוות ה', כי עוד תזכו להעריך קדושת השבת קודש, שבת קודש אשר לעומקו ולרוממותו, לסודו ולרוויו אין סוף.

צעירים יקרים, רק כאשר חטעמו מהות ומשמעות שמירת קדושת השבת תחושו מהפך בכל ההווי שלכם.

צעירים, צעירים יקרים, עוד לא מאותר לשוב אל ה', אל תורתו. ואיך קורא הנביא זכריה? — ואמרת אליהם, כה אמר ה' צבאות, שוכו אלי נאום ה' צבאות ואשוב אליכם, אמר ה' צבאות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. באותו עניין — הצעה של חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו — הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רפאל פנחס, באותו עניין.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר החינוך, לו זכינו, רבותי, היינו יודעים לעשות הבחנות בין קיסרי לירושלים, ולו זכינו היינו יודעים לחבר את ירושלים של מעלה עם ירושלים של מטה כעיר שחוברה לה יחדיו.

אבל, רבותי חברי הכנסת, יש פירוש נוסף ל"עיר שחוברה לה יחדיו". הפירוש הוא: עיר שעושה חברים, שעושה את כל חושביה חברים זה לזה. אדוני היושב-ראש, כל בר לבב יודע, כי ירושלים אינה שייכת רק לתושביה הנוכחיים. ירושלים נתפסת בעיני העולם היהודי כולו ובעיני עמים אחרים כמושג מעבר לטריטוריה, מעבר לעיר שחיים בה בני אדם. היא נתפסת כמושג רוחני עלי אדמות, של קדושה, של צדק, של מקור לקדושה ולצדק שצריך לזרוק אור על פני העמים. ירושלים היא מושג.

קריאה:

גם בכל השפות האחרות נקראת ירושלים עיר הקודש, הולילנד.

בחוכה. וכאן הרהיבו עוז להביא את המוצג הפוגע ולהציגו בכיכר-ציון, במרכז העיר ירושלים.

חכמינו קובעים: ישראל, כשהם עולים, הם עולים עד לרקיע; וכשהם יורדים, חלילה, הם יורדים עד לתהום. עומדים על סף התהום. רק אלה שירדו תהומה יכולים להרהיב עוז בנפשם ולהופיע במרכזה של ירושלים עיר הקודש עם מוצג עלוב ופוגע כזה. ותסלח לי פרופסור שטרית אם אגיד לך בפניך: אם יכולת להרהיב עוז בנפשך ולהגיד את הדברים שאמרת, הרי תהום עמוקה מפרידה בינינו.

ואת מי אנחנו מאשימים? את פסטיבל ישראל. כל אלה האחראים לפסטיבל. כפי שהתבטא אחד העיתונים — הגיבורים של היום הם אנשי ה"ברלינר אנסמבל". להקתו של ברטולד ברכט ממזרח-גרמניה, שכאן באופן מיוחד והופיעו בארבע הצגות. השאלה היא, האם שאבו את התעוזה להציג את התועבה הזו, עם החבורה הזאת, מגרמניה.

השאלה הנשאלת, ואותה אני רוצה לשאול מעל כימת הכנסת, היא, מי ומי אחראי לתעלול זה של פסטיבל ישראל? עליכם לתת את הדין על ההרפה שהמיטו על ירושלים. רק מי משהוקרה כליל רגשות המוסר שלו, רק מי שנעקר ממנו כליל התודעה והתחושה מהי בשבילנו המשמעות של ירושלים עיר הקודש, עיר המקדש, רק אלה שהידרדרו תהומה, רק הם מסוגלים להמיט תופעה מתועבת זו.

האם בזאת רצה פסטיבל ישראל לציין את יום-ירושלים? האומנם עד כדי כך נעקרה מתוכם חדרת הקודש לקדושת ירושלים? חדרת הקודש של קדושת עם ישראל?

מעל כמת הכנסת עלינו להשמיע מחאה חריפה נגד פסטיבל ישראל ונגד כל אלה האחראים למעשי פסטיבל ישראל, שעשו מעשה מכוער ופגעו פגיעה קשה ביותר ברגשות רבבות אלפי ישראל, פגעו קשה בכל היקר והקדוש לנו, פגעו בציפור נפשנו, בירושלים עיר קודשנו.

על כך אני מבקש דין. אנחנו צריכים לדעת שזה אשר משחית את הנוער שלנו. כינסנו כאן היום משלחות של תנועות הנוער הציוניות. אני בטוח שהן יקראן את הדברים בפרוטוקול, כי הן הוזמנו לישיבה מיוחדת זו. אני רוצה לומר למשלחות האלה: בכיקורת שלי אינני מאשים אתכם, בני הנוער. אני מאשים את המחנכים. אתם בעיני כתינוקות שנשכחו, כאשר לא ניתן לכם חינוך אחר. התחנכתם בחינוך אשר לצערנו הרב מאכזב אותנו מאוד. יותר מזה, מכאיב לנו מאוד מאוד החינוך הזה שחונכתם עליו. זה חינוך מעורטל ומונתק מערכי תורתנו הקדושה. זה חינוך מעורטל מקדושת החיים של עם ישראל, חיי התורה והמצוות אשר הם ורק הם החזיקו אותנו בחשכת אלפי שנות גלותנו.

אני רוצה להציג את עצמי לפניכם. תדעו לכם, ציון וירושלים, קדושת ציון וירושלים, קדושת ארץ הקודש חקוקים עמוק עמוק בלבבי, בנפשי, בנשמתי.

אני רוצה שתדעו ותראו, כי ציונות ללא תורה, ללא קדושת וטהרת עמנו, ציונות חילונית, ציונות לאומית ללא תורה ומצוות, מנתקת גם מהציונות הלאומית. מי מאתנו לא נאנח, לא כואב ולא רואה כשאנחנו רואים שאלפי אלפי בני נוער, יותר מזה — רבבות בני נוער, יורדים, בורחים מארץ-ישראל, וכשאנו רואים אותם בגולה, בוושה תכסה פנינו איך הם, אשר התחנכו על טהרת החינוך הציוני החילוני, איך הם כועטים בארץ-ישראל מאחר שאינם שומרי תורה, וכעת, כשעובו את

ולחוש. ואדוני, חבר הכנסת שטרית, אני לא אנסה להשפיע עליך. אני מכיר אותי קצת יותר את הציבור הלא-דתי מחבר הכנסת פרוש, ואני אינני מופתע. אבל מה שאני מופתע ממנו הוא, כיצד אתה ואחרים לא הכנתם ולא תכינו עד כמה מופע כזה, שהצלחת לתאר את צבעיו הוויזואליים מעל במה מכובדת זו, פוגע בציבור עצום. אתה לא תצליח להשפיע עלינו. כשבילנו אין זו תרבות, זאת תועבה. זה אותו סיפור של השיכור, שבכביב השופכין הוא מצא קצת משקה. אתה לא תצליח להשפיע על רובה של ירושלים.

אני מוכרח לומר לך, ולהתייחס להערה שהושמעה, שזה לא היה סיפור חרדי בלבד, אלא לא היי אנשי ש"ס בלבד, אלא היו אנשים חילונים, עמך; נהגי מוניות, שהסתובבו שם וחרדו מה עושים לירושלים שלהם בראש חוצות. זה לא סיפור חרדי. קיהות חושם כזאת של איש, שהוא אמון על התרבות של ירושלים — על זה אנחנו מדברים.

רבותי, ה'רו' נערכה ההצגה הזאת באולם, איש לא היה מצפץ. הורגלנו לך. אין אנו חיים בעידן שבו נצליח להעביר תרבות לתרבות. ואנחנו לא נמצאים בעידן של מלחמת תרבות. אנחנו איננו רוצים כזאת. אבל, קצת רגישות לציבור גדול, שבשבילו ירושלים היא מעל ומעבר להיותה עיר.

שמעון שטרית (המערך):
אתה מעורר הפרעה לכל אירוע שאינו מקובל עליך?

אברהם רביץ (דגל התורה):
לא שאיננו מקובל עלי, איננו מקובל על — תקרא לזה תרבות הנמשכת 3,500 שנה. תקרא לתרבות הזאת פרימיטיבית, תקרא לה מה שאתה רוצה, אבל זה חלק מן העם.

אדוני, אני גם מוכן לשלם את המחיר, מוכן לשלם. אני יחד עם כבוד היושב-ראש, תומך בגישה של הפגנות ושל מחאות. ואם אני צריך לשלם את המחיר, אשלם אותו, כי זה משחק הדמוקרטיה. אם אני אצטרך לשבת, אני אשב.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת רביץ, אתה צריך לסיים.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אני מייד אסיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
יש לך עוד דקה. אתה רווקא במסגרת הזמן.

אברהם רביץ (דגל התורה):
לכן אני פונה בראש ובראשונה לשר החינוך והתרבות ולעיריית ירושלים מעל במה מכובדת זאת. אני חושב שעלינו לדעת, ועל נציגי הציבור של עיריית ירושלים לדעת, כולנו חייבים לדעת שני דברים: את מה הם מייצגים, או את מה אנחנו מייצגים בנושא של ירושלים, ואת מי אנו מייצגים, מי הם חושביה של ירושלים.

ובעזרת ה', נזכה שירושלים תהיה חוברת לה יחדיו, גם ירושלים של מעלה עם ירושלים של מטה, ואז כולנו זה עם זה נהיה חברים זה לזה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, שפגשתי באנשים בעולם שלא שמעו על קיומה של מדינת ישראל אבל שמעו על קיומה של ירושלים. ירושלים זה משהו שמחבר, דומני, אנשים ברחבי העולם למין התאחדות רוחנית של משהו. לכן אל לנו לדון על ירושלים במונחים רגילים, כפי שנדון על כל עיר אחרת, תל-אביב למשל.

רבותי חברי הכנסת, תרשו לי לומר, וידידי חבר הכנסת זיסמן יהיה עד לך, שאין זה סוד שמעבר למושג הכלל-עולמי, האוניברסלי של ירושלים, מצפים ממנה להיות רוחנית יותר, רוחנית עם משמעות לא של נפולי, רוחנית עם משמעות מסוימת — — —

שמעון שטרית (המערך):
של הוויטקין.

אברהם רביץ (דגל התורה):
יותר קרוב לוויטקין מלתרבות שאתה כל כך הצלחת לפאר אותה פה. כן, בהחלט כך — רוחנית.

אבל מעבר לזה, רבותי, אין זה סוד: בבחירות האחרונות לעיריית ירושלים נוכחנו לדעת שרוב חושביה של ירושלים הם אנשים שומרי תורה ומצוות ומסורתיים. וזאת לא דווקא במפלגות הדתיות. יש במפלגת העבודה בירושלים אנשים דתיים ויש בליכוד אנשים דתיים. ותצרפו זאת עם המפלגות הדתיות, יש רוב מוחלט לאנשים — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
איך אתה יודע?

אברהם רביץ (דגל התורה):
איך אני יודע? תספור ותראה כמה נציגים דתיים יש בעיריית ירושלים. אתם הצלחתם לראשונה להכניס אדם אחד. תספור ותראה, אלה מספרים פשוטים, אם הבחירות מהוות אינדקס לחברה בירושלים. לכן אנו עושים בחירות אחת לחמש שנים.

לכן, רבותי, חברי הכנסת, אני אינני בא להשפיע לא על הפרופסור שטרית וגם לא על הממונה מטעם עיריית ירושלים על התרבות בירושלים. אני אינני בטוח שהצלחתם לבחור באדם המתאים ביותר בירושלים לחפקיד זה, ואינני מדבר על יושרו או על כושרו האדמיניסטרטיבי. אבל בירושלים, בדיוק בסעיף התרבות, אינני בטוח שבחרתם באיש המתאים. אבל אנחנו יודעים, יש לחצים, יש קוניונקטורה קואליציונית כזאת ואחרת. וידידי, חבר הכנסת זיסמן, יודע את העניין.

אני אינני מנסה להשפיע, אבל כיצד ייתכן כדבר הזה, ואני מדבר לידו, לשיטתו כדמוקרט, כאדם המדבר בשם החופש, בשם ההתחשבות — בירושלים בראש חוצות? בראש חוצות בירושלים לכוא מלכתחילה עם מופע כזה? אני אינני בא להצדיק את האלימות, אדוני היושב-ראש. אבל מלכתחילה, על כך אנחנו מדברים. מי שעושה אלימות כיום יודע שהוא ישלם את המחיר וישב בכית-הסוהר, זה חלק מהמשחק. אבל לא על כך אנו מדברים.

כיצד ייתכן שאדם הנושא דגל של ההתחשבות, של חופש הפרט, לא יבין זאת? הרי זוהי גדולתו — לדעת, להרגיש

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' וירשובסקי:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.
סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מחכרת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:
לקריאה ראשונה מטעם הממשלה — הצעת חוק הדיניים (תיקון מס' 11), התשמ"ט — 1989.
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989, שהחזירה ועדת הכספים.
היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

ח. הצעות לסדר-היום קיום מופעים במסגרת פסטיבל ישראל

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנו חוזרים להצעות לסדר-היום בנושא: קיום מופעים במסגרת פסטיבל ישראל. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל פנחסי.
רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפי המושגים המקובלים בתרבות המודרנית, אפשר לכלול כל מיני דברים מכוערים, שבהזדמנות אחרת היה כל אחד מסתייג מהם, במסגרת של אומנות הציון, הפיסול, או התיאטרון, ואז הם הופכים להיות ראויים לבוא בקהל, ואפילו משבחים זאת. זו איננה השקפת תורת ישראל בעניין. גם תחת מסווה של אומנות, דברים פסולים נשארים פסולים ופגומים והנפש היפה חייבת להתרחק מהם.
הוא הדין בעבודה זרה, ריקודים לעבודה זרה, הקטרת קטורת לאלילים, אינה הופכת להיות מותרת כאשר עושים את זאת במסגרת של אומנות כביכול, כגון הצגת תיאטרון המיובאת מהודו.
לכן פליאתנו רבה על ראש העיר ירושלים, שבמסגרת פסטיבל תיאטרון בעירו, לא בדק מה שניתן לציבור והרשה לכלול בתוך הצגות התיאטרון הללו הן קטעי תועבה והן קטעי עבודה זרה של תיאטרון מהודו.
אך אותם גורמים הגדילו לעשות כאשר כללו באחת מהצגות התיאטרון הללו חומר המצביע על גסות רוח ואי-התחשבות בציבור הירושלמי בצורה הבוטה ביותר. לא אחזור כאן, מעל במת הכנסת, על תיאור הזוועה הזאת, שהעזו להעלותה ברחובה של עיר, במדרחוב, ועוד בירושלים עיר הקודש, לבו של העם היהודי. כאן מדובר בקטע גס ועלוב, אשר שום טענה של אומנות איננה יכולה להצדיק את הצגתו בירושלים, גם לפי טעמים של שוחזרי התרבות המודרנית.
לכן אין זה פלא שנמצאו בירושלים תושבים דתיים וחילוניים שלא יכלו לשאת את החרפה הזאת, שמישהו החליט לייבא לרחובות ירושלים, והציבור הרחב גילה את התרועמותו שלו על המופע ועל ה"תרבות" שראש העיר הביא להם. ולכן תוך כדי מחאה גרמה לפסל או לצירוף זה להיות מסולק מרחובה של עיר ולהצגת התועבה הנדונה להיפסק.
רבתי חברי הכנסת, בדרך כלל אנו נגד אלימות. שלטונות החוק היו צריכים לפעול מראש על-פי הוראות החוק הפלילי כדי לסלק את המופע המתועב מרחובות העיר ירושלים. אולם כשה לא נעשה, זה הזמין את האלימות שהיתה. צריך לדעת, שרחובה של עיר אינו רשות הפרט אלא רשות המשותפת לכול, וכהתאם לכך יש לשמור על צביונו.

לכן, התפלאתי לשמוע פה מחברי כנסת, שלא יכלו להבין את זעמם של התושבים שהפריעו לאותה הצגה וביטלו אותה. זה לא היה ברשות הפרט. מופע המוצג ברשות הכלל צריך להיות מקובל על רוב הכלל, ורוב הציבור בירושלים איננו רוצה זאת.
כפי שאמר ידידי, חבר הכנסת הרב רביץ, לא היו אלה רק דתיים שהפגינו והפסיקו את המופע. היו גם הרבה חילונים שקצה נפשם לראות אמבטיות מלאות מים שבאים לטבול בתוכן כמעט עירומים לגמרי, או להביא מופע, מוצג של אדם עירום, ולהבליט את ערוותו בצורה זו או אחרת.
לכן, אני חושב שטוב עשו אלה שעשו ומה שעשו. אני חושב שהיחוד של העם היהודי, ובמיוחד של עיר הקודש, לא צריך להתבלט על-ידי מופעים כאלה. יש לנו כמה להחגאות ומה להראות לעמים גם מבחינה תרבותית.
אני חושב שנושא כאוב זה צריך להיות נדון במליאת הכנסת.
היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת שטרית רוצה לשאול אותך שאלה.
שמעון שטרית (המערך):
חבר הכנסת פנחסי, רציתי לשאול, האם העובדה שכעיר מסוימת יש נניח 51% חילונים, מתירה לחילונים למנוע כל מיני דברים שהדתיים רוצים לעשות? ולהיפך, האם כעיר שיש בה 51% דתיים — — —
אברהם רביץ (דגל התורה):
באמת.
שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ירושלים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת רביץ, התרתי לו לשאול. אבקשם לתת לו לסיים את השאלה. אנחנו לא מקיימים סימפוזיון על ירושלים. נשאלה פה שאלה לגיטימית וחשובה.
שמעון שטרית (המערך):
אני אישית אולי לא הייתי מציג שם פסל והצגה כזאת, לפי המסורת והחינוך שלי, אבל השאלה היא, האם עקרונית הרוב יכול לכפות על המיעוט ברחובה של עיר השייך לכולם?
רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בשאלתך כעצמך נתת את התשובה, האם הרוב יכול לכפות את דעתו על המיעוט. פה היה מקרה הפוך. המיעוט רצה לכפות דעתו על הרוב. רוב הציבור בירושלים, בכלל זה

החילונים, רובם ככולם לא היו מרוצים והם שהפריעו למופע. זה לא היה מופע שבו נכחו רק דתיים.

עמנואל זיסמן (המערך):

האם אתה תומך בדעתו של חבר הכנסת רביץ, שלו היתה ההצעה במקום סגור יכולת להשלים עמה?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לצער, יש מקומות סגורים רבים שהמופעים בהם לא מגיעים לירידת הציבור. לו היה זה מופע סגור, יכול להיות שאנחנו לא היינו שומעים ולא יודעים כלל על כך. אלה דברים שנעשים בכל יום, אבל אם המופע נערך ברחובה של עיר, בשטח של כלל הציבור, הרוב לא יכול למנוע מהמיעוט להשתמש בזכותו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת פנחסי. תמו ההצעות בנושא הזה. אבקש משר החינוך והתרבות להשיב על ההצעות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אקצר בדברי ואציין כמה נקודות: לא ראש העיר הוא הכתובת ולא השר, שר החינוך במקרה זה, או איוז אישיות שנבחרה. אלא היתה הנהלה עצמאית, שיש כתוכה גם אנשי ציבור וגם עובדים, והיא קובעת את הרפרטואר בכל נושא הקשור לפסטיבל ירושלים. היא הכינה את תוכנית הפסטיבל, היא קבעה את תוכנו. לא לראש העיר, ידידי מר טדי קולק, ולא למשרד החינוך והתרבות יש רצון ויכולת להתערב בשיקולים האומנותיים, ואין בדעתנו להיכנס לכך. עמדתנו ככלל היא, שאין להתערב מצד הממשלה בתוכן האומנותי של מופעי תרבות ואומנות.

כאן היה מקרה שחלק מן הציבור התנגד למופע. לא אעמוד על השאלה, האם הוא רוב או מיעוט. לפעמים יש להתחשב במיעוט, החוכמה היא להתחשב במיעוט, לכן לא משנה מי היה רוב ומי המיעוט. לא זאת השאלה. השאלה היא: איך הגיבו על המופע — ואני מתייחס לקטע הראשון בלבד. אני גם לא רואית את המופעים השני והשלישי. הראשון, שהיה עילה לאלימות — יש לגנות כל פעולת אלימות. יש הרבה דרכים להפגנות ולמחאות. יש שלטים, יש קריאות, יש גם פניות שאפשר להפנות לראש העיר, להנהלת הפסטיבל. אפשר היה לארגן הפגנה, גם זה אפשרי, ובלבד שלא תהיה אלימות בכוח והסרת איזה דבר שלא מוצא חן בעיניך בכוח הזרוע.

להנהלת הפסטיבל, שאליה הובאו הטענות וההערות שהושמעו: אני אישית חושב, לאחר כל מה שאמרתי, שהנהלת הפסטיבל, שאמורה להביא לירושלים מופעים תרבותיים לא רק מישראל אלא גם מן העולם הרחב, אולי יכולה להבחין במידת הרגישות — וכתבתי את הדברים האלה לפני ששמעתי את דבריו של חבר הכנסת רביץ. כאשר יש מופעים באולמות, האיש שקנה את הכרטיס יודע מה צפוי לו. הוא הולך לשם, רואה וקונה, לעומת זאת, כאשר אתה מביא מופעים שונים אל הרחוב ואל הציבור חייבת להיות רגישות מסוימת. אני נגד כל אלימות או התערבות בתחום האומנותי, לא אני אגיד להם מה להציג, אבל להנהלת הפסטיבל ולאנשי הציבור שכתוכה צריכה להיות איוז רגישות לדעת, אם אתה מביא לציבור משהו, מה טיבו של אותו מוצג שאתה מביא לפניו. אני לא רואה בזה פגיעה בחופש האומנות והתרבות. מה קרה? צריכה להיות התחשבות באוכלוסייה מסוימת שיש בירושלים. אינני רואה בזה פגם.

שמעון שטרית (המערך):

יש בזה פגיעה במובן זה שהיוצר יחשוש כל הזמן איך לבטא את עצמו כדי שלא לפגוע בקהל זה או אחר. קוראים לזה "chilling affect".

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תרשה לי. זה יותר מארכע שנים יש לנו בכנסת הרכה מאוד ויכוחים לגבי הצגות, לגבי מופעים, לגבי תיאטרונים אלה ואחרים, ותמכתי בהסרת הצנזורה על מחזות. לא על סרטים, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני דיברתי על חוק הצנזורה על המחזות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

עכשיו אתה אינך מדבר, אתה רק מאזין. ישב כדור ויידום

אני בעד צנזורה על סרטים, ואמרתי זאת בכנסת. אינני חושב שחופש התרבות או אומנות הביטוי ייזנקו אם תהיה התחשבות מסוימת בציבור. קצת אנטנות ורגישות. אני לא רואה בזה פגם.

אני מגנה את האלימות. אסור לתת לאלימות להיות כלי ביטוי. היום זה אתה, מחר זה אני. אי-אפשר בכוח הזרוע להעביר דברים ולשכנע. זה יהיה אסון לכולנו. היום ידך על העליונה, מחר תהיה ידו של מישהו אחר על העליונה, בדברים שהם יקרים וחשובים לך.

לא דיברתי על המופעים השני והשלישי, שרק קראתי עליהם בעיתון ולא התייחסתי אליהם, אלא למופע הראשון, אשר הוסר בכוח ובאלימות. אני רואה כמה שאירע אחר כך מין המשכיות של אותו דחף של אלימות. המשטרה צריכה למנוע זאת בכל דרך אפשרית.

הערה לחבר הכנסת פנחסי: לא ראיתי את המופע שהביאו מהרוד. אינני יודע אם זו עבודה זרה או לא. אני מציע לך לנהוג כמנהג גדולי ישראל רבים, שראו וידעו מה עבודתם של אחרים, אם זו אומנם עבודה זרה. לא הטיפו לעבודה זרה. מותר לפקוח את העיניים ולכרות את האוזניים למה שיש בעולם. הרמב"ם, הנשר הגדול, לא ידע את אריסטו?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הקטרת קטורת ועבודה זרה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

איוז קטורת? אתה היית שם? ר' יהודה הלוי אומר: ואל חשיאך חוכמת יונית, שאין בה פרי כי אם פרחים. איך הוא יודע שאין בה פרי? הוא קרא, הוא יודע.

אני אומר, שצריך לדעת מה מתרחש בעולם. ראה נא, הקדוש-ברוך-הוא ברא את כל יצוריו, ולפניו באים לחשבון. הוא ברא, בין היתר, 600 — 700 מיליון איש כהרוד ועוד 1.1 מיליארד בסין. זה לא מעניין אותך ואותי לדעת — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה היה מזמן, אדוני השר, היום יש כבר יותר.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שר החינוך והתרבות י' נבון:

שום קטורת. אתה אינך רוצה לדעת? לא מעניין אותך לדעת כמה הם מאמינים? מה, הם יטיפו לי? אני אשנה את דחי ואת דעתי בגלל זה?

עמנואל זיסמן (המערך):

אל תפריע לי עכשיו, אני למדתי את זה ממך. אתה הראשון שהשתמש בצעד הזה מאז אני בכנסת, ולמדתי משהו ממך.

מאחר שהנושא שאנחנו דנים בו נוגע לירושלים, רגישותו גדולה מאוד. הרי איננו מדברים אך ורק על הצגה מסוימת שפוצצה כאלימות, ככוונה תחילה וכודון. בעניין הזה אני מצטרף לגינוי שהושמע כאן, וכבר עשה זאת שר החינוך והתרבות. אבל אני רוצה להסביר, שאנחנו חיים לאורך של מוסכמות. אביא דוגמה — בעיר הזאת, מאז קום המדינה, מתנגדים בחריפות ובקיצוניות לתחבורה ציבורית בשבת. אבל הכול, גם המתנגדים, משלימים עם נסיעות במוניות — זה נקרא סטטוס-קוו. נוסעים במוניות בשבת, אבל לא באוטובוסים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
גם התחשבות חברתית.

עמנואל זיסמן (המערך):

אני נמצא בעיר הזאת מאז היותה כירת ישראל, במרס 1949, ולא ראיתי בה הפגנות נגד נסיעות במוניות בשבת. כן ראיתי שהיה ניסיון. נפסד ומכוער להנהיג נסיעה בשבת באוטובוס על-ידי תנועה מסוימת.

מהותה של הדמוקרטיה היא, שהרוב לא זו בלבד שהוא מתחשב במיעוט, אלא הוא עושה הכול על-מנת שלא להכניס, לא לגרות. אני הקשבתי לדבריו של חבר הכנסת רביץ, ואני יודע מה דעתו בנדון. במשך שנים הייתי אחראי לחיק התרבות בעיריית ירושלים. נכון אמר שר החינוך והתרבות — יש הנהלה עצמאית שהחליטה להעלות את ההצגה "ישור" על חומות העיר העתיקה. הדבר הזה נודע לנו בדיועד, והצטרפתי צער עמוק על כך, כי לא צריך להעלות הצגה הקשורה בישור, עם כל מה שכרוך סביב זה, כפי שהיה לפני שנה, דווקא על חומות העיר העתיקה. ליד מצודת-דוד, שהיא סמל לשלמותה של ירושלים. לכן אני אומר, שאני מצטער על כך. אני בעד חופש הביטוי, בעד חופש האומנות. טעות היתה לעשות זאת בלב ירושלים, בכיכר-ציון. אני מצטער על שאני צריך לומר זאת כאן. לפני שמועצת העירייה מתייחסת לנושא. אני מגנה את האלימות. אין זו הדרך לפתור בעיות. אני מגנה את קהילות-החושבים, ואני בהחלט חושב, שזו קהילות-חושבים. אפשר היה להעלות אותה הצגה במקום אחר.

שמעתי מה שהיה לגבי הורו, אבל זה היה באולם.

כשצינו כאן את יום-ירושלים, אמרתי כנאומי, שאם לא יהיו הכנה וויתורים הדדיים, לא נוכל לקיים את החיים בעיר כה קשה, מורכבת ומסובכת כמו בירת ישראל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה. אני מבין שאתה מבקש להסיר את ההצעה שלי מסדר-היום. חבר הכנסת יאיר צבן מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת פרוש. בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אפשר לדעת — — ?

היו"ר מ' וירשובסקי:

על כל הצעה יש דרישה להסיר את ההצעה מסדר-היום. אני אקפיד על לוח זמנים, ואני מצטער על שלא הקפדתי על כך די עד עכשיו.

אני לא רואית מה היה שם, אבל הגיע משהו מהורו ומהוה מכורמה. כן, ישראל היא יהודית מאוד. אבל היא גם פתוחה לדעת, לראות, לשמוע. זה לא אומר שנשנה את עצמנו. זה היה בכל הדורות — הרשימה ארוכה, ולא עכשיו הזמן לפרט מה היה כימי-הביניים, מה היה בתקופת המשנה וכמה מהשפה היוונית נכנס ללשוננו. אבל נניח לדברים הללו, לא צריך להתנפל על כל דבר.

אני נגד אלימות, נגד התערבות בתוכניות שלהם. בהנהלת הפסטיבל יש גם אנשי ציבור, והם צריכים להתחשב במי שיוצאים מהאולם אל הרחוב. כשאדם קונה כרטיס להצגה באולם — זאת אחריותו שלו, הוא בחר ללכת לאותו מקום. אבל, כשסתם אנשים מסתובבים ברחוב, ואתה מביא לשם מופע כלשהו, עליך להתחשב ברגשותיו של הציבור הזה.

הדברים נאמרו, וזו איננה הצעה דחופה, כי הדבר כבר אירע. ההגדרה שניתנה בעבר להצעה דחופה לסדר-היום היתה: הצעה שבאה למנוע משהו העומד להתרחש. במקרה הזה הדבר כבר התרחש.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני השר, זה המשיך להתרחש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר רוצה להציע משהו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אם המציעים יסכימו להסתפק במה שאמרנו פה, בבקשה. אם לא, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מוכן לשאול את המציעים, חבר הכנסת שטרית, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

שמעון שטרית (המערך):

אני מצטער, אני בהחלט לא מוכן להסתפק — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני חושב שלא צריך להמשיך לשאול ברגע שאחד המציעים איננו מסכים. מליאת הכנסת תחליט מה לעשות. השר מציע להעביר את הנושא לוועדה. יש כמה הצעות אחרות, ונשמע אותן עכשיו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, לאור העובדה — — — אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר, הרי אמרת, שאם אין הסכמה יועבר הנושא לוועדה, ואני יוצא מתוך הנחה שאתה מבקש זאת לאחר שחבר הכנסת שטרית אמר מה שאמר.

יש הצעות אחרות. אני מזמין את חבר הכנסת זיסמן, המבקש להסיר את הצעתי.

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת וירשובסקי הציע לדון בהצעה במליאה. אני מבקש להתנגד לכך. אבל, אומר בכנות, שאני רוצה להשתמש בתרגיל הפרלמנטרי שלמדתי כאן, ולא באוניברסיטה ולא כמורה לאזרחות. למדתי כאן, שכדי לדבר בנושאים כאלה אתה צריך להתנגד, וזאת אתה יכול להביע את דעתך.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אבל מישוה אחר יכול להתנגד.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החינוך והתרבות, האנציה בקשר רב לדברך, ואני מסכים כמעט עם כולם. אינני מבין, מדוע, אחרי שסיימת את דברך, הטלת את כל ההצעות לסל אחד, והעברת אותן כעסקת חבילה לוועדת החינוך והתרבות. למשל, כשאני חושב על דבריו של ידידי הטוב, חבר הכנסת פרוש — אינני חושב שעל-פי העמדה שנקטת יש מקום לדון בכנסת על הדברים שאמר חבר הכנסת פרוש.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אתה לא מתכוון לעניין תנועות-הנוער.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בעניין תנועות-הנוער היכיתי ככילין אוזניים לשמוע את אשר יש לו לומר לציונות הדתית, ולא שמעתי. הוא דיבר רק אל הציונות החילונית. אבל מובטח לי, שכשיהיה דיון בנושא אחר, הוא יאמר את אשר עם לב ציונות הדתית.

אין זו הפעם הראשונה, ולא הפעם השנייה, שחברי כנסת עולים אל הדוכן הזה כאילו היינו התאגדות המבקרים של התיאטרון, או הקולנוע או הספרות, ומנסים להפוך את הכנסת לשופטת ופוסקת בענייני תרבות. זה לא יצלח בידם. מפני שכוח היצירה ורוח היצירה אינם ניתנים להכנסה לסד של החלטות של מוסד פרלמנטרי או מוסד אקדמיטי כלשהו.

לכן אני מציע, שאנחנו נגדל מן הנוהל הבלתי-מתקבל על הדעת הזה.

יש מקרים קיצוניים ביותר, שבהם יש אולי מקום לדיון על היבטים פוליטיים מובהקים של יצירה תרבותית כלשהי. אני זוכר שהיתה הפרשה בפרנקפורט עם הצגה בעלת אופי אנטישמי, ולא היה לנו דרך אחרת לבטא את המחאה לגביה, אבל לא התייחסנו לצדדים האומנותיים.

אני שותף לדברים שנאמרו כאן על הצורך בגילוי רגישות לאמונות של בני כל הדתות. כשאני אומר "לאמונות של בני כל הדתות", ודאי שאני שם במקום האחרון את אמונתם של בני הדת היהודית. אנו דואגים לרגישותם הלאומית של בני עמים אחרים, וזה כולל בוודאי גם את בני עמנו. אבל, ריבוננו של עולם, האם כאן אנחנו נקבע את הכללים והסייגים? האם כאן אנחנו נקבע את המתכונים של היצירה? מדוע עלינו להטריח את עצמנו בדברים הללו? הגינני של האלימות — תגונה האלימות.

עולה חבר הכנסת פנחס, אף הוא ידידי, ואומר כאן דברים על מופע של התרבות היהודית, שכמו חלקים גדולים בתרבות היהודית שלנו, גם היא שאובה מיסודות אמונתם של בני אותו עם. כאשר להקת ריקודים חילונית של מדינת ישראל רוקדת בחוץ-לארץ ריקוד חסידי מסורתי, ריקוד השאוב ממעייני היצירה הדתית שלנו, האם מוסלמי הרואה זאת או נוצרי הרואה זאת, פרוטסטנטי או קתולי, יעלה בדעתו לפסול את ההצגה הזאת מכיוון שהיא נשענת על האמונה היהודית? אותם ריקודים פולחניים של דתות בני עמי הודו יש בהם דברים יפים, ומותר לנו ליהנות מהם בלי לקבל את האמונה המסתתרת מאחוריהם. על כל זה אתם רוצים לדון כאן? אפילו אותי, המתנגד לדיון כאן, הבאתם לכך שאדבר על זה.

אני מציע להסיר מכשול מפני עיוור ולהוריד את הנושא הזה מסדר-היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברת הכנסת עדנה סולודר מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רביץ.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, האמת היא, שאני מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רביץ רק בגלל הנימוקים שבהם הוא פתח את הצעתו לסדר-היום. חבר הכנסת רביץ אמר, שירושלים היא עיר שחוכרה לה יחידו, ובצעם פירש את זה: עיר שעושה חברים זה לזה. אם אני מתייחסת ברצינות לטענתך, שירושלים היא עיר שעושה חברים זה לזה — אחר כך אמרת עוד, שמרבית האוכלוסייה היא אוכלוסייה דתית — אני חושבת שחברות נוצרת על-ידי הבנה, והבנה נוצרת על-ידי פתיחות, ופתיחות נוצרת כשיש רגישות של אנשים זה לזה. לא שמעתי בנאום שלך את הדברים האלה.

אני חושבת גם שצריכה להיות רגישות, אולי רגישות יתר, אצל המארגנים כאשר עושים את האירועים ברחובות ויש אוכלוסייה שהיא אוכלוסייה שונה, אבל בשום פנים ואופן אינני יכולה לקבל את דרך התגובה, תגובה אלימה שמטרתה להפסיק את אירועי הפסטיבל. היא איננה עולה בקנה אחד עם מה שאתה עצמך הצגת כאן, שזאת עיר שחוכרה לה יחידו והיא מחייבת חברות זה לזה.

מהטעם הזה אני מציעה להסיר את ההצעה, כי הדיון צריך להיות במקום אחר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחברת הכנסת סולודר. חבר הכנסת בריזהר מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת פנחס, ואין לא? הקומפלט הושלם. חשבתי שההצעה של חבר הכנסת שטרית תהיה ללא עוררין, ולא היא. בבקשה, חבר הכנסת בריזהר, ואחריו — חבר הכנסת ריבלין, המבקש להסיר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שטרית.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שתי נקודות צריכות להיות ברורות וכולנו. הנקודה הראשונה: להגיד "לא" לאלימות בכל צורותיה ולא להצדיק אלימות בשום צורה ודרך.

רבותי חברי הכנסת, בשבוע האחרון אנחנו שומעים יותר מדי הצדקות לאלימות בבית הזה, במקום הזה. יותר מדי אנשים מוצאים דרך להסיר לנו מדוע צריך להבין את אלה שהשתמשו באלימות. אני רוצה לומר: דין אחד לכולם, ואינני מוכן לקבל מכל כיוון שהוא הצדקה לאלימות. זאת אני אומר גם לאותם אנשים שקמו פה ומצאו דרכים להסביר מדוע השתמשו באלימות. התשובה היא "לא" מוחלט, אנחנו לא נקבל את זה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל הם הסבירו את זה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אין הסברים, לאלימות אין הסבר. זו נקודה אחת.

הנקודה השנייה נוגעת לשימוש בשכל הישר לגבי בחירת חונניות, לגבי מה מציגים, היכן ולמי. אני מוכן להתוודות באוזני חברי הכנסת: אני בא מאותה גולה — בולגריה — שאומרים לגביה, שכשהקדוש-ברוך-הוא יירד לכדור הארץ הוא נעצר בשעריה, לא נכנס לשם, ואנחנו, היהודים הכולגרים — אלוהים ישמור — יותר גויים מהגויים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אל תדבר בשם כולם.

שושנה ארבל-אלמולוזני (המערך):

האחרים. אין כפייה דתית, חלילה, ואין כפייה אנטי-דתית, חלילה וחס.

אני חושב בהחלט, כשאשר מתקיימים מופעי רחוב, יש להקפיד הקפדה יתירה בנושא זה. ועדת הרפרטואר של הפסטיבל איננה יכולה לעשות דין לעצמה בשם חופש הביטוי וחופש התרבות. פגיעה ברגשותיהם של חלק מחושבי ירושלים היא פגיעה ברגשותיהם של הירושלמים כולם. אדם הרוצה לבוא ולראות מופע, יתכבד ויראה זאת באולם סגור. הרחוב שייך לכולם, עד אחד. אין כפייה כזאת ואין כפייה כזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. לפני שניגש להצבעה, אשאל את המציעים, אם הם מסכימים להעביר את הנושא לדיון בוועדה. חבר הכנסת שמעון שטרית, האם אתה מסכים?

שמעון שטרית (המערך):

מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מנחם פרוש, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדה?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כן, אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אברהם רביץ, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

אברהם רביץ (רגל התורה):

כן, לוועדת החינוך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מדובר על ועדת החינוך. חבר הכנסת רפאל פנחסי, האם אתה מסכים?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן, לוועדת החינוך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני חושב שפניתי לכולם.

שמעון שטרית (המערך):

לא פנית אל עצמך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

פניתי אל עצמי ועניתי.

אנחנו ניגשים להצבעה. מכיוון שלגבי כל אחת מההצעות יש שתי אפשרויות, להעביר לוועדה ולהסיר מסדר-היום, אעמיד אותן להצבעה זו מול זו, ואשאל לגבי כל הצעה בנפרד. מי שהוא בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה יצביע בעד, מי שהוא בעד ההסרה — יצביע נגד.

ההצעה הראשונה היא של חבר הכנסת שמעון שטרית. מי בעד ומי נגד? נא להצביע.

קריאות:

ידיים, ידיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חזקה עלינו יד האלקטרוניקה, אבל אם יש קושי כלשהו, נחזור לימים הטובים. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת שטרית לוועדה — ירים ידו. מי בעד ההצעה להסיר את הנושא?

מיכאל בר-יוהר (המערך):

אבל יש יחס של כבוד לערכים דתיים, מסורתיים ולאומיים ולרגשות של בני אדם. כאשר יושבת הנהלת הפסטיבל ומתכננת תוכנית, צריך גם שיהיה שכל ישר — מה נותנים, היכן ולמי. אני נלחמתי למען ביטול הצנזורה על התיאטרות; גם עכשיו אני חושב שצריך לבטל את הצנזורה. אדם הנכנס לתיאטרון יראה מה שהוא רוצה ויעשה את הצנזורה שלו. אבל כאשר אני יוצא לרחוב, אני צריך לשקול אם במה שאני עושה אני פוגע בערכים של משהו אחר, על אחת כמה וכמה בערכים שלי עצמי, של הדת שלי, של העם שלי, של המסורת שלי. זה מחייב את מתכנני האירועים הציבוריים והפומביים לקצת יותר מחשבה.

אני יכול לצטט הודעה של ועדת החינוך והתרבות — לא תוכן בדריש אלא הודעה. אנחנו שמענו את תוכנית הפסטיבל בוועדת החינוך והתרבות — נדמה לי שהרב רביץ היה נוכח — ביקרנו בדריש מסוימים בפסטיבל וגם ביקשנו מהם, אמרנו להם: אתם בהחלט עצמאיים וריבוניים להחליט על התוכנית, אבל אנחנו מבקשים מכם, לפני שתחליטו סופית תבואו לפנינו, חספרו לנו מה אתם עומדים להחליט, אולי נוכל לתת לכם עצה טובה, לא התערבות, חלילה, צריכה להיות איזו מחשבה, מפני שאסור שאגף מסוים או חפיסה מסוימת יעשו מה שטוב בעיניהם בלי להתחשב ברגשות אחרים. וכבר תיאר קודם חברי, חבר הכנסת זיסמן, מופע מסוים שבאמת פגע ברגשות ללא שום צורך.

אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת פנחסי בנושא הזה. עם זאת, אשמח מאוד אם הרוב יהיה נגדי והדבר יידון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אחרון המסיירים — חבר הכנסת ריבלין, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שטרית.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב ראש, רבותי השרים, חברי הכנסת, סוף מעשה במחשבה תחילה. יחד עם חברי סיעתי, הייתי בין אלה שהצביעו ללא היסוס ופקפק, בלי סייג ושיור, בעד ביטול חוק הצנזורה. חשבנו, ואנחנו חושבים, שאין צורך בצנזורה במדינת ישראל, שבה רמת האוכלוסייה היא כזאת, שהיא יכולה לקבוע מה תרצה לראות ומה לא תרצה לראות. יתר על כן, אחד הנימוקים היה, שהצנזורה מגרה את האנשים לראות גם דברים שלא רצוי לראות.

הפסטיבל בירושלים הפך שם דבר. עם זאת, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שטרית מסדר-היום מטעם פשוט ויחיד, ואנמק זאת בסיפור: היה לי יוכוח עם מורה ורב שיש לי, והוא אינו זת תנועת, ראש העיר המהולל של ירושלים טדי קולק, בנושא שהיה קשור לבחינת הפרשיות ב"שטח G" לעומת החפירות מתחת לכותל. לגבי "שטח G" טען ראש העיר בלהט, שמדובר בחופש ארכיאולוגי, בחופש המחקר. אך באותה עת, או סמוך לכך, אולי כמה שעות לאחר מכן, בא ויצא אותן חפירות כותל הפוגעות ברגשות המוסלמים.

להבדיל אלף אלפי הבדלות, אני רוצה לבוא ולומר, כי ביטול חוק הצנזורה, כמו הנושאים הנדונים פה, משמעותו אחת — שכל אדם יחיה באומנתו, שכל אדם יראה מה שיאבה, אבל, בשום פנים ואופן לא יתן לכפות על הציבור דבר שהוא אינו רוצה בו. הציבור הוא הציבור כולו, אין לפגוע ברגשותיהם של אלה כשם שאין לפגוע ברגשותיהם של

ה צ ב ע

הי"ר מ' וירשובסקי:

בסדר. רבותי, אני מבין שהצעה נכונה הוצעה על-ידי שר החינוך והתרבות, וזה מטבע הדברים. כמורכב היתה גם הסכמה נכונה של המציעים. לכן אני מעמיד להצבעה, ושואל, מי בעד ההצעה להעביר את כל ההצעות לדיון בוועדת החינוך והתרבות, ומי נגד.

חברי כנסת נכבדים, אני מבין שהאוטומציה כבר עובדת, ולכן אנו יכולים להשתמש באלקטרוניקה. אני שואל: מי בעד העברת כל ההצעות בנושא לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת? נא ללחוץ על הכפתורים המתאימים.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת החינוך והתרבות — 13

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך

והתרבות נתקבלה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני לא נגד, אני פשוט עיוור צבעים.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש מכם להבין, שהיושב-ראש משתמש בפעם הראשונה באמצעים האלה. אני קובע, שההצעה נתקבלה ב-13 קולות נגד 1, וללא נמנעים. כל ההצעות עברו לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

שמעון שטרייט (המערך):

אדוני היושב-ראש, אולי לא שמעת. למען הפרוטוקול אני מבקש שיירשמו 14 קולות בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה, כי חבר הכנסת הרב רביץ טעה והצביע נגד, בעוד הוא רצה להצביע בעד.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני לא מתקן שום דבר, אבל אני גם חושב שזה לא מעלה או מוריד, אלא אם כן יש לחבר הכנסת הרב רביץ דעה אחרת.

ט. שאלות ותשובות

189. ירידת עולים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ' בשבט התשמ"ט (26 בינואר 1989):

אחת הקבוצות שממעיטים להזכיר אותה בנושא הירידה היא העולים החדשים. הבעיה חמורה במיוחד עקב המשמעות שיכולה להיות לחזרת עולים לארצות מוצאם על העלייה הפוטנציאלית.

ברצוני לשאול:

1. האם יש במשרדך נתונים לגבי התופעה של ירידת עולים?

2. האם במשרדך מתייחס לבעיה באופן מיוחד ונפרד מבעיית הירידה הכללית?

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שיש רוב להצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא, סליחה, יש שמונה מול שמונה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני אעמיד את ההצעה להצבעה פעם נוספת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

האם ההצעה היא לא להסיר מסדר-היום?

הי"ר מ' וירשובסקי:

היתה הצעה להעביר את הנושא לוועדה, והיתה הצעה להסיר את הנושא מסדר-היום. אני רואה שהיתה פה אי-הבנה, ואני מתנצל.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אולי אפשר בכל זאת להפעיל את האלקטרוניקה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לומר משהו לפני ההצבעה החוזרת.

הי"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, זכותך.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יכול רק לתת עצה, ואתם יכולים לקבלה או לדחותה. אני מיעץ שכל ההצעות כאחת תועברנה לדיון בוועדה. אני מציע שלא להסיר שום הצעה מסדר-היום. כרוב מקרי זה או אחר, יכול להתהוות מצב שונה, ולא כדאי להגיע לכך. לדעתי, הנושא מעניין בהחלט, וכדאי שישמעו הדעות השונות בנוגע אליו.

כאמור, אני מציע להעביר את כל ההצעות כאחת לדיון בוועדת החינוך והתרבות, בלי להתייחס עתה כלל לתוכן.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אנו מקבלים את הצעת השר ומבקשים הצבעה אחת על כל ההצעות יחד.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, נתבקשתי וקיבלתי את הבקשה, שהשר לקליטת העלייה ישיב עתה על שתי שאלות, ולאחר מכן נעבור לנושאים האחרים שעל סדר-היום. בבקשה, אדוני.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
ומה יהיו הנושאים לאחר השאלות?

הי"ר מ' וירשובסקי:

נתבקשתי והסכמתי, שתהיה החלפה בין הצעתו של חבר הכנסת פרוש לבין זו של חבר הכנסת יצחק לוי. קודם יבוא הנושא של האשפה בתל-אביב, ולאחר מכן — אי-שינוי שיטת הבחירות.

השובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

השובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מספרי העולים מברית-המועצות בחמש השנים האחרונות: בשנת 1984 עלו 345 עולים; בשנת 1985 — 342; בשנת 1986 — 220; בשנת 1987 — 2,083; ובשנת 1988 — 2,250.

2. המחלקה לקליטת חברתית של משרדנו יזמה פעילות חברתית-רוחנית, אשר הולכת ומתרחבת — בירושלים, בחיפה, בנתניה ועוד; ב. במסגרת הקליטה הישירה, אפשרויות הפעולה רחבות יותר. אנו נערכים לקליטת העולים בבתי-מלון מתאימים, שם נתחיל בקליטה רוחנית, אשר תלווה את העולה בתחנותיו הבאות, דירה שכורה או דירת קבע; ג. המשרד מהדרק את הקשרים ומסייע לארגונים הדתיים העוסקים בקליטת העולים; ד. נערים ונערות מארצות מצוקה, משתדלים לכוונם למסגרות דתיות; ה. הועמד תקציב משותף לסוכנות, למשרד הקליטה ולמשרד הדתות לרכישת תשמישי קדושה לנצרכים מארצות מצוקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מודה לשר לקליטת העלייה, שבזאת סיים את תפקידו הפרלמנטרי להיות. אני מצטער על ששני חברי הכנסת שהגישו את השאילתות אינם נוכחים כאולם, ולכן הועברו התשובות לפרוטוקול. אני מתנצל, אדוני, על שהיית צריך לשבת על לא כלום זמן ארוך כל כך.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הוא דווקא נהנה מהשיבה כאן.

אריה אליאב (המערך):

וזה לא היה על לא כלום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני בטוח שהוא נהנה מהשיבה כאן, אבל חבל שישב כאן כל כך הרבה זמן.

י. הצעה לסדר-היום

ערמות אשפה בתל-אביב

היום קראנו בעיתונים, שראש העיר נותן עוד יום אחד לעובדים לחזור לעבודה, ולא — יפעיל קבלנים פרטיים.

השר לאיכות הסביבה הודיע כבר לפני כמה ימים שיעשה לסילוק האשפה, ואכן, אדוני השר, משאיות מספר פינו אשפה בכמה מרחובותיה הראשיים של תל-אביב. מספר המשאיות נתון במחלוקת, המעשה עצמו לא פתר את הבעיה, רוב רובה של תל-אביב נשארה קבורה תחת ערמות אשפה.

אני מקווה מאוד שהלשונות הרעות, המתארות את מעשה ההוצאה של כמה משאיות לרחוב כתרנלי יחסי ציבור של השר, טעות ומטעות, וודאי היה ניתן להקל את סבלם של התושבים, וזו היתה כוונתך. אך זה נשאר בכל זאת כטיפה מן הים.

הרשה לי להעיר לך, אדוני השר, שלא נעם לי לקרוא שהמקומות הראשונים שמהם מיהרו לפנות אשפה היו דווקא רחובות מרכזיים כאבן-גבירול, כ"היהודה וכדומה, רחובות שבמשך כל השנה זוכים לטיפול טוב יותר מבחינת תאורה, סימון כבישים וטיפול, בהיוחס במרכז העיר. האם גם לעניין

1. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כוללת מדי שנה בשנתון הסטטיסטי הרשמי גם נתונים סטטיסטיים לגבי שיעורי ירידת עולים. מלוח הנתונים עולה, כי שיעורי ירידת עולים מן הארץ נבדקים בכמה מישורים, כגון ארצות מוצא, קבוצות גיל, עומק שהייה בארץ — שנה לאחר העלייה, שלוש שנים לאחר העלייה, ועוד. מהנתונים האלה עולה, כי הנטייה לרדת בולטת בקרב עולים מצפון-אמריקה, ממערב-אירופה ועולים בכוח.

הנתונים האחרונים מראים, כי שנה לאחר העלייה ירדו מהארץ 11% מקרב עולי 1986. עדיין לא נעשתה בדיקה שלוש שנים מיום עלייתם.

2. אין המשרד מקיים מסלול נפרד לטיפול בבעיית הירידה של עולים. המשרד עושה מאמצים ניכרים לשיפור השירותים לכלל אוכלוסיית העולים, וזאת במסגרת הרפורמה ושינוי שיטת הקליטה ל"קליטה ישירה", שתאפשר לקלוט את העולה היישר לתוך החברה הישראלית.

644. ההגירה היהודית מברית-המועצות

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

בעיתון "המודיע" מיום כ"ג בכסליו התשמ"ט — 2 בדצמבר 1989, פורסם, כי ההגירה היהודית מברית-המועצות היא הגבוהה ביותר מאז 1980. כמרחן פורסם לאחרונה כמה פעמים, כי צפוי גל עלייה גדול מברית-המועצות בשנה הקרובה.

ברצוני לשאול:

1. כמה עולים הגיעו מברית-המועצות בכל אחת מחמש השנים האחרונות?

2. האם פועל משרד הקליטה כדי להעמיד לרשות עולים אלה 'תנאי קליטה מבחינה דתית ורוחנית'?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי להעלות את ההצעה לסדר-היום מס' 1030 בנושא: ערמות אשפה בתל-אביב.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תל-אביב מוצפת באשפה בימים אלה. סכל התושבים והעובדים בעיר הולך ומתגבר מיום ליום. ערמות האשפה הולכות ומצטברות. יחד עם הלכלוך הרב הנערם על המדרכות ועל הכבישים מצטברות גם סכנות תברואיות חמורות לכל אוכלוסיית תל-אביב, ואיננו יודעים מה עוד יכול לקרות אם השכיחה הזאת תימשך.

עיצומי עובדי התברואה של עיריית תל-אביב נמשכים ימים רבים, ופתרון אינו נראה באופק. ההיפך הוא הנכון. המצב הולך ומחמיר, והסכל הולך וגדל. אין זו הפעם הראשונה שבתל-אביב יש שכיחה כזאת, אין זו הפעם הראשונה שהטיפול לסיום השכיחה כשלני ומתמשך. ההתרשמות של הציבור היא, שהעירייה אינה מתאמצת לחסל את השכיחה.

טונות האשפה שיש ברחובות תל-אביב. אם כן, הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי היא במקומה.

אני רוצה לפנות לעירייה, לעובדים ולאוצר ולבקשם שהסכסוך הזה יסתיים, כדי שהעבודה התקינה לפינוי האשפה מרחובות תל-אביב תתחדש בהקדם האפשרי. אם זה ניתן — מוטב שזה יקרה כבר מחר.

אני מוכרח לומר בצער שהבוקר, כאשר משאיות הפינוי יצאו לעבודה מאתר הריכוז שלהן במגרשי החנייה מול גני-התערוכה בתל-אביב, הגיעה משלחת של עובדי התברואה בתל-אביב — אינני יודע אם הם נציגי הוועד אם לאו — והודיעו לקבלנים המפעילים את מכונות פינוי האשפה שאם הם ימשיכו בעבודה הם יציתו, היינו עובדי התברואה בעיריית תל-אביב, את המכונות המפנות אשפה. מאוד הצטערתי על כך.

ביקשתי מהגורמים במשרדי המטפלים בדבר להביא את ההודעה הזאת לידעת הגורמים המוסמכים, לידעת המשטרה, ופניתי גם לעובדי עיריית תל-אביב, לעובדי התברואה, וגם לראש העיר, שיימנעו בכל מקרה מנקיטת כל צעד בלתי-חוקי להפסקת העבודה, מפני שזו בעיה אקוטית ומיידית. פינוי האשפה הוא צורך מידי. במשך שלושה שבועות לא היתה שום התערבות בסכסוך בתל-אביב, לטוב או לרע, ועל כך גם היתה ביקורת מפי חבר הכנסת יצחק לוי. אבל לאחר שלושה שבועות ועם התחממות הטמפרטורה, לא ייתכן להניח למצב כפי שהוא. עובדי העירייה יוכלו להמשיך במאבקם, הנהנה מתמיכה מלאה של ראש העיר, גם אם ישוכו לעבודה ויעסקו בפינוי האשפה.

אין ספק שמייד עם קבלת ידיעה על שובם של העובדים לעבודה יפסיק המשרד לאיכות הסביבה את פעילותו בשטח, אבל עד לשובם — אני חושב שיהיה זה חיסר אחריות ציבורית מדרגה ראשונה אם לא יטופל נושא מצבורי האשפה בתל-אביב. כתנאים הקיימים זה יכול להיות מקור קשה מאוד של מפגעים, של זיהום, של ריחות רעים וגם של מחלות, העוללות להתפשט כתוצאה מן המצב.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת. הנושא הוא חשוב ובעייתי. אני מאמין שאפשר לפנות מעל כמה זרועות העובדים, גם על דעתו של מציע ההצעה חבר הכנסת יצחק לוי וגם על דעתו, ולומר להם שישוכו לעבודה, ואנחנו בוועדת הכנסת נקים דיון יחד עם נציגי האוצר, נציגי עיריית תל-אביב, נציגי המשרד לאיכות הסביבה, נציגי משרד הפנים וכל הגורמים הקשורים לנושא, כדי לחפש פתרון מהיר ודחוף לבעיה המציקה להם, ויש בעמדתם מידה רבה של צדק. על כל פנים, הדבר אולי יתרם לכך שהם יפסיקו את שביתתם. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת ארכליאלמוזלנו, רשום לפני שאת רוצה להציע להעביר את הנושא לוועדה, והשר כבר הציע להעביר אותו לוועדה. אם כן, במקרה זה הצעה אחרת יכולה להיות רק הסרה.

שושנה ארכליאלמוזלנו (המערך):
כן, אני מציעה להסיר.

הי"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארכלי-

פינוי האשפה יש להם עדיפות על שכונות המגורים השונות? האם המרכזים שבהם מרוכזים המשרדים סובלים יותר מהמרכזים שבהם דיירים? המשאיות הראשונות לפינוי האשפה היו צריכות להיות מיועדות לשכונות — לשכונת-התקווה, לכפר-שלם ולדומיהם, ולא דווקא לאבן-גבירול ולבן-יהודה.

על כל פנים, אדוני היושב-ראש, לא נראה שהשביטה עומדת לפני סיום. ראש העיר משתהה, ההסתדרות מאיימת שאם הוא ישתמש בקבלנים ציבוריים יוחרף המאבק, והלכלוך חוגג.

אדוני השר, יש לנקוט צעדים מידיים לחיסול השביטה. יש להורות לראש העיר להקים מטה חירום כדי לחסל את השביטה. תמוהה אדישותו של ראש העיר בעניין. היה צריך להקים מייד מטה חירום, לגייס תלמידי בתי-ספר, חברי תנועות נוער ומתנדבים לניקוי העיר, להגנה על בריאות התושבים ועל איכות החיים של המקום.

בגלל חומרת המצב וכיוון שאינני רואה שהשביטה עומדת להסתיים, אני מציע, אדוני השר, להעלות נושא זה על סדר-היום של מליאת הכנסת. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. ישיב השר רוני מילוא, אינני יודע אם כממלא-מקום שר הפנים או כשר לאיכות הסביבה. על כל פנים, הוא ישיב בשם הממשלה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

כשר לאיכות הסביבה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האשפה בישראל מאופיינת על-ידי אחוז גבוה של חומר אורגני. המחפרק במהירות וגורם למטרדים ולמפגעים. במיוחד נכון הדבר בימי הקיץ החמים.

לאחר כמעט שלושה שבועות של שביתה, הצטברה בתל-אביב כמות גדולה מאוד של אשפה. לפי הערכת עיריית תל-אביב הצטברה כמות של כ-5,000 טונות אשפה ברחובות תל-אביב. אין ספק שריכוז כזה של אשפה יכול לגרום להתפרצות מחלות ולפגיעה באוכלוסייה.

לאחר שיחות שקיימתי שלוש עם ראש העיר הודעתי לו שאם השביטה לא תסתיים עד אתמול אנחנו נפעיל צי-חירום של מכונות אשר יתחיל לטפל בפינוי האשפה המצטברת בתל-אביב. ואכן, אתמול יצאנו למבצע חירום. כמכצע זה השתתפו 50 מכונות לפינוי אשפה שהופעלו על-ידי קבלנים פרטיים. המשאיות פינו מאות טונות אשפה למזבלה המרכזית — אתר הפינוי בחייריה.

אני רוצה להדגיש, חבר הכנסת לוי, כי אין בכוונתנו להיכנס לוויכוח בין העובדים, העירייה והאוצר על תנאי העבודה של עובדי התברואה. מי כמונו יודע עד כמה קשה עבודתם, ולצער, חסרת הערכה. אנו לא פועלים נגד העובדים. בחוקן תפקידן כממונים על איכות הסביבה אנו רואים מחובתנו להפחית עד למינימום את המפגעים הקשים שמהם סובלים תושבי תל-אביב.

קיבלנו גם פניות רבות של תושבים, שלאחר התחלת העבודה אתמול בירכו על כך שכבר פינונו את האשפה מכמה רחובות מרכזיים בתל-אביב. 50 המשאיות לפינוי אשפה, שעבדו אתמול, פינו את האשפה באזורים די רחבים. מובן שאותן מאות טונות שפינונו עדיין לא די בהן ביחס ל-5,000.

יש לשים קץ לשערורייה זו. ייתכן שהגיע הזמן, ששר הפנים יתחיל לחשוב על הקמת ועדה קרואה בתל-אביב, ועל-ידי כך יחליץ את עיריית תל-אביב מההתדרדרות שבה היא נתונה וישחרר את העיר משלטון השריף המושל בה.

לבסוף, ברצוני להתייחס למבצע ההיתולי של השר לאיכות הסביבה. השר מילוא מחוסר עבודה, כנראה, משום שטרם הועברו לתחום טיפולו אותן יחידות ממשד הפנים והתחבורה — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו, את חייבת לגמור.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

— — והטיל על עצמו בנתנים להיות המטאטא של עיריית תל-אביב. אלמלא היה מבצע זה גובל בגיחוך הייתי שואלת אותך, האם החלטתך אינה רצידיב לאותה ססמה, שיש לשבור, לשבור את שכינת פועלי התברואה, והאם לא היה תיאום בינך לבין ראש העיר? מדוע אתה היית צריך להשיב היום? זה נושא השייך למשרד הפנים ולשר הפנים, כי העילה היא סכסוך עבודה עם העירייה, וחייב שר הפנים להשיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו, את היית יושבת-ראש ואת הקפדת על מסגרת הזמן. אני מבקש ממך לסיים.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

משפט אחרון. השר מילוא עשה מבצע. הוא הביא צי-חירום כדי לסלק את האשפה. אבל מה הלאה? הבעיה לא באה על פתרונה. צריך לטפל בבעיה תוך הידברות והבנה עם העובדים, על-מנת להביא לפתרון הסכסוך ולמנוע סכנת תחלואה מהמפגע התברואי שנוצר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת לוי, אתה מסכים שההצעה תועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי לוועדת הפנים ואיכות הסביבה? נא להצביע.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

יא. הצעה לסדר-היום

לא לשנות את שיטת הבחירות

בינינו חברי כנסת החותרים בעקביות לשנות את שיטת הבחירות. שני שינויים מוצעים: שינוי אחד — להעלות באופן משמעותי ביותר את אחוז החסימה; שינוי שני — שינוי שיטת הבחירות, כשמחצית מחברי הכנסת ייבחרו בבחירות אזוריות. אף שהם תופסים עמדות בכירות בסיעותיהם, הם חותרים לשינוי שיטת הבחירות.

אלמוזלינו, המציעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי מעל סדר-היום.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הגשתי שאלתא בעל-פה בנושא זה והיא לא אושרה. מאחר שאושרה הצעה דחופה לסדר-היום, ואני מברכת את חבר הכנסת יצחק לוי על העלאת הנושא.

שלושה שבועות טובלים תושבי תל-אביב-יפו מהצחנה העולה מערמות האשפה ובלבם חרדה פן יגרום הדבר למחלות בעקבות הזוכים, הרמשים והמכרסמים המתורבים בחום וחוגגים. התושבים טובלים מהעובדה שרחובות תל-אביב הפכו למזבלת חירייה בזעיר אנפין. שלושה שבועות נמשך הסבל ורק אדם אחד המשיך בשלוותו וגובלת באדישות מופגנת, תוך התעלמות מהאשפה המכסה את רחובות עירו. וזה ראש העיר מר להט.

על גבם של תושבי תל-אביב הנחנקים מהצחנה והלכלוך, על גבם של פועלי התברואה, שהוא הולין אותם שולל — ממשיך ראש העיר לנהל את המערכה עם משרד האוצר, מערכה שהחל בה עוד בחקופת שר האוצר הקודם, משה נסים, לאחר שפנייתו למנוע חריגה מהסכם המסגרת לא זכתה לאוזן קשבת מצד ראש העיר, ופנה לבית-הדין, וזה חייב אותו לבטל את ההסכם שהוא חתם עם עובדי התברואה.

ראש העיר תל-אביב, כחתימתו על ההסכם, הולין שולל את עובדי העירייה. הוא ידע שאין לו סמכות לאשר תוספת שכר מעבר להסכם המסגרת. אך הוא, כמנהגו, צפצף גם הפעם הזאת על הוראות משרד האוצר וגם ניסה להתעלם מפסק-דין של ערכאה משפטית. גם במקרה זה פעל ראש העיר בניגוד לנומרות המתחייבות במינהל תקין, ולא במקרה הביא את עיריית תל-אביב להתדרדרות ולגירעון של מאות מיליוני שקלים והעמיד את העירייה כפושטת יד כדי למנוע פשיטת רגל.

אדוני היושב-ראש, פועלי התברואה של תל-אביב-יפו רומו על-ידי ראש העיר. הם לא היו חייבים לדעת, שהחלטת ראש העיר משוללת תוקף. הם ניהלו עם העירייה משא-ומתן, כמקובל בין עובדים לבין מעסיק, והגיעו להסכם שהיתה בו תוספת שכר תמורת מאמץ נוסף והתייעלות.

פועלי התברואה מתוסכלים וממורמרים, ובצדק. מה שקרה אתם חורג מכל הנורמות המקובלות באיגוד מקצועי. הם נתבעים להורדי תוספת שכר שקיבלו במשך חודשים בעקבות הסכם השכר שנחתם עם העירייה כדת וכדין.

המשך המצב הקיים הוא בלתי-נסבל הן לגבי תושבי תל-אביב והן לגבי פועלי התברואה, הנאלצים להיאבק ליישום הסכם העבודה שנחתם על-ידי שני הצדדים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה, הצעה לסדר-היום מס' 954 של חבר הכנסת מנחם פרוש, שלה שם מעניין: לא לשנות את שיטת הבחירות. בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה כמה כנסות מתהלכים

כמת הכנסת את הנציגות החרדית. כוחנו, ברוך השם, הולך וגדל. התנגדותנו לשינויים המוצעים היא עקרונית. יש לאפשר לכל יחיד ויחיד להביע את עמדתו ולהציג את מועמדיו למסדרות המדינה. כי הפגיעה בכך יכול שתהייה לה השלכות חמורות. אנו פונים בקריאה להימנע מהכנסת השינויים.

כל שתהייה התפתחויות בחתירה לשינוי שיטת הבחירות, אין ספק כי על היהדות החרדית להתיר לתודעת הציבור החרדי והמסורתי את המשמעות של נציגות חרדית בכנסת. כל מי שחרד לקיומנו בארצנו, ואני מתכוון לרובות ההמונים החרדים, ייווכח לראות את משמעות ההשתתפות בבחירות לקיומנו.

היהדות החרדית היא כיום כוח גדול מאוד במדינה, ואנו צריכים להעמיד את כולם על החשיבות כחיוני כוחה של היהדות החרדית בבחירות. למותר להאריך בדיבור על הסכנה הצפויה ליהדות התורה, כשאנו רואים איך חותרים להוריד אותנו מעל במת הכנסת, ולמנוע מאתנו את האפשרות להגן על עקרונותינו.

נכון, בריון שיתקיים בכנסת פל נושא שינוי שיטת הבחירות והעלאת אחוז החסימה נוצר חזית מלוכדת של כל הסיעות. אני אומר "כל הסיעות", לאו דווקא הדתיות החרדיות, אלא כל הסיעות הקטנות, שאינן נמנות עם הגושים הגדולים. אני פונה אל כל הסיעות האלה: הבה נעלה זאת על סדר-היום. נלכד כל הסיעות הקטנות כגוש אחד. כשכל הסיעות הקטנות תהינה מאוחדות, הן תהווה כוח גדול, ואני בטוח שלא יהיה אפשר להתעלם מאתנו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פרוש, לאן אתה רוצה להעביר את הצעתך?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
לדיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, השר מילוא.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני הושב ראש, חברי הכנסת, אני משיב על ההצעה בתוקף היותי ממלא-מקום שר המשפטים, הנעדר מהארץ.

קודם כול, אני רוצה לומר לחבר הכנסת פרוש, שאין בדברים שהוא אמר כאן אלא כדי לחזק את התומכים בשינוי השיטה. מפני שאם הדבר הזה אין כאן בעיה של מניעת ייצוג כפי שחבר הכנסת פרוש הציג כאן, רק ברכה תצמח מכך. תהיה אז חזית רחבה, שתוכל להתמודד ולא תיפגע גם על-פי השיטה המוצעת.

ההצעה התגבשה בוועדה משותפת של הליכוד והמערך. בהצעה זו נקבע, שלא תיפגע היחסיות, ומפלגות בארץ שתעבורנה את חשול החסימה, תקבלנה את ערכן היחסי. הווי אומר, על-פי ההצעה הנוכחית, אין כאן בעיה של מניעת ייצוג ממפלגות שיעברו את אחוז החסימה. המפלגות תקבלנה את הייצוג על-פי השיטה, ומייד אפרט כיצד השיטה הזו אמורה לפעול, אם אכן היא תתקבל.

נכון אמר חבר הכנסת פרוש מעל במה זו, שיש הצעה להעלות את אחוז החסימה. אם יועלה אחוז החסימה ל-3%, 4% או 5%, מטבע הדברים יחייב הדבר התגבשות מחנות גדולים יותר, כדי להתגבר על אחוז החסימה, וכך יצטמצם מספר המפלגות הקטנות בכנסת. אינני חושב שזה ייוק לעבודת הכנסת ולתפקודה של הממשלה. להיפך, זה יכול להועיל.

בקדנציה הקודמת התארגן מנגנון מסועף, משומן, עם כל הסמנים המודרניים, כדי להתחיר לתודעת הציבור עד כמה יביא שינוי שיטת הבחירות את התמורה לחיינו הפרלמנטריים ולחיי המדינה כולה. בכל זאת, כל המאמצים שהושקעו בכנסות הקודמות וגם ההסתערות העצומה על דעת הקהל על-ידי המנגנון המסועף לא שינו את שיטת הבחירות ולא העלו את אחוז החסימה.

בכנסת זו, מייד עם כינונה, נתכוננה ועדה של שתי הסיעות הגדולות במטרה לשנות הפעם הזאת את שיטת הבחירות ואף להעלות את אחוז החסימה. אף פורסמו סיכומים, שהם מוכנים להביא כעת את החוק לדיון.

יש לי עוד תקווה כי גם הפעם הזאת, בסופו של דבר, לא יצליחו להעביר את השינויים. למה אני עוד מקווה? לא אוכל לתאר זאת לעצמי למרות כל האכזבות המרות מההסכמים הקואליציוניים. אומנם לא קיימו הבטחות בנושאים הנוגעים לקיפוח שעליהם לתקנו, אבל לא נוכל לתאר לעצמנו, שאלה שהתחייבו בהסכם הקואליציוני שלא לשנות בלא הסכמתנו את שיטת הבחירות או להעלות את אחוז החסימה לא יקיימו זאת. מתוך כך אני בטוח, שאלה שהבטיחו — לא ירהיבו עוז להתעלם מהבטחתם הברורה.

מטרה בעלאת הנושא כהצעה לסדר-היום היא לומר לאלה שהתחייבו שלא להכניס שינויים בלי לקבל את הסכמתם שעליהם לקיים את הבטחתם.

חייב אני לומר, שאף שקראתי ושמעתי רבות כל כך במשך כל השנים על רעיון שינוי שיטת הבחירות, אני שואל: מה היא המגמה המסתתרת מאחורי רעיון זה? אם המגמה היא לחסל את הסיעות הקטנות, האין זו פגיעה חמורה בדמוקרטיה? דמוקרטיה שבה שני גושים גדולים מתגוששים ביניהם ולגוש אחד יש יתרון של קול אחד בלבד, והקול היחיד הזה מכריע.

איך, אם כן, יתחרו לפגוע לא ביחיד, לא בקולו של יחיד, אלא בקולם של יחידים רבים? אם נרכז יחד את כל הסיעות הקטנות, יהיה מספון לא מבוטל לגמרי.

הסיעות הגדולות חושבות, שעל-ידי הבחירות האזוריות יחסכו מעצמן קשיים, שנתקלו בהם עד כה כשנוקקו לסיעות הקטנות כדי להרכיב ממשלה. אני מסופק בכך. הבחירות האזוריות יביאו לקשיים רבים אחרים, כאשר גושים וחוגים יצטרכו לעשות הסכמים של "שמור לי באזור אחד ואשמור לך באזור אחר". איני יודע אם התשלום העקיף לא יהיה גבוה יותר מהתשלום הישיר שנוקק לו עד כה.

אני רוצה לשאול את אלה הנותנים יד לשינויים: האם אפשר להתעלם מהתרומה שתרמו הסיעות הקטנות לכנסת? אשאל את חברי שני הגושים הגדולים: האם אתם אומנם מאושרים מהזלחת שלטון המבוסס על שני הגושים? כל אחד מהגושים הגדולים היה מאושר הרבה יותר אילו יכול היה לקיים ממשלה עם סיעה שלא מהגדולות. אם איני טועה, תחילת החתירה לשינוי שיטת הבחירות נובעת מההנחה, כי אולי על-ידי שינוי שיטת הבחירות או העלאת אחוז החסימה יצליחו להרדי מעל במת הכנסת את הסיעות הדתיות, או, ליתר דיוק, החרדיות.

אבל מי שמתכוון ורואה נכוחה את ההתפתחויות בשנים האחרונות, ער לתוצאות הבחירות לכנסת וכן לעיריות. לאור תוצאות אלה אנו מקוים, בעזרת השם, שעם גידול האוכלוסייה החרדית אין לחשוש מהכוונה הזאת להוריד מעל

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

לא אמרתי שבנושא הזה חל בינתיים שינוי כלשהו. יש עמדה, אני חושב שהעמדה היא נכונה, וגם אמרתי זאת מעל במת הכנסת. אם העמדה הזאת אכן תתממש, היא תביא רק לגיבוש יתר של הכוחות. אגודת ישראל תצטרך אז למצוא את הדרך להקים חזית משותפת עם מפלגות הקרובות אליה, וכך גם יצטרכו לנהוג מפלגות אחרות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הם התחילו לדבר על ממשלה צרה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

לאחר שההצעות הללו תאושרנה אצל הגורמים המעורבים בכך, אם אומנם תאושרנה, הן תועברנה לשם גיבושן להצעת חוק. כאשר תהיה הצעת חוק, היא תובא, כמובן, לכנסת, ותידון גם כאן וגם בוועדת החוקה, חוק ומשפט עד אשר תגובש באופן סופי ותובא לאישור הכנסת.

אני חושב שלאור הדברים האלה, אין צורך לדון בנושא הזה. אני חושב שתמונת המצב ברורה, ועוד תהייה לנו הזדמנויות רבות לדון בהצעה זו, גם בוועדות הכנסת וגם במליאת הכנסת. לכן אני מציע להסיר את ההצעה מעל סדר-היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש הצעה אחרת לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אתה רשמת, שאתה מבקש להסיר את ההצעה. אבל, השר כבר ביקש זאת, לכן אתה יכול רק לבקש להעבירה לוועדה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש להעבירה לוועדה.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שכל הבית הזה הציבור תמימי-דעים, שהשיטה הנוכחית היא שיטה שאבד עליה כלל, ויש צורך לשנותה. אבל אני סבור שכלא שיתוף כל חלקי הבית אין סיכוי שהשיטה תשונה.

אנחנו חיים במציאות של "תיקון" בין המפלגות הגדולות, אנחנו נמצאים במצב שבו כל אחת מהמפלגות הגדולות קורצת לעבר המפלגות הקטנות, לחלק מהן או לכולן. לכן, אם רוצים באמת ובתמים לשנות את השיטה, הרי יש צורך בחשיבה ובהכנה ברזומנית לא רק של המפלגות הגדולות, אלא גם של הקטנות. לכן אני סבור, שכפי שמפלגות הליכוד והמערך בכנסת נקטו יוזמה ודנו בסוגיה הזאת, אין שום סיבה שוועדה של הכנסת לא תשב גם היא ותלמד את הבעיה, תדון ותשמע את הדעות, לא רק כדי שבועדה נגיע למסקנה שאי-אפשר להמשיך בשיטה הנוכחית, אלא כדי שנוכל אולי לבנות במשותף שיטה שתהיה נוחה וטובה לכולנו, ובעיקר לטובת הכנסת והחיים הדמוקרטיים והציבור.

אם השר רוני מילוא אמר שיש כוונה שלא לקפח את מגוון הדעות באיכולוסייה, מדוע לא להתחיל בחשיבה הזאת גם במסגרת של ועדה, במקביל לעבודות ההכנה הטובות והחשובות שנעשות בשתי הסיעות הגדולות?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חודה. חבר הכנסת פרוש, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אני מסכים.

בתנאים כאלה, נתגבר על כמה בעיות קשות שיש לנו כחיים הפרלמנטריים בהרכבת קואליציות, כפי שהיינו עדים לכך בעבר.

ההצעה טרם גובשה סופית, ולפיה כל בוחר יצביע הצבעה אחת ארצית והצבעה אחת מקומית. בהצבעה הארצית יצביעו בשביל מפלגה, והאחוז בהצבעה הארצית יקבע את ייצוג המפלגה בכנסת. בהצבעה המקומית יכול הבוחר לבחור שניים מתוך שלושה מועמדים שייבחרו בכל אזור. בסך-הכול, יהיו 20 אזורים. הבוחר יבחר את השניים לפי ראות עיניו מתוך כלל המועמדים שייצגו את מועמדותם. הווי אומר, על-ידי כך ייבחרו 60 נציגים מ-20 אזורים, ואילו 60 נציגים נוספים ייבחרו בבחירות הארציות, על-פי ייצוג יחסי, בהתאם לגודל המפלגה כפי שייקבע בבחירות אלה.

כל סיעה תורכב כך: סך כל המועמדים שנבחרו באזורים, אם נבחרו כלל כאלה, ומעבר להם, השלמת מספר המועמדים מתוך הרשימה הארצית עד למספר הכולל המגיע לסיעה, כפי שנקבע בבחירות היחסיות-הארציות. הווי אומר, גם אם תהיה מפלגה שלא ייבחר מתוכה אף לא נציג אחד באזורים השונים, אם בבחירות הארציות היא תקבל 4%, 5% או 7% — בהתאם לכך יהיה ייצוגה גם בכנסת.

המפלגה שכן ייבחרו נציגיה על הבסיס האזורי, ייתוספו הנציגים שייבחרו על הבסיס הארצי מעבר לאלה שנבחרו על הבסיס המקומי. וזאת על-פי האחוז שהיא תקבל בבחירות הארציות, האחוז הפרופורציונלי המוצע.

כל הסיכומים שעליהם דיברתי עד כאן הם סיכומי ביניים בלבד. אלה סיכומי ביניים של הוועדה שבה שותפות שתי המפלגות הגדולות, המערך והליכוד. שטרם הובאו לדיון לא במסגרת המפלגות וגם לא בשום פורום רשמי שיכול לקבל הכרעות בנושא.

דוד ליבאי (המערך):

נכון להיום הובאו הדברים ללשכת מפלגת העבודה. שקיבלה את הסיכומים האלה והיא תומכת בהם, ואף נתנה "אור ירוק" להמשך.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

טוב. אני מתקן את עצמי. מטבע הדברים, אינני בקיא כל כך בתוכן הישיבות של לשכת מפלגת העבודה. אני שומע שבלשכה זה כבר אושר.

דוד מגן (הליכוד):

זו סיבה נוספת לכנס את מרכז הליכוד, כדי לאשר זאת.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

גם אם לשכת מפלגת העבודה היא שאישרה זאת, אנחנו נסתפק לצורך עניין זה במזכירות הליכוד.

מאחר שמדובר כאן בסיכומי ביניים בלבד, אני מציע, שהוועדה תקים מגעים גם עם הסיעות הדתיות כולן, וגם עם הסיעות האחרות בבית. צריך לקיים מגעים עם כל אלה, כי מדובר כאן בהצעת חוק שאמורה לשנות את שיטת הבחירות, וצריך בהחלט לשמוע את כל הגורמים בבית לפני שמגיעים למסקנות הסופיות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הבנתם את הרמז שניתן בהצבעה של אגודת ישראל? זה היה מכון לנושא הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לפינו שתי הצעות: האחת — להסיר את הנושא מסדר-היום, כהצעתו של השר רוני מילוא; והצעה שנייה — להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מצביע בעד ונגד. מי שהוא בעד העברת ההצעה לוועדה, יצביע בעד; מי שהוא בעד הסרתה מסדר-היום, יצביע נגד.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
ההצבעה היא בעד ונגד הצעת השר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו מצביעים על הצעה של חבר הכנסת. השאלה היא האם אנחנו בעד העברת הנושא לוועדה או לא.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
המציע תמיד מבקש דיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ההצבעה היא פשוטה מאוד, חבר הכנסת צוקר, אותם חברי כנסת שהם בעד הצעתו של חבר הכנסת מנחם פרוש, יצביעו בעד; וחברי הכנסת שהם נגדה, כהצעתו של השר רוני מילוא, יצביעו נגד.

גדעון גדות (הליכוד):

יש הצעה מרחיקת לכת, שלא לכלול את הנושא בסדר-היום. כנהוג, מצביעים קודם על ההצעה שהיא מרחיקת לכת. אני מציע שתצביע את ההצעה של השר — בעד ונגד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גדות, יש שתי הצעות, ואין כאן שאלה איזו מהן מרחיקת לכת יותר או פחות. אלה שתי הצעות העומדות זו מול זו. ההצבעה היא על הצעתו של חבר הכנסת המציע.

גדעון גדות (הליכוד):
יש שלוש הצעות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אין שלוש הצעות.

גדעון גדות (הליכוד):

הצעה אחת לכלול בסדר-היום, הצעה שנייה להסיר מסדר-היום והצעה שלישית להעביר לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גדות, אני מציע שתקבל את פסיקתי במקרה הזה. אני מבקש שניגש להצבעה. מי בעד הצעתו של חבר הכנסת מנחם פרוש? מי נגדה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת החוקה, חוק ומשפט — 4

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — 12

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מודיע שכעד ההצעה הצביעו 4 חברי כנסת, נגדה 12. אין נמנעים. ההצעה לא תיכלל בסדר-היום של הכנסת ולא תועבר לוועדה.

יב. הצעה לסדר-היום

העמקת האבטלה באור-עקיבא וביוקנעם

השיעור הוא שיעור נמוך, שבקושי מצליח להתמודד עם הפחת השנתי. למעשה, כמעט כל הסכום הזה, שבשנה האחרונה הגיע ל-12 מיליארד שקל, 10 מיליארד ממנו היו רק פיצוי על הפחת, לא היה בו כדי להגדיל את כושר הייצור הישראלי. זה מעמיד אותנו במצב, שבו המשק הישראלי כרומת כאלה איננו יכול שלא להיקלע למשברים מכניים חמורים ביותר.

לצערי אני חייב גם לומר, שערי הפיתוח, לאחר בגידת מפלגות השלטון בהן, אותן ערי פיתוח שהן התפארו באחיזתן בהן, נותרו בלא אב ובלא אם. בו בזמן שלהתנחלויות, לקופת-חולים, לגזברי המפלגות, למושבי בית-ר ולמוסדות דת יש דואגים, ערי הפיתוח נותרו יתומות. עובדה היא ששיעור האבטלה בהן הוא כפול משיעור האבטלה הארצי, שגם הוא עצמו קשה ביותר, ומספר המובטלים מגיע לכדי 112,000 נפש. השיעור הזה הוקיע בתוך תקופה קצרה ביותר ל-8.2% מכוח העבודה במשק.

אם אנחנו רוצים לראות דוגמה קשה, טרגית ונוראה של אדישות ממשלתית לנוכח המציאות הזאת, אפשר לקחת את אור-עקיבא כמשל. אחת הדוגמאות הקלאסיות למצב היא העיר אור-עקיבא, עיירה הנאבקת עם המפעל הקיים בתוכה במשך מספר לא קטן של שנים. 600 עובדים, שיותר מ-300 מהם גרים בעיירה ומשתכרים שכר נמוך יחסית, הופכים את העיירה לתלויה במפעל ובגורלו לשכב ולחסד; העיירה תלויה כבעל

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה דחופה לסדר-היום מס' 1004 של חבר הכנסת רן כהן בנושא: העמקת האבטלה באור-עקיבא וביוקנעם. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, האבטלה ביישובים אור-עקיבא ויוקנעם והסכנה להעמקת האבטלה בעקבות המשברים במפעל השטחים של שפירא ובמפעל "סולתם" מהווים איום קשה על העיירות הללו. אבל אין לנו ברירה אלא להקדים כמה מלים לגבי מצב האבטלה ככלל, כיוון שזה שבועות רבים אני וחברים אחרים מנסים להגיע לדיון במליאה בנושאים של האבטלה והמיתון העמוק במשק, המשבר התעסוקתי, המשבר בערי הפיתוח, ולדאבוננו איננו מצליחים בכך.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר שהסיבה לדיון וההכרח בו נעוצים בעובדה שלא מרובך כאן באבטלה מקומית וגם לא באבטלה זמנית; מדובר במחלה מבנית וכתוצאה של המשק, שמקורה במדיניות מכוונת של העדר השקעות.

אדוני היושב-ראש, מדינת ישראל היום היא מדינה שהמשק שלה משקיע רק 18% מהתוצר הלאומי מדי שנה, עובדה המעמידה אותנו בשורה אחת ולא מכוונת יחד עם הארצות הלא-מפותחות, הארצות עם החובות הגדולים.

לעניות דעתי יש כאן חוסר אחריות מצד הממונים, מצד הבעלים על המפעל, מצד "כור", מצד חברת העובדים ומצד משרד התעשייה והמסחר, שמגלה אדישות נוראה כלפי המצב הזה.

עובדה, אדוני היושב-ראש, שגם מאז נחתמה עסקת המרגמות עם ארצות-הברית, עסקה גדולה, אומרים, המפעל הזה לא מצליח לצאת לדרך המלך.

לכן אני מבקש שיעשו שני דברים ומייד: 1. לדאוג לפיצויים הוגנים למפוטרים, כי אני כבר יודע שיהיו מפוטרים. הלוואי שמספר המפוטרים יהיה קטן. לא ניתן להשלים עם זריקתם של פועלים למזוקה ולרעב; 2. הגיע הזמן, בלי כושה, לקטוע חלק מן המגרש שעליו עומד מפעל "סולחם", מפעל שבעבר נתן תעסוקה ל-2,000 עובדים והיום רוצה לרדת ל-380. אני מניח ש"כור" וחברת העובדים קיבלו את המגרש הזה חנם או כמעט חנם. אני מציע שעל המגרש הזה יוקם אזור תעשייה חדש. זה המגרש היחיד באזור שעליו ניתן להקים מפעלי תעשייה נוספים. בדרך הזאת נשחרר את העיירה הזאת מהתלות החריגה במפעל אחד ויחיד.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר, שכאשר אני מקבל את הנתון של 113 מפעלים הוריעו על נכונותם להגדיל את התעסוקה ב-2,500 עובדים, בתוספת סכומים ועומים של עידוד מן הממשלה, וכאשר הממשלה לא מעבירה אפילו אגורה שחוקה אחת, לעניות דעתי זה מצביע על כך שהממשלה לא רק אידישה לאבטלה אלא כמעט רוצה בה.

והתרגיל שאנחנו שומעים עליו היום, תרגיל של חבר הכנסת קיסר, שהולך להיפגש עם שר האוצר שמעון פרס ולדבר אתו בפעם המיידית-עכמה על אותם 200 מיליון שקל שהובטחו כדי להבטיח תעסוקה, עסקה שכשלעצמה היתה לא כשרה, מכיוון שנעשתה כמחיר של ויתור על תוספת היוקר לעובדים — לעניות דעתי, העסקה הזאת היתה הונאה וכזב, והיא נשארה הונאה וכזב. אין תוכנית כזאת. אין שקלים כאלה. צריך שהכנסת תכתוב לממשלה לבוא אליה עם תוכנית השקעות, כדי — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, לא.

ראובן ריבלין (הליכוד):
הוא מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

קודם כול אני צריך להסכים. חבר הכנסת רן כהן סיים את נאמו. חברי הכנסת, אני מניח שלא תתנגדו שחבר הכנסת תופיק טובי יעלה עכשיו את הצעתו לסדר-היום מס' 1005 בנושא דומה וסגן שר העבודה והרווחה יענה על שתי ההצעות. ההצבעה תהיה, כמובן, נפרדת. בבקשה, חבר הכנסת טובי.

ג. הצעה לסדר-היום

העמקת האבטלה במיוחד ביישובים ערביים ובאזורי פיתוח

אב חיים ללא כל מקור פרנסה, או שיש להם הכנסה מינימלית אשר בקושי מספיקה לקיומם.

מספר דורשי העבודה גדל השנה מ-40,000 ל-70,000. בעוד שבאפריל 1988 עמד מספר מקבלי דמי האבטלה על

המפעל ובקפריסות שלו, והוא למעשה קובע אם תהיה בעיירה אווירת נכאים או אווירה של עבודה, ייצור ופרנסה.

המציאות היא, אדוני היושב-ראש, שמאות העובדים במפעל הזה לא קיבלו שכר זה חודשיים. הייתי רוצה לראות מה היה קורה במזונן הכנסת או במשרדי הממשלה לו לא היינו מקבלים שכר במשך חודשיים. ועולם כמנהגו נוהג.

והרב מטלפן מדי יומיים מניו-יורק, מארצות-הברית ומבטיח, הנה-הנה, ארטרטו, אני נוחת ומסדיר את הדברים. אבל האנשים נשארים ללא משכורת וללא קיום בבית.

אדוני היושב-ראש, בפועל יש היום באור-עקיבא למעלה מ-660 מובטלים מתוך 1,700 איש, שהם כוח העבודה במקום, אם נכלול במספר זה את המובטלים בפועל במפעל השטיחים. גם אם לא נכלול במספר המובטלים את מספר הפועלים הזה, עדיין מספרם גדול — 360 מובטלים. ואתה מסתכל ושואל: מי דואג? מי מתערב? איש מאתנו אינו יודע אם אכן יש הסכם עם הבנקים או אין הסכם עם הבנקים, יש מקור לשכר, אין מקור לשכר.

מאחר שאני צמא לדעת את תשובת הממשלה, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לקצר ולתכוע שלושה דברים לגבי אור-עקיבא: 1. חובה על משרד העבודה והרווחה ועל הממשלה לשלם מייד לעובדים, מתוך דמי האבטלה, רטרואקטיבית, את שכרם המולך. לאחר מכן המשרד והביטוח הלאומי יתמקחו עם בעל המפעל על החזרת הסכומים האלה. לא ייתכן שעובדים יהיו כבני עורכה, וזה הוא המצב שבו הם נמצאים היום; 2. הממשלה חייבת להיכנס, מייד, ולהתערב במערכת המיקוח בין בעל המפעל לבין הבנקים ולהבטיח שכל מקום עבודה שייכול להתקיים שם אכן יתקיים ויובטח. מובן שצריך להפעיל את המפעל מייד; 3. הממשלה חייבת, והפעם הזאת לא רק לגבי אור-עקיבא, אבל בראש ובראשונה לגבי אור-עקיבא ויוקנעם, להפעיל תוכנית חירום ממשלתית של השקעות ולהעניק דחיפות מיוחדת ועדיפות לטיפול בכיסי אבטלה בכל ערי הפיתוח.

אדוני היושב-ראש, אני חייב להוסיף כמה מלים לגבי יוקנעם. לדאבוני הרב עסקתי במפעל הזה ובגורלה הקשה של העיירה הזאת פעמים מספר מעל הדוכן הזה. זה מעיד על כך שאכן 6 — 7 שנים מאז עליית חומייני לשלטון באירן ומשבר שוק הנשק העולמי, המפעל הזה תלוי על בלימה והעיירה יוקנעם תלויה בו על בלימה. אם כן, מפעל פרטי אחד באור-עקיבא ומפעל אחד של "כור" וחברת העובדים ביוקנעם מחזיקים שתי עיירות בצוואר.

6 — 7 שנים נמצא מפעל לא רק על סף משבר, אלא הוא מפטר וזורק עובדים עם העבודה, יש בו צמצומים, הוא מוריד שכר, הוא מרע עבודה, ואז אתה שואל את עצמך שאלה פשוטה: איפה הממשלה? איפה היוזמות להבטיח שאכן במקום הזה תהיה יכולת להתפרנס ולהתקיים בכבוד?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בישראל יש כיום כ-130,000 בלתי מועסקים, מובטלים. מספר זה מדאיג ביותר, מאחר שהוא מעיד על כך שהאבטלה הפכה להיות בעיה חברתית ראשונה במעלה במדינת ישראל. עשרות אלפי בתי-

מתחת לקו העוני. לכן, חברי הכנסת, במצב זה אנחנו מציעים — במיוחד לגבי המצב בקרב האוכלוסייה הערבית:

1. השקעה ממשלתית רצינה בהקמת מפעלי תעשייה ויצירת מקומות עבודה באזורים הערביים.
2. הכרה בערים ובכפרים הערביים כבאזורי פיתוח.
3. שינוי חוק דמי האבטלה, באופן שיחול גם על צעירים שנפלטו ממערכת החינוך.

4. הפניית מספר רב יותר של הזמנות עבודה ללשכות התעסוקה באזורים הערביים, במיוחד במקורי האבטלה הגדולים.

ועדת העבודה והרווחה דנה עוד ב־1987 במצב הקשה של התעסוקה בנצרת, והגישה מסקנות, אך עד היום לא הואילה הממשלה לעשות צעד אחד בכיוון יישומן. מסקנות הוועדה היו:

- א. הקמת ועדת שרים מיוחדת לפיתוח מתואם ומוזור של נצרת, תפקיד שהוטל על ראש הממשלה.
- ב. החשת ההליכים לאישור תוכנית מתאר לנצרת, תפקיד שהוטל בזמנו על שר הפנים.
- ג. זירוז ההליכים לאישור ולהקמה של אזור תעשייה בנצרת, דבר שהוטל על שר התעשייה והמסחר.
- ד. זירוז ההליכים לאישור תוכנית אב לתירות, דבר שהוטל על שר התירות.
- ה. פיתוח מערכת קורסים להכשרה מקצועית בנצרת, בחיאום עם משרד התעשייה והמסחר, בהתחשב בצורכי הפיתוח התעשייתי של העיר.

1. שיפור המכנים הפיסיים ותנאי השירות של לשכות שירות התעסוקה והביטוח הלאומי לתושבי נצרת והסביבה.

2. כירור בנושא עבודות חלופיות למובטלים בנצרת, מעבר לעבודות הייעור המוצעות כיום למובטלים. רק עבודות ייעור מוצעות להם.

מאז ועד היום לא נעשה דבר כדי לקיים המלצות אלו על-ידי הממשלה אטומת-האזניים וקשוחת-המצפון. אבל, אנחנו לא נרפה, וציבור העובדים יאבק כדי שימומשו זכויותיו לקבל עבודה ולהבטיח פת לחם.

אשר לעיירות הפיתוח — ועדת העבודה והרווחה של הכנסת הסיקה פעמים רבות מסקנות ענייניות ככל הנוגע לטיפול במצב האבטלה בעיירות הפיתוח, אולם ממשלת ישראל התעלמה מהן. לדוגמה, המלצות הוועדה לגבי דימונה מ־30 בינוי 1985 — מלבד הרעש שלא זו בלבד שאין מפעלים המלצות אלו?

1. הוועדה פנתה לשר התעשייה והמסחר, שיפעל למען הפניית מפעלים עתירי-דיע לדימונה, שייתנו תעסוקה לצעירים ויאפשרו מגוון תעסוקתי רחב. ומה יצא מזה? לא רק שלא נעשה דבר, אלא על-פי פרוטוקול משיבת עיריית דימונה מלפני שבועיים, אנו למדים שלא זו בלבד שאין מפעלים חדשים — אין אפילו תוכניות להקמת מפעל כלשהו.

2. הוועדה המליצה על הקמת מפעלים עתירי-דיע כיוזמת "כור-מתכת" כדוגמת "אופטרוניקה". לא זו בלבד שהמפעלים לא הוקמו, וזאת אחד, אלא שגם מפעל זה נסגר, ו־220 פועלי פוטור. כלומר, גם מפעל הדוגמה, "אופטרוניקה", נסגר.

21,000, הרי כיום הוא כפול ומגיע ל־42,000. אין זה שינוי מקרי, זוהי מגמה מסוכנת, המאימת לפגוע במרקמים חברתיים רבים.

כל התוכניות המאולחרות לצמיחה במשק התנדפו ולעומת זה יש, מצד אחד, עליית מדד ועליית מחירים בלתי פוסקת, ומצד שני, גדל הפער כמאזן התשלומים, מפעלים נסגרים, מיתון מעמיק מאיים באבטלה מתרחבת ומצוקה חברתית לטובת בעלי ההון הגדול.

במיוחד עיירות הפיתוח נפגעות מן המצב החמור. נתוני המוסד לביטוח לאומי מורים על הידרדרות כוונה. כדימונה, לדוגמה, היו באפריל 1988 כ־450 מקבלי דמי אבטלה. כיום הגיע המספר ללמעלה מ־1,000. גם בבית-שמש חלה עלייה במספר מקבלי דמי האבטלה, מ־180 באפריל 1988 ל־370 היום. במגדל-העמק הוכפל המספר באותה תקופה. והדוגמאות עוד רבות.

מדיניות הממשלה הביאה את עיירות הפיתוח עד סף חורבן. האבטלה משתוללת ומכה במשפחות רבות. מכין 12,500 אנשים השייכים לכוח העבודה בעיירות הפיתוח, נרשמו כדורשי עבודה בסוף השנה שעברה. וכיום האבטלה המתרחבת, המכה באזורי-היורה וביקנעם, בעקבות הצמצומים במפעל "סולתם", הוציאה את העיר לשביחה ולהפגנות. מצב זה אופייני למקומות רבים בארץ.

ביישובים הערביים המצב חמור אף יותר. עוד בשנת 1987 דנה ועדת העבודה והרווחה בעניין זה, ושמעה דיווחים על המצב, בעיקר בעיר נצרת. הוועדה שמעה, כי ב־1987 עמד מספר המובטלים בנצרת על כ־12% מכוח העבודה בעיר. בסוף 1987 עמדה נצרת בראש סולם האבטלה בארץ, ורמת השכר של העובדים שנמצאה להם עבודה היתה מהנמוכות ביותר בארץ. כשני-שלישים מדורשי העבודה בנצרת בסוף 1987 פנו להבטחת הכנסה. אך על-פי הנתונים האחרונים לשנת 1989 ניתן לראות, כי מצב האבטלה בעיר לא זו בלבד שלא השתפר, אלא אף הידרדר. שיעור המובטלים באזור נצרת הוא מן הגבוהים במדינה, פי 3.5 מהממוצע הארצי. מספר הזמנות העבודה המחקבלות מדי חודש לפועלים בנצרת הוא 1 לכל 28 מובטלים. לעומת 1 ל־3 מובטלים בממוצע בכל הארץ.

המצב דומה גם בשאר היישובים במגזר הערבי. שיעור המובטלים הכללי הממוצע בארץ הוא 8.1%. לעומת זאת, במגזר הערבי מגיע שיעור זה עד כדי 20%, ולעתים אף ל־30% מכוח העבודה. 5% מהמובטלים הם צעירים מתחת לגיל 30.

חמור במיוחד הוא מצבם של האקדמאים ובעלי המקצועות במגזר הערבי. האקדמאים הערבים בארץ מונים כ־10,000 איש, ובכל שנה מיתוספים עליהם עוד 1,000, אבל שיעור המובטלים ביניהם הוא 36%, ו־72% מהאקדמאים הערבים כלל לא עובדים בתחום מקצועם.

גם בתחום השכר מופלה המגזר הערבי. ממוצע השכר לפועל הערבי נמוך ב־23% מן השכר הממוצע במשק. 52% מן הפועלים הערבים מקבלים שכר שהוא קטן מ־50% מהשכר הממוצע. לעומת 37% מן הפועלים היהודים.

אחת ההשלכות הכלכליות של מצב זה היא, שהערבים בישראל מהווים 55.5% מהעשירון התחתון, ורק 0.6% מהעשירון העליון.

בתוקף מדיניות זו של ממשלת ישראל, מדיניות העשרת העשירים ודלדול העניים בישראל, כיום כל אדם שישי חי

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מנחם אותנו?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
אמרתי שזו לא נחמה, אפילו לא נחמה פורתא, זה לא עוזר לנו כלל, אבל בכל זאת, כדאי לראות את התמונה האוניברסלית כפי שהיא.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הוא לא 8.2% מובטל — הוא 100% מובטל.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
אמרתי שזה לא עוזר לנו, זה לא פותר אף לא בעיה אחת. בעיית האבטלה, כפי שאמרתי מעל במה נכבדה זו פעמים רבות, היא לא רק בעיה כלכלית וכספית של המובטל, אלא בעיה חברתית ממדרגה ראשונה. יום יום מגיעות אלינו עדויות על הרס משפחות, על נוער המתדרדר לסמים קשים בגיל 14. חלק מזה נובע ממצב של אבטלה, על כל ההשלכות וההתוצאות העגומות והחמורות הנגרמות מכך.

אני חייב להשיב על ההצעות לסדר-היום שנגעו למקומות ספציפיים, כמו אור-עקיבא ויוקנעם. שיעור המובטלים באור-עקיבא — אני לא מתייחס עכשיו לבעיית המפעל הנמצא כרגע במצוקה — — —

היושע מצא (הליכוד):
כמה מובטלים יש באור-עקיבא? 700?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
באור-עקיבא, באפריל 1989, נרשמו 342 דורשי עבודה, כאשר ל-194 מהם נרשמה אבטלה של 6 ימים ומעלה.

היושע מצא (הליכוד):
כמה מובטלים יש במפעלים של שפירא?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
300 נוספים.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
תיכף אחיחם לכך.

היושע מצא (הליכוד):
300 נוספים. עם המפעלים של שפירא, מחצית האוכלוסייה העובדת מחוסרת עבודה.

אריה אליאב (המערך):
נכון מאוד, מחצית האוכלוסייה העובדת מחוסרת עבודה. אי-אפשר לחיות מסטטיסטיקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מציע שסגן השר ישיב. אם תהיינה שאלות, אתן רשות לשאול.

רן תיכון (הליכוד):
העוזרים שלך חכמים מאוד, אבל צריך לשלוח אותם ליום ביקור באור-עקיבא.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
אני מבקש קצת סבלנות.

לפני שנגיע לבעיה הספציפית החמורה באור-עקיבא, של המפעל הנמצא במצוקה, רציתי לומר משהו לחבר הכנסת רן כהן. כאשר בעל המפעל, יהודי יקר המוכר לכולנו, עושה לילות כימים ולא חוסך מאמץ כדי לפתור את הבעיות של המפעל ושל העובדים, אני איני חושב שנוכל ללעוג לו מעל במה נכבדה זו.

3. הוועדה פנתה לשרי האוצר והפנים באותה תקופה בבקשה שלא יצמצמו את מספר העובדים ברשויות המקומיות, ובמקום זה פוטרו עובדים נוספים, ועוד 120 איש עומדים לפני פיטורים.

לפי מדיניותה של הממשלה, לא יהיה גורל המלצות ועדת העבודה והרווחה מ"23 במרס 1987 טוב יותר מגורלן של המסקנות וההמלצות הקודמות של הוועדה.

חברי הכנסת, אין מכת האבטלה עניין של היסח-הדעת או של מקריות. האבטלה המתרחבת בארץ היא פרי מדיניות שביסודה הטבות לבעלי ההון, המעטת יוזמות הפיתוח הממלכתי והגברת תפקידו הנצלני והפרויקטי של ההון הזר, הדורש הקלות במסים ועבודה זולה יותר. ולכן האבטלה מתרחבת. זוהי מדיניות התאצ'ריזם והרייגניזם, של מיתון, של קיצוץ בשירותים חברתיים ושל הפקרת שכבות רחבות של האוכלוסייה לאבטלה, לעוני ולמצוקה חברתית.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אבקש לסיים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הפניתי רוב התקציב לצורכי הצבא ולניהול מדיניות הכיבוש, הכוח המלחמה רק יחריפו את האבטלה והמצוקה החברתית. לכן דרושים שינויים ביעודים ובחלוקת המקורות והמשאבים לצורך פיתוח והיענות לצרכים של המוני העם.

המזור הוא, שנוציג מפלגת העבודה בממשלה, שר האוצר מר פרס, הוא נושא המדיניות המוליכה למיתון, לאבטלה, למצוקה חברתית ולהשתלטות יתירה של ההון הזר.

כדי לחסום את הדרך בפני מדיניות זו ולהבטיח תעסוקה למובטלים, אני מציע לקיים דיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אבקש את תשובת סגן השר העבודה והרווחה על שתי ההצעות לסדר-היום, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האבטלה השוררת היום היא אבטלה שנוצרה עקב העדר ביקושים, יש כמשק כ-60,000 דורשי עבודה לעומת כ-20,000 הזמנות.

הפתרון היסודי לאבטלה מסוג זה הוא אחד ויחיד — פתרון במישור הלאומי, באמצעות מדיניות שתעודד צמיחה, השקעות ויצירת מקומות עבודה חדשים. כל עוד לא נצליח בכך, כל עוד התוכנית הכלכלית לא תניב פרי ותביא לצמיחה וכל עוד לא יראו בארץ יציגו הצמיחה — תימצא המדינה הזאת במצוקה ובקשיים ונימצא כמצב של אבטלה חמורה.

יש בידנו לפעול, במסגרת האמצעים הנתונים בידנו, כדי להקל ולמצוא פתרונות ארציים במקרי האבטלה.

הצעות בנדרן מתגבשות בימים אלה, כפי שהוטל עלי כשיבת הממשלה האחרונה. באחת הישיבות הקרובות של הממשלה אנו נגיש לה, אם ירצה השם, תוכנית בין-משרדית מגובשת, המקסימום שניתן לעשותו בכל חלקי הארץ בכל מקרי האבטלה כדי להקל ולהוריד מעוצמת המכה הזאת.

אומנם זה לא ינחם אותנו ולא יעזור לנו, אבל בכל זאת כדאי אולי לדעת, שלמרות האבטלה הקשה הקיימת אצלנו, אנחנו עדיין לא אלוף העולם במספר המובטלים. שיעור האבטלה בישראל הוא 8.2% לעומת כ-20% בספרד; באיטליה — כ-12%; בבליה — 14.4%; בהולנד — 14.1%.

למפעלים נוספים. לאחר השלמת הניסוי יהיה מקום להעריך אם רצוי להפוך את הסידור להסדר רחב של קבע.

הסיוע להסבה ולהכשרת עובדים למפעל שעובר תהליך הכרזה — או כמתן ביטוח אבטלה לעובדים העוברים את ההסבה, או כסיוע במימון עלויות ההכשרה, למעט שכר באמצעות הקרן למניעת אבטלה — כפוף למילוי שורת תנאים המתייחסים לשמירת רמת התעסוקה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
מה על אור-עקיבא?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
חברי כנסת נכבדים, הקדמתי ואמרתי, שאין תהליך לפתרון יסודי של השקעות, של צמיחה ושל יצירת מקומות עבודה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אני אתן לאדוני השר עצה. אם, למשל, אדוני יבוא לישיבת הממשלה ויאמר שאור-עקיבא וקיסריה יאוחדו מבחינה מוניציפלית, זו תהיה עזרה גדולה לאור-עקיבא.

אריה אליאב (המערך):
אני הצעתי את זה לפני שנים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אני כיוונתי לדעת גדולים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אדוני סגן השר, יש לך פה הרבה יועצים ואחד יכול להתייעץ עם כולם.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
כל הצעה רצינית וחיונית ודאי תתקבל כרצון.

ראובן ריבלין (הליכוד):
זו הצעה חיובית מאוד, לא רק רצינית.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
אם נקבל הצעה מפורטת, נבדוק אותה. ואם היא תהיה חיובית, בהחלט נמליץ עליה, כשם שאנחנו נמליץ על שורה של הצעות אשר מתגבשות בימים אלה במסגרת משרד העבודה והרווחה, וכימים הקרובים גם נקיים דיונים בין-משרדיים ונניח על שולחן חלקי הממשלה רשימה ארוכה של הצעות אופרטיביות להחלטה, לאישור ולביצוע.

אני מגיע כעת למגזר הערבי, חשוב לציין כי במגזר הערבי מהפכה של ממש. אם בקום המדינה 75% מערביי ישראל עסקו בחקלאות, כיום רק כ-12% עוסקים בכך. זאת אף שהשטח החקלאי המעובד של ערביי ישראל עלה פי כמה. הדבר מורה על מהפכה במבנה התעסוקה של ערביי ישראל, שעברו מעבודה חקלאית לענפי המשק השונים. בעולם ידוע כי מהפכה מסוג זה גוררת עמה עלייה תלולה באחוז האבטלה. ועם כל זאת, מצב האבטלה של ערביי ישראל, באופן כללי, לא נקדתי, אחוז האבטלה הומה פחות או יותר לאחוז האבטלה של שאר חלקי האוכלוסייה בישראל. גם במגזר זה נעשו אותן פעולות שנעשו בקרב יתר האוכלוסייה, כדי לצמצם את ממדי האבטלה ולהקל על המובטלים.

בסיום דברי אני מבקש לציין ולהדגיש שוב ושוב, כי עיקר הפתרון הוא ביצירת תנאים נוחים לצמיחה במשק ובלי זה, לצערי הגדול, לא ניתן יהיה להביא לשינוי משמעותי במספרם של המובטלים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני סגן השר, לא לעגתי, ההתייחסות היא עובדתית.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
לעצם העניין, מתוך מודעות למיעוט ההזמנות לעובדים באזור ועל-מנת להקל את מצוקתם של עובדי קונצרן "שטיחי כרמל", אפשרנו לעובדי מפעל "גלנויט" ו"שטיחי כרמל" בקיסריה ובאור-עקיבא להירשם כמובטלים כלשכת התעסוקה החל ב-21 במאי 1989, על-מנת ליהנות מדמי אבטלה בתקופת האי-ודאות שבה הוצאו לחופשה מאולצת.

כמהלך השנה האחרונה נעשו ניסיונות של תגבור ההזמנות לעובדים באזור על-מנת לקדם קליטת מובטלים בתעסוקות המצויות. ב-15 בדצמבר 1988 התקיים בחדרה יריד תעסוקה, שניקז אליו הזמנות לעובדים בצפון הארץ ובמרכזה. כתוצאה מהיריד נקלטו בעבודה, על-פי בדיקות שקיימנו, כ-100 מובטלים.

ככוונתנו להוסיף ולקיים באזור ירידי תעסוקה בהתאם לצורך ולפעול בכל הכלים העומדים לרשותנו כמגמה למנוע פיטורי עובדים.

שיעור המובטלים ביוקנעם עומד על 6.8%, שהוא למטה מהממוצע הארצי. בחודש אפריל האחרון נרשמו ביישוב 165 דורשי עבודה, כאשר 143 מתוכם מובטלים 6 ימים ויותר.

אנו מודעים לבעיה של מיעוט מקורות התעסוקה ביישוב, כאשר מקור התעסוקה העיקרי הוא מפעל "סולתם", וכל משבר או תהליך של צמצום במפעל נותן את אותותיו המידיים על מפרנסיו היישוב.

בשנת 1987 סייענו למנוע את פיטוריהם של 400 עובדים במפעל באמצעות מימון פעולות של הכשרה, השתלמות והסבה מקצועית, ובמשך 4 חודשים קיבלו עובדים אלה מענקי אבטלה.

התרענו לא אחת על הצורך להשקיע בהרחבה ובגיוון של מקורות התעסוקה ביוקנעם, דבר אשר יתרום ליציבותה ולכיסוסה של העירייה וימנע זעזועים במפת התעסוקה במקום.

בין היתר המלצנו על נקיטת הפעולות הבאות: לתת סיווג של אזור פיתוח א' לאזור התעשייה, על-מנת למשוך למקום יזמים לתעשייה; להכשיר קרקע ככניסה ליישוב על-מנת שתשמש פארק תעשייתי קטן; להקים פארק תעשייתי גדול יותר כן 40 — 50 דונם מול מפעל "אוסם" ולהקצות לתעשיינים שטחים להקמת מבנים, בהתאם לצורכיהם.

ביישובי פיתוח ובמקדי אבטלה נעשית פעילות אינטנסיבית של סריקה נקודתית, השמת מובטלים במשרות המאושרות על-ידי עובדים לא מאורגנים מהיורה, משומרון ומעזה, ועובדים וזים ללא היתר, וכן פעילות להמרצת ישראלים לעבוד במשרות פנויות באמצעות סיוע בהסעות למקומות עבודה מרוחקים.

כאמצעי דינמי ויעיל ביותר למפגש בין מעסיקים הנוזקים לעובדים לבין המובטלים נערכו ונערכים ירידי תעסוקה.

במקדי אבטלה קשים יופעל סידור שעל-פיו עובדים מקצועיים שפוטרו, או מסיימי קורסי הכשרה שיתקלו בהצעות עבודה ברמות שכר נמוכות, יקבלו השלמת שכר לחקופת אימון והתמחות מוגבלת, תוך מתן התחייבות המפעל לגבי רמות שכר ותעסוקה לעתיד.

סידור זה כבר הופעל באופן ניסיוני ויש כוונה להרחיבו.

אתם עומדים לעבור עכירה. מי שמציע לחבר הכנסת אברהם שפירא תוכנית שיקום, שבאמצעותה יקבלו הבנקים 15% מהמניות, פשוט משלה אותו ומכשיל את תוכנית השיקום. כי בעת ובעונה אחת מונח על שולחן ועדת הכספים חוק הבנקאות, שעוסק בהפרדת עסקים, והוא לא מאפשר את הפתרון הזה. אל תשלו את האדם הזה, הוא לא יודע על כך ומספרים לו סיפורים.

אני קורא למנהלי הבנקים להחיות את אור-עקיבא, וזה באפשרותכם. אתם חייבים להתערב גם בנושא הזה, לא רק בחקלאות, יותר נכון — בקיבוצים ובמושבים. תודה.

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה מציע שהממשלה תיתן לו הכול במתנה?

דן תיכון (הליכוד):
לא, זאת לא אמרתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה, חבר הכנסת דן תיכון.

יש הצעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי. חבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם כל הבית אני מקווה, שלבעיית "שטיחי כרמל" באור-עקיבא ימצא פתרון, פתרון מהיר. אבל, השאלה היא כיצד אוכלוסיית אור-עקיבא, גם אם הנושא הזה יפתר, לא תהיה בכחית "שואבי מים וחוטבי עצים", שחיה מטקסטיל ורק מטקסטיל, כשלידים בשכונות נמצאת קיסריה העשירה וחוץ ים ומגרשי גולף. כשאור-עקיבא רק מספקת כמה שירותים: כאן חיה ממלכה כאילו בפלנטה אחרת, ואור-עקיבא חיה את חייה שלה עם הטקסטיל הנחות. השאלה היא איך פותרים את הבעיה.

נחנו זכויות לקיסריה, ואני שומע שרק בימים האחרונים חתמו על הסכם עוד ל-30 שנה על בלעדיות לקיסריה ולברון. ולכל המערכת הזאת. אבל אני שואל: היה גם מקרה של אשדוד, שבו נתנה המדינה זכויות לבני-עמי ז"ל, אבל חשבו שהזכויות האלה הן זכויות-יתר, ולכן שללו אותן, ולפני כמה זמן חתמו חוזים עם הבנקים בקשר למניות, והכנסת רוצה לקחת כמה מהדברים הללו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
מדוע צריך להשאיר את אור-עקיבא בנחשלותה? מדוע איננו יכולים, הממשלה, ואני פונה לסגן שר העבודה והרווחה, אם כי אני יודע שזה לא השטח שלך — — —

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא משקיע? משרד התעשייה והמסחר משקיע, משרד האוצר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אני שואל: מדוע תהיה קיסריה נפרדת מאור-עקיבא, מדוע לא יהיה שילוב של שני היישובים האלה יחד?

עדנה סולודר (המערך):
שאל את שר הפנים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אני שואל שאלה, ואני מעלה אותה במסגרת זו בכנסת.

אנו בונים מערכות סיוע ומפעילים כלים להקל את המצב, אולם הפתרון היסודי טמון בעידוד הצמיחה הכלכלית, והאחריות לכך מצויה בידי המשרדים הכלכליים.

אני מציע להעביר את הנושא — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
את שתי ההצעות לסדר-היום.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
כן. אני מציע להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום לדיון בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. עד כמה שידוע לי ממילא אמורה הוועדה לדון בנושא בשבוע הבא.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה, אדוני סגן השר.

לפנינו שתי הצעות, האחת — בקשתו של חבר הכנסת דן תיכון להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דן כהן מסדר-היום. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מדבר אל סגן שר העבודה והרווחה, אל חבר הכנסת לובה אליאב ואל חבר הכנסת יוסי כילין, סגן שר האוצר. חבר הכנסת לובה אליאב היה זה ששלח את חבר הכנסת לשעבר אברהם שפירא לאור-עקיבא.

אריה אליאב (המערך):
אמת.

דן תיכון (הליכוד):
אני הייתי האיש ששלח את חבר הכנסת לשעבר אברהם שפירא לנתיבות ולנצרת-עלית, ואת ההרחבה שלו לאור-עקיבא.

אריה אליאב (המערך):
חבר הכנסת דן תיכון בא במקומו.

דן תיכון (הליכוד):
חבר הכנסת לשעבר אברהם שפירא יצר זהות בין מה שנקרא אור-עקיבא ל"שטיחי כרמל". הוא היה יושב-ראש ועדת הכספים והיו בינינו חילוקי דעות קשים ביותר, חבר הכנסת ויינשטיין, זו האמת. לא הייתי מחסידיו בכית הזה והיו בינינו חילוקי דעות. אבל אני יכול לומר לך שמה שעושים לאיש הזה הורס את אור-עקיבא. המקום קודם לחבר הכנסת לשעבר אברהם שפירא, שכן מדובר במאות עובדים באור-עקיבא. נפילתו של אברהם שפירא פירושה מכה קשה ליישוב שנקרא אור-עקיבא ולא יעזור אם יצרפו אותו לחדרה.

אני רואה איך משחקים בו כל אותם בנקאים שחזרו אחריו בעת שהוא היה יושב-ראש ועדת הכספים. אני רואה גם מתי הוא נקלע לקשיים, בדיוק ביום שהוא הודיע שהוא לא ירוץ לכנסת הבאה.

אני קורא לבנקים מעל הדוכן הזה שלא להתעלל באיש ובעובדים שלו, כי זה קשור בזה. אני שומע שיום אחד יש הסדר ויום אחד אין הסדר. אני לא דיברתי חודשים רבים עם חבר הכנסת אברהם שפירא — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת לשעבר.

דן תיכון (הליכוד):
— אבל אתמול היה הסדר, היום אין הסדר.

נגד — אין
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ר' כהן ור' טובי לדיון בוועדה נתקבלה.

מיכה גולדמן (המערך):

אני מציע להעביר את זה לוועדת הפנים ולא לוועדת העבודה והרווחה — — — — — הבעיה היא מציאת מקומות עבודה חלופיים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים או לוועדה משותפת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברגע שיש דעות שונות, הנושא יעבור לוועדת הכנסת, והיא תחליט.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע — לוועדת הכספים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש הסכמה: לוועדת הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כדי שאני אעביר את ההצעות לוועדה כלשהי, בלי שהן יעברו את ועדת הכנסת, צריכה להיות הסכמה פה-אחד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש הסכמה: ועדת הכספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם יש מישהו שמתנגד שזה יהיה בוועדת הכספים?

מיכה גולדמן (המערך):

רק ועדת כספים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא יהיה שם שום דבר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני רואה שיש פה חילוקי דעות. נעביר את הנושאים לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיזו ועדה הם יעברו.

חבר הכנסת ריבלין, הנושא הזה סגור.

יד. הצעה לסדר-היום

ניהול יתרות מטבע-חוץ של ישראל

היו"ר מ' וירשובסקי:

במקום שתכוא ההצעה לסדר-היום של דוד מגן, שהיתה צריכה לעלות עכשיו, אנחנו לוקחים את ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון. על ניהול יתרות מטבע-חוץ של ישראל, כדי שחבר הכנסת דן תיכון, כסגן יושב-ראש, יוכל להעלות את הצעתו, וכדי שאני אוכל לפנות את מקומי בישיבה הזאת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

ישלחו לו את הסטנוגרמה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לכן אני סבור, שמצד אחד, אדוני השר, יש לעשות למען פתרון הבעיה המיידית ככל שניתן, ואני שמח שלפחות מבחינת דמי האבטלה נעשה משהו, אבל זה לא מספיק ולא זאת הבעיה. הבעיה היא כיצד אנחנו, כולנו, מעלים את אור-עקיבא, כי אור-עקיבא ראויה לכך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת העבודה והרווחה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מסכים שהצעתך תועבר? תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, האם יש הסכמה שנצביע הצבעה אחת על שתי ההצעות או שרוצים להצביע בנפרד?

קריאות:

כן. כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש התנגדות?

קריאות:

לא. לא.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש חברים שרוצים להצביע פעמיים, כדי שיירשם שהצביעו פעמיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, בהודמנות אחרת אני מבטיח לכם שזה יהיה.

יש הצעה אחת: להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. מי בעד? מי נגד? נא להצביע. חברי הכנסת, זוהי הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושאים

שהעלו חברי הכנסת ר' כהן ור' טובי

לדיון בוועדת העבודה והרווחה — 17

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, שאינו לפי הסדר, כי כדי לקיים את הדיון המסודר במליאה, עם יושבים-ראש תקינים, תעלה עכשיו הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון מס' 994: ניהול יתרות מטבע-חוץ של ישראל.

קריאה:

דן תיכון (הליכוד):

למתעניינים: בשעה 16:00 הייתי צריך להחליף את היושב ראש.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום, בדיוק היום לפני שנתיים, פרסם הנגיד את הדוח השנתי שלו לשנת 1987, וכדוח הזה הוא בisher לעם ישראל, שלפי דעתו, בנק ישראל ניהל מדיניות מונטרית שגויה, שגרמה לנזקים קשים ביותר ככל מה שקשור לכלכלת ישראל. שנתיים לאחר מכן כמעט דבר לא שונה. המדיניות ההרסנית הזאת המשיכה לחבל, ואת אחת התוצאות ראינו כאן לפני כמה דקות. במלים אחרות, המדיניות בתחום האשראי והריבית לא הגיעה לכלל הישגים. ואני מדבר היום כלשון עדינה.

לא מזמן היינו עדים לוויכוחים כאשר לצורה שבה התקיימו הפיחותים במדינת ישראל. היה מי שאמר, שמי שרוצה ללמוד כיצד לא מנהלים מדיניות של פיחותים, עליו לעקוב אחרי מה שנעשה בסוף חודש דצמבר 1988. היום אנחנו מתבשרים על שעוריריה חדשה: סוף כל סוף יש למדינת ישראל דרורות. יתרות מטבע בהיקף של 5.5 מיליארדי דולר. רק לשם השוואה: בשנת 1984, קרוב לוודאי שהיו לנו יתרות בסכום נמוך יותר מאשר 2 מיליארדי דולר.

כשיש לך סכום אדיר כזה, ועל-פי כל אמת מידה הוא גדול, נשאלת השאלה איך מנהלים אותו. כאשר מתפרסמות התוצאות, אתה מתחיל לשאול שאלות. ואכן, כדוח הזה פורסם, שבשנת 1988 הרוויח בנק ישראל על ניהול יתרות סכום של 124 מיליון דולר. כשאתה עובר על המספרים הללו מהשנים שעברו, אתה רואה שבשנת 1986, על יתרות בהיקף של כ-3 מיליארדים, הרווחנו 520 מיליון דולר. בשנת 1987, על אותן יתרות, הרווחנו 776 מיליון דולר. בשנת 1988, כאמור, הרווחנו רק 124 מיליון דולר. ברביע הראשון של שנת 1989, רבותי, הפסדנו, כנראה, כ-250 מיליון דולר.

הבנק המרכזי, שכולנו הפקדנו את האוצר שלנו בידיו, מסרב לפרסם נתונים כאשר להישגים שלו ברביע הראשון. הוא, הממונה על הפיקוח על הבנקים, דורש מכל בנק במדינת ישראל לפרסם דוחות רבעוניים. על עצמו הוא לא מחיל את הכלל הזה.

כאשר אתה לוחץ על הבנק, ואני לוחץ על הבנק ותובע ממנו לפרסם את הנתונים הללו, הוא איננו נותן תשובה ברורה.

אולם, מסתבר שבתוך הבנק יושבים אנשים שהעניין אכפת להם, והם מדליפים לחברי הכנסת ולשרים על מה שנעשה בתוך הבנק. אנשים אלה חוזרים ואומרים: הבנק הפסיד ברביע הראשון 250 מיליון דולר, בשליש הראשון של השנה — כנראה 350 מיליון דולר.

הממשלה שותקת והכנסת שותקת. והנושא קרוב לוודאי חסוי, אבל למעשה הוא לא חסוי.

רבותי, בעוד כמה דקות יעלה לכאן סגן שר האוצר. הנושא הוא נושא קשה להבנה, אבל הוא בוודאי יחזור על התשובות הניתנות לי מטעמו של הבנק. הוא יאמר לי, שיש לנו התחייבויות כמטבע-יחיד והן כוללות את הין היפני, את המרק הגרמני, את הפרנק השווייצרי, את השטרלינג הבריטי ואת הדולר. בנק ישראל הוא בנק שמרן, המחזיק כ-60% מן היתרות בדולרים ואת השאר כמטבעות אחרים.

אני אומר לך, אדוני סגן השר, שאלה טענות לא חכמות עד כדי תמיהה ותדהמה. אספר לך סיפור, שאתה בוודאי זוכר

אותו. בסוף דצמבר פרצה מחלוקת גדולה ביני לבין הנגיד בועזת הכספים, ואני דרשתי שהוא יסיק מסקנות אישיות. נקבתי או כמספר, שלפיו יכולנו כנראה להרוויח בשנת 1988 700 מיליון דולר והרווחנו רק 124 מיליון דולר. אז סיפרו לי, שאנחנו צריכים לשמור על חיק של 60% בדולרים והשאר במטבעות אחרים. ואמרו לי: אם אתה חכם לאחר מעשה, בוא תכתוב היום איך אתה משקיע ואנחנו נבדוק אותך לאחר הרביע הראשון: אז תראה שאתה לא חכם.

אכן שאלו אותי מה אני אומר, ואני אמרתי להעלות מ-60% ל-75% את ההחזקות בדולרים, כי הדולר יתחזק. בנק ישראל אמר שהדולר ייחלש. והנה, בתום הרביע או השליש הראשון של השנה, אנחנו יכולים לומר בוודאות שהדולר התחזק בכ-15%.

הנושא הוא נושא קשה. השאלה היא, כנגד מה אנחנו מחזיקים את היתרות האלה. לפי דעת בנק ישראל, אנחנו חייבים להחזיק 60% בדולרים ואת השאר בינים, במרקים או בפרנקים. בנק ישראל חושב שצריך להחזיק דולרים, אבל למקרה שייבוא ה"סוכארו" מיפן יימשך, צריך להחזיק גם ינים בכמות מסוימת. לדעתי, אנחנו צריכים להחזיק דרורות בדולרים, כי עיקר החוב שלנו, 90% מהחוב שלנו, הוא לממשלת ארצות-הברית. אנחנו גם קונים נשק, נכון, חבר הכנסת צידון? ממי אנחנו קונים את מרבית הנשק? — מארצות-הברית. גם נפט אנחנו קונים. באיזה מטבע? — בדולרים. אלה הם המרכיבים העיקריים.

אני מגיע, אם כן, למסקנה, שיקרה מה שיקרה בעולם, עיקר הכסף צריך להיות מושקע בדולרים והשאר, בשוללים, במטבעות אחרים. כאשר ברור שהדולר עולה, צריך לעלות מ-60% ל-70% או ל-75%. אבל בנק ישראל הוא בנק שמרני, וחבר הכנסת דן תיכון הוא ספקולנט.

אני אומר, שכדי להגיע לרווח של חצי מיליארד דולר, הדבר תלוי כמה שאתה עושה במיליארד דולר מבין 5 המיליארדים, כשאתה עולה מ-60% ל-75%. אי-אפשר להיות שכבי בידי קונצפציות ישנות ומיושנות.

אני שואל את עצמי: בעבר, כשהיו הישגים של כ-700 מיליון דולר ומעלה, התפאר בנק ישראל בהישגיו ובחוכמתו לראות את ההתפתחויות במשק העולמי. הפעם מספרים לי, שצריך למדוד את זה במרקים, ואני מציע למדוד את זה אולי בדנירים ירדניים, כי אתמול היה שם פיחות ואפשר לראות הישגים הרבה יותר גדולים.

המדהים בכל העסק הזה הוא שהממשלה שותקת, שהכנסת שותקת, ומבבלים ומטעים אותנו על-ידי השמעת תירוצים מגוחכים. אני שואל: מתי תתעורר הממשלה? כמה יעלו ההרפתקאות הנוספות של בנק ישראל? כמה יצטרך משלם המסים לשלם בגין אותם מחדלים?

אני אינני תובע את פיטוריו של נגיד בנק ישראל, כי לא אני ממנה אותו. אבל אני בא ואומר, שחייבים לחזק אותו על-ידי מינוי כונס נכסים. יש לו שני משנים, צריך לאיידש את התפקידים הללו. זה לא מספיק שאדם אחד כופה את דעתו על ממשלת ישראל ועל עם ישראל. יכול להיות שהוא פרופסור וגדול יותר ממני בתורת הכלכלה, אבל בתחום הזה הוא עושה שגיאות קריטיות ואין מי שמתקן אותו. שכן הוא גם היועץ הכלכלי של ממשלת ישראל.

אני רוצה לשאול שאלה. אין מחלוקת שאנחנו מצויים היום במיתון כלכלי. מה עושה היועץ הכלכלי לממשלה?

המדידה נעשית כמונחי המטבע שנחלש, ויתקבלו "הפסדים" שהם חסרי משמעות אם המדידה נעשית כמונחי המטבע שהתחזק.

אשר לשמועות על ההפסדים שהיו לבנק ישראל כחודשים האחרונים, משיקולים שהוסברו לעיל יתרות מטבע-החזון מושקעות בכמה מטבעות. אלה כוללים בעיקר את הדולר האמריקני, אך נודע משקל משמעותי גם למטבעות לא דולריים. בתקופה שחלפה מתחילת 1989 התחזק הדולר לעומת מטבעות אחרים. לדוגמה: שיעור ההתחזקות לעומת המרק הגרמני הגיע ל-14%. פירוש הדבר שבמונחי מרקים היו בתקופה זו "רווחים" גדולים על היתרות, שהרי כל דולר ביתרות שווה כיום 14% יותר מרקים מאשר בסוף 1988. לעומת זאת היו בתקופה זו "הפסדים" במונחי דולרים, שכן המרכיב הלא-דולרי ביתרות שווה כיום פחות דולרים.

מובן שהן "הרווחים" במרקים והן "ההפסדים" בדולרים הם לכאורה בלבד ואינם רלבנטיים. ההכנסות במונחי השימושים האפשריים של היתרות הן הרלבנטיות, והן היו חיוניות בחודשים הראשונים של 1989, כמו גם ב-1988 כולה.

אני מבקש, על כן, להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

דוד מגן (הליכוד):
אפשר להציע הצעה אחרת?

היו"ר ד' תיכון:
אתה יכול, אני ביקשתי לכלול את הנושא בסדר-היום, זה מה שאני יכול להציע. בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):
אדוני סגן שר האוצר, חבר הכנסת דן תיכון, אני חושב שהושמעו כאן דברים חשובים גם עליי המציע וגם עליי המשיב. לא טוב יהיה לנצל נוכחות מינימלית של חברי הכנסת ולהכריע בהצבעה בסוגיה כל כך כבדה, הייתי אומר כל כך היסטורית, הייתי משוכנע שסגן שר ייתן הזדמנות לשמוע את הדברים לפרטיהם לפחות בוועדת הכספים — היושבי-ראש נמצא כאן והוא אמן על נידול הוועדה כדבעי — כדי שאפשר יהיה לערוך דיון מכובד.

אני מציע ופונה אישית לסגן שר לשמור על הקונסנזוס של התייחסות בכובד ראש לנושאים המועלים עליי חברי הכנסת, במיוחד חברי כנסת בכירים בוועדת הכספים, ולתת הזדמנות נוספת לדון בעניין לעומק בוועדת הכספים. אני מניח שגם יושבי-ראש ועדת הכספים הנמצא כאן יתמוך בהצעה. אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

היו"ר ד' תיכון:
אדוני סגן השר, אנחנו ניגשים להצבעה. אני בעד העברת הנושא לוועדה. אתה מסכים, אדוני סגן השר?

יוסף ביילין (המערך):
אני מסכים.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדה. הצבעה אלקטרונית מהירה.

האם הוא מציג תוכנית הבראה בפני ממשלת ישראל? למה מחכים? הרי גם הוא קובע, שהמשק הישראלי מצוי במיתון קשה. הוא ניסה לערער על כך לפני שנה וטען שהמשק מגלה ניצנים של יציאה מן המיתון.

אני אומר לכם, שאנחנו איננו מבינים מה קורה בבנק ישראל ומדוע אין הממשלה כופה את דעתה על בנק ישראל. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. ישיב סגן שר האוצר מר ביילין, בבקשה.

סגן שר האוצר י' ביילין:

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, כמה הערות לדברים האחרונים של חבר הכנסת דן תיכון. הבעיה שאתה מעלה, אדוני חבר הכנסת, היא בבחינת בעייתו של מי שמרבה נכסים — מרבה דאגה. חשוב הציון שציננת, שבשלב מסוים, ולא לפני שנים רבות, לא היה כעצם על מה לדבר. היום, כעקבות התוכנית של 1985, כאשר אנו נמצאים במצב אחר של רווחות, יש על מה לדבר. לפעמים יש לנו רווחים גדולים יותר כתוצאה מהחזקת הרווחות ולפעמים גדולים פחות.

אני גם מאוד מודה לך על כך שציננת מראש מה אני אומר, ואפילו הבעת פליאה על מה שאומר. זה חוסך ממני לומר חלק מדברי.

נקודה נוספת נוגעת להודאה במיתון. אני חושב שלכל אחד יש זמן שבו הוא מודה שיש מיתון. המיתון נולד מחדש, באופן מיותר לחלוטין, בשנת 1988 ואז היו, כפי שרמזת, אנשים שאמרו שאין מיתון במשק הזה.

אשר לקביעה שבנק ישראל "מסרב" לפרסם נתונים על ניהול היתרות, ובכן בנק ישראל פרסם דף הסבר על צורת ניהול יתרות מטבע-חזון, על ההרכב המטבעי שלהן ועל ההכנסות והתשואות מניהול יתרות, ביחד עם מאזן בנק ישראל לשנת 1988.

יתרות מטבע-החזון של המשק מיועדות, כפי שכבר ציינת, לאפשר מימון יבוא ופירעון חובות בחקופות של תנודות במאזן התשלומים. דבר זה מחייב שמירה על רמת נזילות נאותה ומזעור הסיכונים המגוונים הנשקפים ליתרות. בנק ישראל, בדומה לבנקים המרכזיים האחרים, נוקט גישה זהירה בכל האספקטים הנוגעים לניהול היתרות.

ישראל מייבאת ממספר רב של מדינות, ואף חובותיה החיצוניים נקובים בכמה מטבעות. לכן סל השימושים האפשרי של יתרות מטבע-החזון מורכב ממטבעות מספר ולא רק מדולרים. מצד שני, שוקי הכספים בעולם מאופיינים עליידי תנודות גדולות בשערי החליפין בין המטבעות. לפיכך, מדיניות בנק ישראל היא להחזיק את היתרות בדרך כלל בהרכב מטבעי דומה לזה של סל השימושים ובכך להבטיח את כוח הקנייה של היתרות במונחי השימושים האפשריים נגד שינויים בשערי חליפין.

מן האמור לעיל גם ברור שאת התשואה מאחזקת היתרות יש למדוד במונחי סל המבטא את ההרכב המטבעי של השימושים — יבוא פלוס שירותי חוב. כל מדידה במונחי מטבע אחד, דולר או מרק או מטבע אחר, תעוות את התמונה. במדידה כזו יתקבלו "רווחים" שאינם אלא רווחי נייר, אם

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הכספים נתקבלה.

ה צ ב ע

כעד העברת הנושא לדיון

בוועדת הכספים — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

היו"ר ד' תיכון:

אם כן, ההצעה לסדר-היום עוברת לדיון בוועדת הכספים.

טו. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — קצבת ילדים), התשמ"ט — 1989 *

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא — הצעת חוק קצ"ח: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — קצבת ילדים), מאת חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אודה ולא אבוש כי רק בשבועות האחרונים נמצאתי למד, לאחר פנייה של שלוש משפחות שונות, שהקיוז בקצבת הילדים לילדים המגיעים לגיל 18 ומתגייסים לצה"ל הוא משמעותי במשפחות ברוכות ילדים, ובמיוחד במשפחות ברוכות ילדים מעוטות יכולת.

הרעיון הגלום בהצעת החוק, הבאה לתקן את סעיף 104 לחוק הביטוח הלאומי, הוא: במשפחה ברוכת ילדים, כאשר אחד הילדים מגיע לגיל גיוס, 18, והמוסד לביטוח לאומי צריך לקזז מקצבת הילדים, הקיוז ייעשה יחסית למספר הילדים. למשל, במשפחה בת 6 ילדים, המקבלת נניח 600 שקלים, מקצבת ילדים, כאשר הבכור מגיע לגיל 18, הקצבה תרד בשישית, דהיינו ב-100 שקלים, ותעמוד על סך 500 שקלים, ולא כפי שנהוג היום.

כיום, כשילד מגיע לגיל גיוס, לגיל 18, ההתייחסות למשפחה ברוכת ילדים היא כאילו המשפחה לא מנתה מעולם אותו מספר ילדים שיש לה באמת.

מספר הילדים הנחתמים משתנה, כידוע, והנתונים לפי הכללים של המוסד לביטוח לאומי — בדקתי זאת לפני כחודש וחצי — הם: משפחה בת 4 ילדים מקבלת 188 שקלים כתוספת לילד הרביעי, בסך-הכול 385 שקלים; משפחה בת 5 ילדים מקבלת תוספת של 161 שקל לילד החמישי, בסך-הכול 546 שקלים; משפחה בת 6 ילדים ויותר מקבלת על כל ילד נוסף 175 שקלים.

לאחר התייעצות עם מומחים, חלקם מומחים המכירים גם את צורת החישוב במוסד לביטוח לאומי, ואשר ובהירו לי כי עריכת חשבון כפי שאני מציע בהצעה המקורית עלולה להיות מסורבלת מאוד במוסד לביטוח לאומי, קיבלתי את ההצעה שכל ילד המתגייס לצבא, המגיע לגיל 18, משפחתו תזכה במהלך שלוש השנים הבאות למחצית הקצבה, לפי החשבונות שערכתי הפערים כיום הם: משפחה בת 6 ילדים מקבלת 721 שקל, לפי החישוב שהצעתי במקור מורידים שישית, דהיינו הפחתה של 120 שקל, וכך ההקצבה תהיה 601 שקל. כיום למשפחה כזאת, בת 6 ילדים, שהבן הראשון בה מגיע לגיל 18, ההקצבה היא 546 שקל.

אם ההצעה הכתובה, אשר הונחה על שולחן הכנסת, תתקבל, יסתבר כי הפער במשפחה ברוכת-ילדים, שבה 6 ילדים, יהיה בסך-הכול 33 שקלים. ההצעה אומרת, שיהיה

* נספחות.

רק קיוז של 50% למשך שלוש שנים. החשבון אומר, שיהיו 721 שקל פחות 87 שקל — בסך-הכול 634 שקל.

בחרתי במשפחה המונה 6 ילדים, כדי להראות, שהפער הוא בין 634 לבין 601 שקל. אני חושב שמבחינת המעמסה הכללית על החשבון הלאומי, אפשר יהיה לעמוד בקלות יתירה ב"גזירה" הזאת. אני פונה ומציע לחברי הכנסת, לאפשר לוועדת העבודה והרווחה לדון בהצעה הזאת, מתוך מגמה לתקן את החוק, באופן שכאשר ילד ממשפחה ברוכת-ילדים יגיע לגיל 18, משפחתו לא תחוש כאובדן הכנסה ממשית, וההפחתה והקיוז ייעשו בצורה מדורגת, על-ידי הפחתת 50% מקצבת הילד המתגייס, במשך שלוש שנות שירותו בצה"ל, עד הגיעו לגיל 21.

היו"ר ד' תיכון:

לאיוז ועדה אתה מציע להעביר זאת?

דוד מגן (הליכוד):

לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' תיכון:

ישיב סגן שר העבודה והרווחה. בבקשה, אדוני.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן מצטרפת לשורה ארוכה של הצעות דומות שעולות מדי פעם, מתוך מגמה לפתור את מצוקתן הכלכלית של משפחות שילדן מגיע לגיל 18, וכתוצאה מכך חלה ירידה, לעתים תלולה, ברמת הכנסתן.

אני בהחלט מודע לכך, שבמקרים רבים אין הוצאות המשפחה מצטמצמות בהגיע הילד לגיל 18, ולעתים הנוטל התקציבי הרוכץ על המשפחה אף עולה. אולם קשה מאוד להתייחס למעמדו של צעיר כן 18 בחוק הביטוח הלאומי, במנותק מהמקובל במערכות החוקיות והמינהליות האחרות של המדינה.

במרבית המערכות בארץ נהוג לראות בגיל 18 גיל מעבר, שבו הילד יוצא מכלל תלות כלכלית בהוריו והופך ליחידה משפחתית וכלכלית נפרדת. בתום לימודיו התיכוניים ועם גיוסו לצה"ל, הרשויות הממלכתיות מתייחסות אל נער בהגיעו לגיל 18 כאל אישיות העומדת בפני עצמה. כך, למשל, אין ניכוי מס בגין ילדים מעל גיל 18, וגם בחוק הביטוח הלאומי, בהגיע הנער לגיל 18, הוא מבוטח בזכות עצמו ולא מכוח תלותו בהוריו.

אין ספק בלבי שיש בהחלט מקום לבדוק ולדון מחדש, אם אכן ההכרעה הזאת תואמת את המציאות העובדתית כרוכ במשפחות בארץ. אין ספק בלבי, שעל המדינה לעשות מאמץ

מגן חעלה לקופת המדינה סך של 100 מיליון שקל. האם ידוע לאדוני, ש-200,000 משפחות תהיינה כלולות באותה הצעה? זה התחשיב.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
זה הנתון שקיבלתי לא מזמן מהמוסד לביטוח לאומי — שזה מגיע ל-100 מיליון שקל.

ראובן ריבלין (הליכוד):
מדובר ב-500 שקל לשנה למשפחה, וזה כולל את כל התוספות האפשריות.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת ריבלין, סגן השר אינו יכול להוסיף. הוא קיבל את הנתונים מהמוסד לביטוח לאומי.

חבר הכנסת מגן, שמעת שהמשלה מבקשת להסיר את הצעת החוק שלך. האם אתה רוצה לומר משהו? יש לך זכות לעשות זאת.

דוד מגן (הליכוד):
מותר לי לחלוף על דעת הממשלה. אני פונה אל חברי הכנסת, כי אני חושב שחוכמה של הכנסת להוכיח, נוכח המצוקה והנסיבות המיוחדות האלה, את ריבונותה.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אנחנו עוברים להצבעה, וההצבעה תהיה כדלהלן: מי בעד העברת הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — קצבת ילדים), התשמ"ט — 1989, לוועדת העבודה והרווחה? מי נגד? מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביע את הצעת	
החוק לדיון מוקדם בוועדה	— 10
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — קצבת ילדים), התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.	

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, הצעת החוק עוברת לוועדת העבודה והרווחה.

טז. הצעה לסדר-היום

הוצאת תעודת עולה לגרים רפורמים וקונסרבטיבים

עליו את הדעת באופן יסודי בנפרד. אינני מתכוון לפעול פעולה, אלא להגיב על פעולה שנעשתה בניגוד לרצון העם, כפי שזה בא לידי ביטוי במדיניות הכנסת והממשלה, ואף בניגוד למדיניות משרד הפנים, כפי שזו נקבעה בתקדימים אין ספור.

מדובר בתעודות עולה לגרים רפורמים. בדברי התשובה של כבוד שר הפנים הקודם, הרב פרץ, תשובה שניתנה על-ידי

עילאי להגברת הילודה. מתן תמריצים כלכליים למשפחה בגין ילדיה, וכן סיוע לאדם הצעיר לשם הקמת משפחה מוקדם ככל האפשר, הם דרכים מרכזיות בכיוון זה.

השאלה היא האם הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן נותנת תשובה הולמת על מטרות נעלות אלו. לצערי, הצעתו של חבר הכנסת מגן למתן מחצית הקצבה בגין ילד המשרת או הלומד בהיותו מעל גיל 18 תהיה כרוכה בעלות כספית גבוהה. לפי הערכתנו, עלות ההצעה שלו היא למעלה מ-100 מיליון ש"ח לשנה. במצב הנוכחי של המשק, יהיה קשה מאוד לגייס את המשאבים האלה, למרות המטרה החשובה כל כך שאותה מציץ חבר הכנסת מגן.

בהזדמנות זו אני מבקש להביא לידיעת חברי הכנסת, כי בימים אלה מתגבשים במשרד העבודה והרווחה ובמוסד לביטוח לאומי כמה רעיונות לשיפור מערכות הסיוע של המדינה לזוגות צעירים. אחת הדרכים הנשקלות בצורה יסודית היא תוכנית "קרן הסף", שלפיה כל זוג צעיר שעומד לפני נישואין יקבל סכום חד-פעמי גדול יחסית, שיסייע לו בפתרון בעיות הדירור והחינוך. ההחזר יהיה בשיעורים מופחתים, כהתאם למספר הילדים שהוא יביא לעולם. תוכנית זו, כאשר תתקדם עוד וגו' ותיבדק מכל היבטיה, עשויה להחליף את המערכות הנהוגות כיום, ויהיה בה משום פתרון כולל לבעיה.

במקביל, אנו פועלים לתיקון העיוותים הקיימים היום במערכת קצבאות הילדים, כמו הפער הגדול הקיים בין הקצבאות המשולמות למשפחה עם שלושה ילדים, לבין הקצבאות המשולמות למשפחה עם ארבעה ילדים. כמו כן יימשכו המאמצים להחזיר למערכת הקצבאות את קצבת הילד הראשון, הנשללת ממרבית המשפחות הקטנות בהוראת שעה מאז שנת 1985.

ללא ספק, חברי הכנסת, יש כאן עיוותים ויש כאן צורך להכיר במציאות, שלפיה, גם בהגיע הילד לגיל 18 עדיין מוטל על משפחתו נטל כבד, ואולי עוד יותר כבד. אין זה מן החוכמה ומהתבונה ואין זה מהאחריות הממלכתית לתעד מצב זה. אבל, בהתחשב במצב הקיים בכל מערכות החוקים, ובהתחשב בעלות הכבדה הכרוכה בשינוי המוצע, יש החלטת ממשלה להתנגד להצעה.

בלב כבד ובצער רב, אני נאלץ להציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:
סליחה, אדוני סגן השר, חבר הכנסת ריבלין מבקש לשאול אותך שאלה. האם תיאות?

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני סגן השר קבע במספרים, כאילו הצעת חבר הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

אני עובר לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום מס' 952 בנושא: הוצאת תעודת עולה לגרים רפורמים וקונסרבטיבים, מאת חבר הכנסת יואש צידון. בבקשה.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין בכוונתי בעת הזאת להעלות לדיון ענייני דת ומדינה. זה נושא חשוב, שיש לתת

מי שלא מכיר בלגיטימיות המלאה של מרבית יהדות ארצות-הברית, הרפורמית והקונסרבטיבית, לגיטימיות המזכה אותה בכל, אני חוזר, בכל הזכויות שיש ליהודי בארץ-ישראל, בכלל זה זכויות מכוח חוק השבות — שיקום, שיקום ויכריז בקול רם: "אתם זרים, אתם ומנהיגים. עזרתכם החומרית, המוסרית והמדינית היא עזרה מידי בני עם לועז והיא אינה מקנה לכם זכות של יהודים במדינת ישראל" — שיקום ויכריז זאת.

מי שהכריז כך הוא אויב העם. או בלתי שפוי, או שואף להתאבדות לאומית. רבותי, זה לא נושא פוליטי. בנפשו הדבר.

מה קרה לנו? שמונה חברי כנסת ביקרו לא מזמן אצל היהדות הרפורמית בארצות-הברית, קואליציה ואופוזיציה, אורתודוקסים וחילונים. היו כאלה שלא גרסו את הפולחן הרפורמי. אבל לא היה איש ביניהם שלא הסיק את המסקנה שאסור לנגוע בעת זו בשינוי החוק. גברת אגמון ושולחיה עושים זאת כלאחר יד.

המצב המדיני חמור. דרושה כל עזרה. והנה בשבועון "טיים" מ-3 באפריל 1989 מדובר על כך שבפעם הראשונה נמנעים יהודי ארצות-הברית לתמוך אוטומטית בממשלת ישראל ואף מפעילים עליה לחצים. בגוף המאמר מצוטט הרב שינדלר, ראש היהדות הרפורמית ומשום כך המנהיג היהודי הבכיר בארצות-הברית, כאומר שבעת זו ניתנה ליהדות האמריקנית הזדמנות לבטא את חסכולה בעניין "מיהו יהודי". הנה הזמן לפתוח חזית נוספת עם אחינו בארצות-הברית?

המצב הכלכלי חמור. זה הזמן להרחיק את העזרה של יהודי ארצות-הברית מעל פנינו? אני נגד חרומות, אני בעד מעורבות ישירה. אבל איך שלא יהיה, מי יתרום ומי ירצה להיות מעורב אם מתכחשים לשייכותו המלאה לקהל ישראל?

המצב החברתי חמור. הנה הזמן להרחיק את אחינו מעל פנינו? יהדות ארצות-הברית הולכת ונעלמת. כן, רבותי, כך אומרים כל המחקרים. היהדות הרפורמית, הפולרליסטית, המתונה, המתקרבת והמוטאמת לאורח החיים המערבי של סוף המאה העשרים גדלה. מדוע? משום שמי מהמתבוללים הפוטנציאליים, המחפש לשמור קשר עם היהדות בלי לקבל על עצמו חובות רבים משהוא יכול לשאת נפשית, פונה לרפורמים. משום שמי שאיננו רוצה להתבולל, אך גם איננו מקבל את עול הקהילות האורתודוקסיות, פונה לרפורמים. הרפורמים הם הסכר, המחסום האחרון שבין היהדות החיה לבין היהודים הנעלמים בכור ההיתוך האמריקני.

חשוב מאוד לזכור: היהדות הרפורמית והקונסרבטיבית היא היום בעלת זיקה חזקה מאוד לישראל. זו יהדות פר-ציונית. יהודי ציוני הוא רק זה שעולה. אולי משום שקטנה זיקתם להלכה, גדלה זיקתם לישראל כסמל הזהות היהודית שלהם.

כיהודי חילוני, שמכבד את כל זרמי היהדות הציוניים, אבקש להביע מעל כמה זו גם דעה בסוגיה זו, באמצעות סיפור מהחיים:

נודמתי, לפני שנים מספר, לארוחת צהריים ביוהנסבורג שבדרום-אפריקה, ארוחה שבה השתתף שגריר ישראל דאז, מר אליהו לנקין. יהודי מקומי, שרצה להראות לנו את בקיאותו, שאל אותי בלגלגנות: "איך אתה, פלם-חיק, מלווה אוניות מפעילים של ההגנה, יושב ליד שולחן אחד עם מפקד אלטלנה, מר לנקין?" תשובתי היתה אינסטינקטיבית: "אדוני, אולי

השר בכנסת, בשיבתה קס"ד מיום 15 בינואר 1986, אומר השר: "חוק השבות בהחלט חל על גר רפורמי. אני לא מתווכח. יש לי דעה בנושא זה, אבל בוודאי ובוודאי שחוק השבות חל גם על גירורים רפורמיים".

זו מדיניותה של מדינת ישראל ורק מדינת ישראל, ולא פקידה ואף לא שריה, רשאית לשנות באורח חד-צדדי.

כל הכבוד לשר הרב פרץ על שידע תהליך דמוקרטי מהו ועל שקיים אותו כרוחו וכלשונו על אף דעתו האישית השונה.

והנה כי כן, נמצא בידי מכתב שנכתב ביום 6 בינואר 1989 על-ידי משרד הפנים, המיוצג במקרה זה על-ידי גברת ערינה אגמון, מנהלת הלשכה האזורית למינהל אוכלוסין בצפת. הנמען הוא מר ג'ורג' סמית, קיבוץ קדרים, מיקוד 12390. במכתב נאמר: "הנדון — רישומך כעולה. בתשובה לבקשתך שכנדון מתאריך 21 נובמבר 1988, הריני להודיעך שמאחר שלא חל עליך חוק השבות ומאחר שהמסמך שהבאת מחוץ-לארץ אינו מקובל בארץ כתעודת גיור, אלא אם כן אושר על-ידי בית-דין רבני כאן, אינך יכול להירשם כעולה ואף לא כתושב ארצי. הינך מתבקש לפיכך לדאוג להסדר מעמך כחריג".

מדובר, כמובן, בתעודת גיור רפורמית. או שהפקידה הרמה, הגברת אגמון, לא ידעה אל נכונה מהי המדיניות, וזה ציון לרעה למשרד שבו היא עובדת, או, גרוע מזה, היא ביומחה או ביומחית הממונים עליה מבה את הכנסת, הממשלה ואף את המשרד שבו היא משרתת את הציבור.

חשש כבד לי שמדובר במעשה שרירותי ושיטתי — כי לא בכדי הגיעה התלונה לא הכנסת. אם נכון הוא שפקיד, או הממונה עליו, עושה דין לעצמו ומבטל חוק ונוהג כמחי קולמוס דיקטטורי — אנה פנינו מעודת? האין מחובת השר הממונה לפטר את הפקידה הנ"ל? מדובר במרד נגד מדיניות המדינה.

רבותי, אינני רוצה לפתוח בחזית נוספת במלחמות היהודים ואינני מאמין שמי מאתנו מעוניין לעשות זאת. אני בא משיבת ועדת העלייה. שומעים בה בשורות איוב כוז אתר זו. שמענו כאן במליאה גם את דעתו של השר לקליטת העלייה על המתרחש. קריסה כללית, מחדר, חורבות.

האם זהו הזמן המתאים לרחות, בטענות ביורוקרטיות לא-חוקיות ומתנגדות למדיניות הממשלה, עולים הכאים להצטרף לחזית העשייה בארץ, לקיבוצים? האם זהו הזמן לשלול את הלגיטימיות של מאגר העלייה הגדול ביותר שנותר לעם היהודי — הוא יהדות ארצות-הברית?

אל נשכח: רובה המוחלט של יהדות ארצות-הברית היא יהדות רפורמית וקונסרבטיבית, אם מדובר ביהדות שלא התרחקה מעמה.

זה עשרות רבות בשנים, 30–40 אחוזים מנישואי הצעירים היהודים בארצות-הברית הם נישואי תערובת. אם מישוה רוצה או לא רוצה — זו עובדה. משום עובדה זו אין כמעט משפחה בקרב יהדות ארצות-הברית שאינה מעורבת בדרך זה או בדרך שבעבר בנישואי תערובת.

אם דינה של גברת אגמון הוא דין הארץ, אין להכיר ביהדותם של מרבית יהודי ארצות-הברית, המכריזים על עצמם כיהודים. אורתודוקסים — ויבוכו אלה על שיעור העלייה שלהם — מהווים רק כ-10% או פחות מיהדות ארצות-הברית.

חוק השבות וחוק הנישואין והגירושין. אמרתי, שלצורך חוק הנישואין והגירושין בוודאי ובוודאי שגיוור רפורמי אינו מוכר, והחוק אינו חל על גיוור רפורמי. גם את זה לא ציטטת.

לעצם העניין, לשאלה שהעליית כאן: תעודת עולה יכולה להינתן על-פי חוק השבות ליהודי שהביע את רצונו להשקיע בישראל. השאלה איזה גיוור מכניס אדם תחת כנפי היהדות, ובעקבות זאת מקנה לו זכות לקבלת תעודת עולה, נמצאת בימים אלה ממש בדיון בבית-המשפט העליון. השבוע הקדיש לכך בית-המשפט שלושה ימי דיונים, שבהם ישב בהרכב מכובד של חמישה שופטים, ובסיימם דחה את הנושא עד למתן פסק-דין.

אשר על כן, אני רואה את הנושא כסובי-יודיציה, ואני מבקש מיושב-ראש הכנסת להסיר את הנושא מסדר-היום. תודה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. הצעה אחרת — להעביר את הנושא לוועדה — לחבר הכנסת ראובן ריבלין. בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, היו לי הזכות וגם העול להיות בין חברי אותה משלחת של חברי הכנסת, שנסעה לבקר אצל יהדות צפון-אמריקה וגם ביקרה בקהילה הקרירה הקהילה הרפורמית, החיה לפי כללים שהיא קבעה ומבקשת לכלול אותה כזרם מזרמי היהדות.

לגבי הדיון, אני מבקש להעביר את הנושא לוועדה, כי יש כאן איזה קונפליקט. יכול אדם לראות את עצמו כיהודי, והיהדות החלה על כולנו במשך 3,800 שנה קובעת כללים אחרים. אדם המרגיש ציוני, המרגיש זיקה לציון, אדם שיש לו זיקה למדינת ישראל, די לי בכך כדי לראות אותו כנאמן ארץ-ישראל, כנאמן עם ישראל. אבל אם הוא בן העם היהודי או לא בן העם היהודי — השאלה הזאת לא לנו לפתור אותה אלא לאותו ממסד דתי, שקבע במשך 3,800 שנה את הכללים והוא שצריך להמשיך לקבוע אותם.

אני בהחלט רוצה לומר, כיהודי שרחמנא ליצולן אינו שומר תרי"ג מצוות ואולי גם לא כ"ג מצוות — ואיני רוצה לומר י"ג מצוות — שכאשר הפעתי בפני אותה קהילה רפורמית כיהודי, הודעתי זעזוע עמוק בלי סייג וגבול, ואיני אומר זאת לתפארת המליצה. התגלתה בפני איזו אגודה המקיימת פולחן כלשהו, שכל קשר בינו לבין היהדות שאני חונכתי על ברכיה, או שביקשו לחנך אותי על ברכיה, יהדות ישראל-סבא — כל דמיון בינו לבינה מקרי לחלוטין.

יתר על כן, מימי לא נכנסתי לכנסייה אלא כדי לבקר בחוץ-לארץ בבניינים מפוארים או בעלי ערך היסטורי. מעולם לא השתתפתי בטקס דתי נוצרי. הייתי עד לו כאשר חזיתי בסרטי קולנוע ובהצגות. כאשר השתתפתי באותו טקס ביום שישי בערב במקום הקרוי בית-כנסת של הזרם הרפורמי, היתה לי בהחלט תחושה שאני נמצא בתוך כנסייה, רחמנא ליצולן. אבל בכל זאת, דגל ישראל מונף שם בגאווה, שירת "התקווה" מהדהדת בכל עוזה בסיום כל טקס — — —

אריה אליאב (המערך):

גם תרומות רבות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני אינני יכול למכור את ערכי הלאומיים חמורת כסף, אם כי אני יודע שכלי כסף אין כלום.

חשים לב לכך ששנינו הפלגנו באותו יום, תחת אותו דגל, לאותו יעד? דומני, שתשובה זו ניתנת ליישום גם לגבי היהדות הרפורמית והקונסרבטיבית, אחינו.

אני מדגל על דברים כדי להיות בסדר מבחינת הזמן.

הי"ר ד' תיכון:

אתה מבקש לכלול את הנושא בסדר-היום.

יואש צידון (צומת):

אני מציע שהצעתו תועבר לוועדה משותפת.

הי"ר ד' תיכון:

לא, אתה מבקש לכלול את הנושא בסדר-היום של המליאה. לאחר מכן יישאל אם אתה מוכן להעביר לוועדה. כשאתה עולה לכאן, אתה מבקש לכלול את הנושא בסדר-היום.

יואש צידון (צומת):

אני חייב גם לקצר וגם לשמוע אותך? טוב, אני עושה זאת.

הי"ר ד' תיכון:

זה התקנון, מה לעשות. תודה. ישיב ממלא-מקום שר הפנים. בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאקרא את תשובתי הקצרה ברצוני להעביר שתי הערות לחבר הכנסת יואש צידון.

חבל שחבר הכנסת יואש צידון, ששר פה שיר הלל ליהדות הרפורמית והקונסרבטיבית וראה בהן סכר למניעת טמיעה והתבוללות, שכח לצייין, שלמעשה מבחינה עובדתית — דבר הניתן לכדיקה — היהדות הרפורמית בגרמניה היתה גשר חד-סטרי לטמיעה, להתבוללות, לכחש, להתנצרות. היהדות הרפורמית בארצות-הברית ממשיכה באותה דרך. היא גשר חד-סטרי לטמיעה, להתבוללות, לכחש, להתנצרות. אני, הדובר אליך, ראיתי כמו ענייך רבני רפורמי עומד בכנסייה, במחיצתו של כומר שצלב של חצי מטר תלוי על חזהו, ומחתך יהודי עם נוצרייה כדת משה וישראל.

אשר על כן, עד שאתה שר שיר הלל ליהדות הזאת, מן הראוי שתזכיר את העובדה: זוהי היהדות הגורמת לכך שיהדות ארצות-הברית הולכת ומתמעטת, בבחינת מצטמק ורע לו. זו עובדה אחת.

אריה אליאב (המערך):

זו לא עובדה, אינך יודע מה אתה מדבר.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

עובדה שנייה: אם ציטטת כבר את שר הפנים הקודם, חבל ששכחת גם להזכיר, ששר הפנים הקודם היה זה שהתפטר מתפקידו הרם כשר הפנים כדי שלא לחתום על תעודת הזהות של סוזן מילר, כיוון שלא רצה להכיר בגיוור רפורמי כגיוור ולא רצה להכיר בה כמי שזכאית להיחשב יהודייה בעם היהודי. שתי העובדות האלה חשובות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

שר הפנים הקודם הכים להשתתף בממשלה החדשה גם כאשר החוק לא שונה.

יואש צידון (צומת):

אתה אמרת את הדברים שציטטתי.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

בהמשך דברי אמרתי, שיש שני חוקים במדינת ישראל:

הועברה ההצעה לוועדת הפנים של הכנסת, כדי שזו תדון בשאלה, וחקבע מה הם אותם עקרונות שעל-פיהם צריכים לנהוג פקידים במשרד הפנים, כדי שחש וחלילה לא יעליכו אנשים הבאים לארץ-ישראל על-מנת לגור בה, אנשים החושבים עצמם יהודים, גם אם לצערנו הרב עדיין אין הם יהודים. בוא יבוא היום ויהיו יהודים שלמים לכל דבר. יהודי הוא ציוני, וציוני גם יהיה יהודי, תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת יואש צידון, השר לא אמר זאת, אבל הוא הציע לך להסתפק בתשובתו, משום שהנושא מצוי בכתיב-המשפט. אחת לא מקבל הצעה זו. אחת מבקש שהצעתך תועבר לוועדה?

יואש צידון (צומת):

לנוכח דבריו של חבר הכנסת ריבלין, שלפיהם ברור שיש כאן שאלות פתוחות הצריכות דיון בוועדה, אני מבקש להעביר את הצעתי לוועדת הפנים.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לוועדת הפנים ילחץ על כפתור בעוד כמה שניות. בבקשה.

ה צ ב ה

לדיון בוועדת הפנים	11 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 11, נגד — אין, נמנעים — אין. הנושא עובר לדיון בוועדת הפנים.

קריאות:

תצביע נגד. צריך להצביע מי בעד הסרת הנושא מסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, רבותי, ההצבעה היא הצבעה אלקטרונית. אני רוצה להסביר מה ההבדל בין הצבעה ידנית לבין הצבעה אלקטרונית. בהצבעה ידנית אני שואל מי בעד ומי נגד. כאן אתה מצביע בעד או נגד, כרגע שאני מבקש להצביע.

קריאות:

— —

היו"ר ד' תיכון:

בסדר. אני חשבתי שהעניין כבר ברור.

קריאה:

זה לא היה ברור.

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו ניגשים להצבעה חוזרת. אני חוזר ואומר, שההצבעה היא — מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדת הפנים, מי נגד? מי שהוא בעד יצביע בעד, מי שהוא נגד ילחץ על הכפתור "נגד", מי שנמנע — יימנע. ההצבעה היא אחת. ברור? רבותי, אנחנו עוברים להצבעה.

ברשות היושב-ראש, אאריך עוד מעט ואספר, שהיה לי השבוע ויכוח עם יהודים שהגיעו לכאן במסגרת המגבית המאוחדת, והרציתי לפנייהם הרצאה פוליטית. לאחר מכן הם ביקשו לשאול אותי שאלות. משנשאלתי על נושא היהדות הרפורמית עניתי ברוח הדברים שדיברתי כאן וכיתר הרחבה, ואז קמה עלי זעקה גדולה. אמרו לי: נחזור לארצות-הברית ולא נתרום עוד. אמרתי להם: אנחנו, אלה המאמינים שארץ-ישראל שייכת לעם ישראל והגענו הנה בגלל מורשת אבות, בגלל הארץ המובטחת, אנחנו לא יכולים להתחלק בנושא זה. אם אתם חושבים שבגלל עניין זה לא תשלחו תרומות, אני אצטער צער רב והמדינה תהיה ניווקה, אבל הזיקה שלכם למדינת ישראל חשובה לא פחות מהזיקה שלנו אליכם.

אני מוכרח לומר, שאותו חוג אקזיסטנציאליסטי של בני דת-משה גרמנים, כך הם הגדירו את עצמם בראשית ימי התנועה הרפורמית, אנטי-ציונים באותה עת — העובדה שמאז מלחמת ששת-הימים גברה גאוותם הלאומית והזיקה למדינת ישראל, וכתוצאה מכך לארץ-ישראל, הפכה לזיקה בלתי-מתפשרת, לציונות חמה, עובדה זו אינה מעלה ואינה מורידה כהוא זה מהדרישה שיהודי ייקבע על-פי ההלכה.

עם זאת, אדוני השר, אני בהחלט חושב שהחוק מחייב לקבל כל אדם הרוצה לעלות ארצה, ומדובר במתי מעט. אני בטוח שכל אחד ואחד מהם, אם לא ירצה להיות רע להכעיס או לעמוד על עיקרון, ולגבי דיני זה היינו הך, אם ירצה להיזקק לחוק נישואין וגירושין, אני בטוח שכל אחד מהם ששאלתי אותו יסכים להתגייר גיור נוסף אם משאת נפשו היא לעלות לארץ-ישראל ולא לגורם, חס וחלילה, למלחמת תרבות נוספת, שאין כל צורך בה. ואל לנו להתעקש מפני שאיזה רב כארצות-הברית רוצה בזרם שלו, שהוא אחד הזרמים החזקים ביותר בארצות-הברית מבחינה פוליטית היום, שהוא בהחלט לובי שמהווה חלקיף לאותם כוחות של בני-ברית והכונים החופשיים או כל אגודה אחרת. יהדות תיקבע רק לפי ערכי ישראל-סבא ורק בהיררכיות. לא יכול להיות שיהודי יבוא ויאמר שיהדות היא ספר תורה שלא נכתב על-ידי אותו אל, על-ידי הקדוש-ברוך-הוא. יכול אדם להאמין ויכול שלא האמין. אבל לכפור בעיקר ולומר: אני היהדות — לא יקום ולא יהיה.

אני מקדם בכרחה כל יהודי שנולד יהודי, ואומרים אנו בעשרת ימי תשובה ובימים נוראים: "אלוהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו כשנוצרתי כאילו לא נוצרתי". וסיפר לי אבי המנוח, הפרופסור יוסף יואל ריבלין, שתפילה זו נכתבה על-ידי מומר שאמר, עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי, יהודי לא יכול לא להיות יהודי. עם זאת, כל אדם שרוצה להצטרף לעם ישראל, למדינת ישראל, להיות חלק מהיישוב בארץ-ישראל — ברוך הוא, ולא צריכים לפשפש במעשיו. יתוב הוא ויקבל את האזרחות בדיוק כפי שקבוע בחוק השבות.

עם זאת, האם אפשר לכתוב שם יהודי? זו שאלה שצריך להשאיר אותה, היא צריכה עיון. לגבי דיני, יהודי הוא —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

ראובן ריבלין (הליכוד):

אולי יצטרכו פעם להפריד בין דת למדינה.

לאור כל האמור לעיל אני חושב, אדוני, שטוב היה אילו

חוברת כ"ה, ישיבה ס"ח

— הצעה לסדר-היום: הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (תיקון) — קיזוז הכנסה מנכס; שאילתות ותשובות —

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון: כעד — 11, נגד — 5, נמנעים — אין. הנושא עובר לדיון בוועדת הפנים. תודה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת הפנים — 11

נגד — 5

נמנעים — אין

יז. הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (תיקון) — קיזוז הכנסה מנכס,

התשמ"ט — 1989 *

(הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)

היו"ר ד' תיכון:

אני מציע אפוא לאפשר לנישום לבחור בין קבלת הניכוי וחיוכו במס כשיעור של 10%, לבין ויתור על הניכוי ועל החיוכו במס בגינו.

אבקש מחברי הבית לאשר את ההצעה ולהעבירה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן שר האוצר. אתה יכול להשיב מהמקום. האם אתה מקבל את ההצעה?

סגן שר האוצר י' ביילין: מקבל.

היו"ר ד' תיכון:

אתה מקבל, מסכים להעברה לוועדת הכספים. רבותי, אנחנו יוגשים להצבעה. מי בעד ועברת הצעת החוק לדיון בוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה ומי נגד? הכול בהצבעה אחת.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק

לדיון מוקדם בוועדת הכספים — 5

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס הכנסה

(תיאומים בשל אינפלציה) (תיקון) — קיזוז

הכנסה מנכס, התשמ"ט — 1989, לדיון

מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד העברה לוועדה — 5, נגד — אין, נמנעים — אין. הצעת החוק עוברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה.

יח. שאילתות ותשובות

היו"ר ד' תיכון:

לענייני כלכלה, את הצעתו של שר הכלכלה והתכנון גד יעקבי, לקבוע שהפארק התעשייתי בדרום-אשקלון יהא אוור פיתוח א', על-פי החוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט — 1959.

כרצוני לשאול:

1. מדוע אין כבודו מביא את הצעתו של השר יעקבי לדיון בוועדת השרים לענייני כלכלה?

2. האם ידוע לכבוד השר, שהמדינה השקיעה בפארק

סגן שר האוצר ישיב על שאילתות, בבקשה.

238. הפארק התעשייתי בדרום-אשקלון

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר האוצר ביום ד' באדר א' התשמ"ט (9 בפברואר 1989):

הממשלה העבירה, לפני למעלה משנה, לוועדת השרים

* נספחת.

שנחתם בין ההסתדרות ובין ארגוני המעסיקים, בתיווך פעיל של הממשלה, בהסכמות ובויתורים הדדיים.

538. פיתוח שכונות ירושלים שמעבר ל"קו הירוק"

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר האוצר ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

באחרונה התפרסמו ידיעות בדבר הקצבת 35 מיליון ש"ח להתחלואות שמעבר ל"קו הירוק". בירושלים מתגוררים 100,000 תושבים מעבר ל"קו הירוק" בשכונות החדשות, שברבות מהן טרם הושלמו השירותים והפיתוח.

ברצוני לשאול:

1. כיצד מסייעים הממשלה ומשרד האוצר לעיריית ירושלים במאמציה להתמודד עם פיתוח השכונות הללו?

2. האם שוקל השר להעביר חלק יחסי מהסכום לעיריית ירושלים, לצורך השלמת הפיתוח האמור?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הממשלה מסייעת לעיריית ירושלים בתקציב פיתוח מיוחד, בסך 16 מיליון ש"ח. סיוע זה מיועד לפעילות פיתוח בהתאם לסדרי עדיפויות שקובעת מועצת העיר.

2. לא. משרד הבינוי והשיכון יוזם בניית שכונות חדשות, ובמסגרת יוזמה זו נבנו גם השכונות החדשות בירושלים. הפיתוח הנדרש הינו באחריותו של משרד הבינוי והשיכון. בתקציב משרד הבינוי והשיכון קיים תקציב להשלמות פיתוח.

614. תקציב מיוחד לחטיבת ההתיישבות

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר האוצר ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף התקציב המיוחד, שיועבר לטובת חטיבת ההתיישבות?

2. האם רמת-הגולן ובקעת-הירדן נכללות במסגרת תקציב מיוחד זה?

3. אם אזורים אלו אכן ייכללו במסגרת תקציב זה, מה יהיה היקף התקציב המיועד לאזורים אלו?

סגן שר האוצר י' ביילין:

1. היקף התקציב המיוחד שהועבר לחטיבת ההתיישבות מסתכם ב-10 מיליון ש"ח.

2. כן.

3. רבע מהתקציב המיוחד מיועד לרמת-הגולן ורבע נוסף לבקעת-הירדן.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכה גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני סגן שר האוצר, תודה על התשובה. השאלה המרכזית כעת היא, מתי ישוחררו הכספים ומתי יינתן מענה

התעשייתי האמור כ-25 מיליון דולר בתשתית, וזו תרד לטמיון אם הממשלה לא תעודד יזמים להקים מפעלים במקום?

3. האם ידוע לשר שהשקעות בפארק תפתורנה גם את בעיות האבטלה באשקלון ובדרום?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההצעה הועמדה על סדר-היום של ועדת השרים לענייני כלכלה.

2. ידוע, וזו הסיבה שההצעה מובאת לדיון בוועדת השרים.

3. אני מודע לכך שקיימות בקשות של חברות שונות להשקיע בפארק התעשייתי, בתנאי שיקבלו מעמד של אזור פיתוח א'.

304. קרן למפעלים במצוקה

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר האוצר ביום י"ח באדר א' התשמ"ט (23 בפברואר 1989):

בעיתונות התפרסמו ידיעות מטעם "פקידים בכירים באוצר", שלפיהן הוויתורים להסתדרות יעלו 700 מיליון ש"ח, וכי זו מעמסה קשה על תקציב המדינה.

שר האוצר הכחיש באמצעי התקשורת נתונים אלה, וטען בין השאר כי לעולם לא הסכים להקציב 200 מיליון ש"ח להקמת קרן למפעלים במצוקה.

ברצוני לשאול:

1. האם היו ויתורים במשאיומתן להסתדרות?

2. מה עלות ויתורים אלה?

3. כיצד תמומן הקרן למפעלים במצוקה?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כמו בכל משאיומתן, ויתור שני הצדדים על כמה מעמדות הפתיחה שלהם.

2. הסיכומים לא היו כרוכים בהכרח בעלות כספית. הסעיפים שניתן לציין ולכמת אותם הם אלו: א. הסכמה למתן פטור ממס לתשלומים כעבור דמי הבראה. פטור זה עלותו מוערכת בכ-100 מיליון ש"ח. סעיף זה טרם מומש בגלל קשיי כיצוד: ב. מס חלוקה צודקת (חז"צ). היינו, הגדלת המס השולי של מס הכנסה ב-3%. תוספת ההכנסות מסעיף זה מוערכת בכ-80 מיליון ש"ח. סעיף זה מומש והוא מקוץ למעשה את אוכרן ההכנסה מביצוע הסעיף הקודם שצינתי: ג. החלטה נוספת היא המשך הארכת אבטחת תשואה לקרנות הפנסיה על השקעותיהם באוצר, בסך 6.2% לשנה עד חורש מרס 1990. לא ניתן לכמת את עלותו של הסדר זה.

3. הקרן למפעלים במצוקה תמומן על-ידי נקיים וגורמים אחרים במשק ולא באמצעות תקציב המדינה.

לסיכום, הנני לציין כי ההסתדרות היא גורם מרכזי בניהול המשק, וכי לא ניתן לבצע מהלכים חשובים בו ללא תיאום ושיתוף פעולה עם גורם זה. זה שנים כרוך הסכם תוספת היקף,

על הבעיות החמורות שנוצרו בכל אתרי ההתיישבות בגולן ובבקעת הירדן.

מיכה גולדמן (המערך):
תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו מסיימים. תודה לחבר הכנסת פרוש, תודה לחבר הכנסת יואש צידון, תודה לחבר הכנסת גולדמן, תודה לסגן השר ביילין, על שליוו אותנו עד השניות האחרונות. הכנסת תתכנס לישיבתה הבאה כיום שני הבא, בשעה 16:00. ישיבת הכנסת נעולה.

סגן שר האוצר י' ביילין: .
לאחר שאושר הסכום הזה, אין מניעה שיתחילו במסירתו לגורמים המקבלים אותו, גם ברמת הגולן, גם בבקעת הירדן וגם ביהודה, בשומרון ובעזה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:30.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ס"ו — ס"ח

- א. שאלחות בעל-פה.
ב. שאלחות וחשובות.
ג. הצעת חוק האזרחים הוותיקים, התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ד. הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 10), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ה. הצעות לסדר-היום.
ו. הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
ז. הצעת חוק הפטנטים (תיקון), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
ח. הצעת סיעות המערך, ר"צ ומפ"ם שלא להחיל דין רציפות על הצעות חוק אלו:
1. הצעת חוק איסור הונאה בכשרות (תיקון), התשמ"ח — 1988;
2. הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988;
3. הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם בימי מנוחה), התשמ"ח — 1988.
ט. הצלת יהודי תימן — הצעות חברי הכנסת א' מזרחי, ע' עלי וא' גמליאל.
י. דרך קבלת ההחלטות וביצוען בכל הקשור לעליית יהודי מרוקו — הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
יא. הסכם חוספת היוקר — הצעות חברי הכנסת רן כהן, א' פורז, ח' רמון, א' מזרחי וי' שמאי.
- יב. זיהום המים בצפון הארץ — הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ת' טובי, י' צבן וע' סולודר.
יג. החלטת מועצת המנהלים של חברת חשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו.
יד. היערכות לקליטת עלייה מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת ג' כהן, ר' איתן ויצ' לוי.
טו. עתיד הקיבוצים קלע ומיצר — הצעות חברי הכנסת ח' מירום וע' סולודר.
טז. עומס המשכנתאות — הצעת חבר הכנסת ח' אורון.
יז. ספינות הקזינו במפרץ-אילת — הצעות חברי הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו וא' ורדיגר.
יח. הצעת ועדת הכספים, על-פי סעיף 121 לתקנון הכנסת, בדבר חלוקת הצעת חוק.
יט. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
כ. הצעת חוק כינוס הכנסת (הוראת שעה), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
כא. הודעת הממשלה על רצונה להחיל דין רציפות על הצעות חוק אלו:
1. הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988;
2. הצעת חוק רשות שדות-התעופה (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1988;
3. הצעת חוק שדה-תעופה אילת (הוראות מיוחדות), התשמ"ח — 1988.
כב. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות ס"ו — ס"ח

- 262 — 276. דברי שר החוץ של ארצות-הברית, מר בייקר, בוועידת אייפא"ק — הצעות חברי הכנסת ז"ב בגין, ח' מירום, י' שריד, ג' כהן, י' צבן, ת' טובי, ר' זאבי, א' פורז, מ' מיעארי, ר' איתן, ח' פורת, ע' דראושה, י' עזרן, א' רביץ וש' הלפרט.
277. פעילות חברות הגבייה הפרטיות והשלכותיה — הצעת חבר הכנסת י' פרח.
278 — 289. האירועים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה — הצעות חברי הכנסת מ' מיעארי, ע' דראושה, י' שריד, נ' מסאלחה, י' צבן, א' פורז, ר' זאבי, ע' לנדאו, א' ולדמן, ת' זיאר, א' מזרחי ור' פנחסי.
290. לקיחת החוק בידי אזרחים כתגובה על אירועי האינתי-פאדה — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
291 — 295. מקומן של תנועות הנוער בחינוך לציונות — הצעות חברי הכנסת ע' לנדאו, ח' אורון, יצ' לוי, ח' מירום וא' ולדמן.
- 296 — 299. קיום מופעים במסגרת פסטיבל-ישראל — הצעות חברי הכנסת ש' שטרית, מ' וירשובסקי, מ' פרוש, א' רביץ ור' פנחסי.
300. ערמות אשפה בתל-אביב — הצעת חבר הכנסת יצ' לוי.
301. לא לשנות את שיטת הבחירות — הצעת חבר הכנסת מ' פרוש.
302. העמקת האבטלה באור-עקיבא וביוקנעם — הצעת חבר הכנסת ר' כהן.
303. העמקת האבטלה במיוחד ביישובים ערביים ובאזורי פיתוח — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
304. ניהול יתרות מטבע חוץ של ישראל — הצעת חבר הכנסת ר' תיכון.
305. הוצאת תעודת עולה לגרים רפורמים וקונסרבטיבים — הצעת חבר הכנסת י' צידון.

ג. הצעת ועדת הכספים בדבר חלוקת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989 *

על-פי הצעת ועדת הכספים מחליטה הכנסת להרשות לוועדת הכספים להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק

מתוך הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989. היינו סעיף 4 והחלק מסעיף 3 שעניינו סעיף 47 לחוק העיקרי.

ד. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989

1. תיקון סעיף 22

בסעיף 22 לחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) [נוסח משולב], התשמ"ה — 1985¹ (להלן — החוק העיקרי), ברישא במקום "חמש שנים" יבוא "שלוש שנים".
2. תיקון סעיף 23

בסעיף 23(א)(1) לחוק העיקרי, במקום "פחות מחמש שנים" יבוא "פחות משלוש שנים".

5. תחילה

תחילתם של סעיפים 1, 2, 3 ו-4 לחוק זה ביום ח' בניסן התשמ"ב (1 באפריל 1982).

6. הוראות מעבר

חייל שנפטר בזמן שירות קבע לאחר תחילתם של סעיפים 1, 2, 3 ו-4 לחוק זה והוא שירת לפחות שלוש שנים ושאינו קיבלו מענק לפי סעיף 24 לחוק העיקרי, יהיו שאיריו זכאים לקצבה לפי סעיף 22 לחוק העיקרי, ובלבד שהחזירו לאוצר המדינה סכום השווה למענק שקיבלו.

בסעיף 24(א) לחוק העיקרי, במקום "פחות מחמש שנים" יבוא "פחות משלוש שנים".

4. תיקון סעיף 35

בסעיף 35(א) לחוק העיקרי —

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 142; התשמ"ו, עמ' 58; התשמ"ח, עמ' 44; התשמ"ט עמ' 10.

ה. הצעת חוק כינוס הכנסת (הוראת שעה), התשמ"ט — 1989

1. כינוס הכנסת השתי-עשרה

כינוס הכנסת על-פי דרישתם של חברי הכנסת, בכנסת השתי-עשרה, די יהיה בדרישתם של עשרים חברי הכנסת.

על אף האמור בסעיף 33 לחוק-יסוד: הכנסת¹, לעניין

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 69.

ו. הצעת חוק אימוץ ילדים (תיקון — הוראות שינוי), התשמ"ט — 1989

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תוספת סעיף 5א

אחרי סעיף 5 לחוק אימוץ ילדים, התשמ"א — 1981¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

"5א. מוצא ואורח חיים
בבואו לתת צו אימוץ יהיו לנגד עיניו של בית-המשפט מוצאם של הורי הקטין, אורח חייהם, והחינוך שהקנו למאומץ."
2. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק העיקרי, האמור בסעיף יסומן "(ג)".
ולפניו יבוא:

"(א) בכל שלב, ולפני נקיטת כל הליך ביחס לקטין לפי חוק זה, יודיע פקיד הסעד להורי הקטין, ואם נפטרו
3. תיקון סעיף 11

בסעיף 11 לחוק העיקרי, במקום "של המאומץ" יבוא "של המאומץ, ואם נפטרו הורי ההורים או שנבצר מהם דרך קבע למלא תפקידם כאפוטרופוס הקטין — יתחשב בית-המשפט בדעתם של אחי ההורים".
4. תיקון סעיף 12

בסעיף 12 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ג) — בטל.

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 293.

"(א) הורה של קטין שמתקיימים לגביו הליכים לפי חוק זה, ונוכח בית-המשפט שאין ביכולתו למנות לעצמו עורך-דין, ימנה לו בית-המשפט עורך-דין אם ביקש זאת."

8. תיקון סעיף 26

בסעיף 26 לחוק העיקרי —

1. בסעיף קטן (א) בסופו יבוא "או בית-דין דתי";
 2. אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(ג) בית-המשפט בדונו על-פי חוק זה ידון בהרכב של שלושה."

9. ביטול סעיף 27

סעיף 27 לחוק העיקרי — בטל.

5. תיקון סעיף 13

בסעיף 13 לחוק העיקרי, האמור בסעיף יצוין "(א)". ואחריו יבוא:

"(ב) על-אף האמור בסעיף קטן (א), לא יכריז בית-המשפט על ילד כבר אימוץ אלא אם יוכח כי אין אפשרות סבירה להחזיקו אצל הורי הוריו, או אחי ההורים, או במסגרת אחרת שלא תפרידו ממשפחתו ומסביבתו."

6. תיקון סעיף 22

בסעיף 22 לחוק העיקרי, אחרי "תסקיר בכתב מאת" יבוא "רב המקום בו מתגורר הקטין וכן תסקיר בכתב מאת".

7. תיקון סעיף 23

בסעיף 23 לחוק העיקרי, האמור בסעיף יסומן "(ב)". ולפניו יבוא:

דברי הסבר

להליכים לפי חוק האימוץ רגישות ונפקות מופלגת, הן ביחס לקטין והן באשר למשפחתו ולקרוביו.

בעבר אירעו תקלות חמורות בהעברת קטינים מהורים שומרי דת לבתים חסרי חינוך לערכים דתיים, תופעה שיש למנועה. בתי-דין דתיים עוסקים רבות ובעיקר בענייני משפחה, ומן הראוי להסמיכם לדון בנושאי אימוץ.

התיקונים באים למנוע עיוותים בתוצאות צווי האימוץ, הן ביחס לקטין והן ביחס לקרוביו.

הניסיון מלמד, כי פקיד הסעד פועלים לעתים תוך חוסר יחס מתאים וחוסר התחשבות מספקת בהורים, שבדרך כלל הם אנשים חסרי אמצעים וללא כושר התמודדות.

הסתבר, כי במקרים רבים היו מגיעים לתוצאות אחרות

ז. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון — קצבת ילדים), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

בפסקאות (2) או (3) של הגדרת "ילד" שבסעיף 5 לחוק העיקרי — תשולם מחצית מקצבת הילדים ששולמה לו עד הגיעו לגיל שמונה-עשרה."

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ב-1 כחורש שלאחר פרסומו.

1. תיקון סעיף 104

בהגדרת "ילד" שבסעיף 104 (א) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968¹ (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא "ובלבד שלגבי ילדו שמלאו לו שמונה-עשרה שנה, והתמלא בו אחד התנאים האמורים

דברי הסבר

כיום משולמת קצבת ילדים עד גיל 18. הצעת חוק זאת מטרתה לעודד את הילודה ולמנוע ענישות משפחות ברוכות ילדים בעת הגיע הילדים לגיל גיוס.

ח. חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (תיקון — קיוזו הכנסה מנכס), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין)

אינפלציה, התשמ"ה — 1985¹, במקום "יפחית" יבוא "רשאי להפחית".

1. תיקון סעיף 12

בסעיף 12 (א) לחוק מס הכנסה (תיאומים בשל "ס"ח התשמ"ה, עמ' 172; התשמ"ז, עמ' 98.

דברי הסבר

סעיף זה מטיל מס בשיעור 10% על נכס כזה במקום מס בשיעור שהיה 61% והוא כיום 45%. ונוצר לכאורה מצב הבא להקל על הנישומים, אך מתברר שהוא מיטיב רק עם נישומים רווחיים. לחברות או לגופים שיש להם הפסדים גורם הדבר לנזק. מאחר שהם חייבים לשלם את סכום המס ללא אפשרות קיזוז מהפסדים גדולים שיש להם.

לפיכך, מוצע לאפשר לגופים שיש להם הפסדים לצורכי מס לראות בסכום ההפחתה לפי סעיף זה הכנסה שניתן לקזז ממנה הפסדים.

כפי שמונח החוק כיום, נוצר מצב שבו חברה או גוף שיש להם הפסדים לצורכי מס אינם יכולים לקזז מההפסדים את ההכנסה שיש להם מנכס שאינו נכס קבוע ושהיה נכס מוגן לפי חוק המיסוי בתנאי אינפלציה בשנים 1982—1984 (לדוגמה: מקרקעין המשמשים מלאי עסקי).

המס שנקבע לפי נוסח החוק כיום בגין נכס שהיה נכס מוגן לפי חוק המיסוי, ואשר החל משנת המס 1985 אינו נכס קבוע, הוא מס סופי, וההפחתה לפי סעיף זה לא נחשבת כהכנסה וממילא לא ניתנת לקיזוז כנגד הפסד.

ט. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: פתרון בעיית החינוך

של ילדי היישוב הר־אדר

ילדי הר־אדר התמידו בכבייתה עד חורף פברואר, כשהם תובעים ממשרד החינוך להקים מוסד חינוכי ביישובם.

להלן מסקנות הוועדה:

1. ועדת החינוך סבורה, כי הדרך שבה בוצע צירוף ילדי הר־אדר לבית־הספר הנמצא בתהליכי איחוד — היתה שגויה הן מבחינת התכנון, הן בדרך איסוף המידע, הן בכל הנוגע לקשר עם ההורים ועובדי ההוראה, והן מבחינת התוצאות.

2. ועדת החינוך רושמת לפניה, כי קיימת תסיסה בקרב הורי כל היישובים שילדיהם לומדים עתה ב"עין־הרים" ומביעה חשש, כי ייתכנו שיבושים במהלך הלימודים התקין בעתיד, ובפתיחת שנת הלימודים הבאה. הוועדה מבקשת ממשרד החינוך והתרבות, מהמועצות האזוריות המעורבות ומהורי התלמידים לפעול בהקדם כדי להבטיח לתלמידים שנת לימודים רגועה ופורייה.

3. ועדת החינוך רושמת לפניה את הודעת משרד החינוך, כי נתוני הרישום של ילדי הר־אדר לבית־הספר היסודיים לשנת הלימודים התש"ן, עדיין אינם מצדיקים בניית בית־ספר במקום.

4. הוועדה קוראת למשרד החינוך והתרבות לבדוק בשנת הלימודים הבאה את מספר התלמידים בהר־אדר, ולשקול הקמת בית־ספר יישובי, אם יעלה המספר על מאתיים.

הוועדה מניחה מסקנות אלו על שולחן מליאת הכנסת, ומבקשת משר החינוך והתרבות להשיב עליהן בתוך שלושה חודשים.

הכנסת העבירה ביום א' באדר ב' התשמ"ט, 8 במרס 1989, לדין בוועדת החינוך והתרבות הצעה לסדר־היום בנושא האמור.

הוועדה ליוותה את המשבר מתחילתו, פגשה קבוצות הורים, נציגי יישובים, מנהלי בתי־הספר, וכמו כן, נציגי משרד החינוך והתרבות.

הוועדה למדה לדעת את הפרטים האלה:

היישוב הקהילתי החדש, הר־אדר, ביקש ממשרד החינוך והתרבות ומהמועצה האזורית מטה־היהודה, לצרף את ילדיו ללימודים בבית הספר היסודי והעל־יסודי "הרי־היהודה", הנמצא במרחק של כשני קילומטרים מהר־אדר.

המוסדות המקומיים נענו בחיוב, אולם משרד החינוך החליט לסגור את בית־הספר היסודי "הרי־היהודה", ולהעביר את כל תלמידיו, לרבות אלה שהיו אמורים להגיע אליו מהר־אדר, לבית־הספר "עין־הרים", השוכן במרחק של יותר מעשרים דקות נסיעה מהמקום.

החלטה זו גרמה לשביתת תלמידים ממושכת בתחילת שנת הלימודים התשמ"ט — שביתה שהקיפה את כל ילדי אזור ההר הגבוה, הלומדים בבתי־הספר האמורים, הוכרזה על־ידי ההורים וועדי היישובים, לרבות הר־אדר.

בית־הספר היסודי "הרי־היהודה" הפסיק את השביתה באוקטובר, ילדי "עין־הרים" חזרו ללימודים בנובמבר, ואילו